

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь «магістр»

на тему:

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ
КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

Виконала:

студентка II курсу, 63 групи

спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Ярошенко Євгенія

Науковий керівник:

Кошель Анна Павлівна

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри дошкільної

та початкової освіти НУЧК імені

Т.Г. Шевченка

Роботу подано до розгляду « _____ » _____ 20__ року.

Студент (ка)

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Рецензент

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри

_____

—

(назва кафедри)

протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року.

Студент (ка) допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	11
1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури щодо проблеми підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників у педагогічній теорії та практиці.....	11
1.2. Особливості використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку	20
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	35
2.1. Сучасний стан готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в закладах дошкільної освіти.....	35
2.2. Критеріальний підхід щодо підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку	47
2.3. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку	56
Висновки розділу 2	66

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	68
3.1. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи	68
3.2. Реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників	86
3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту.....	98
Висновки розділу 3	105
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	108
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	111
ДОДАТКИ.....	123

ВСТУП

В умовах інформатизації суспільства, входження України до європейського соціокультурного простору, модернізація системи освіти, як це визначено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, спрямовується на забезпечення розвитку і соціалізації дітей і молоді, виховання особистості, здатної орієнтуватися в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовленої до життя і праці в суспільстві. Водночас держава визнає одну з найважливіших умов модернізації освіти – підготовку і професійне вдосконалення педагогічних кадрів. Модернізація системи освіти як це визначено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, в річищі світових тенденцій глобалізації й інтеграції та зміни світоглядної парадигми вимагають висококваліфікованого, конкурентоспроможного педагога. Відповідно зростають вимоги до професійної підготовки і майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО) задля забезпечення всебічного і гармонійного розвитку дітей дошкільного віку.

У нормативних документах (Закони «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону дитинства»); Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття); Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Концепція педагогічної освіти; Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки»; Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.; Біла книга національної освіти України) означено напрями та шляхи підготовки педагогічних кадрів дошкільного профілю. Їх спрямовано на підвищення престижу та соціального статусу, забезпечення умов для професійного і культурного зростання вихователів дітей дошкільного віку.

Крім цього окреслені концептуальними положеннями державних документів: Конституції України, Базовому компоненті дошкільної освіти (далі БКДО), Законі України «Про дошкільну освіту», наголошено, що

дошкільне дитинство – це період активного пізнання довкілля, розвитку психічних процесів, особистісних властивостей і якостей дитини. Це зумовлює необхідність активізації пізнавальної діяльності дітей, зокрема з використанням сучасних інформаційних освітніх технологій. Однією з таких технологій є використання комп'ютера – своєрідного «інтелектуального пізнаряддя», яке дозволяє людині вийти на новий інформаційний рівень. Його в теперішніх умовах слід розглядати як сучасний засіб діяльності дитини старшого дошкільного віку. Заняття дітей на комп'ютері мають велике значення для розвитку їх інтелекту, моторики рук, зорово-моторної координації, поліпшують та розвивають пам'ять і увагу. Виконуючи веселі ігрові завдання, дитина вчиться аналітично мислити в нестандартній ситуації, класифікувати та узагальнювати поняття, прагнути до поставленої мети.

Сучасні підходи до здійснення професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлюються в дослідженнях О. Абдулліної, І. Богданової, А. Богуш, Н. Грами, Т. Жаровцевої, І. Зязюна, Е. Карпової, М. Князян, З. Курлянд, Р. Хмелюк та ін. Концепції формування готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності представлені в роботах К. Дурай-Новакової, М. Д'яченко, А. Ліненко, Л. Хомич та ін. Розглянуто готовність студентів до використання нових інформаційних технологій в професійній діяльності (Н. Диканська); становлення і розвиток комп'ютерної освіти студентів (О. Майборода); формування готовності майбутніх педагогів до використання комп'ютерних інформаційних технологій в професійній діяльності (О. Разинкіна); підготовку майбутніх педагогів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій (далі КТ) (О. Трофимов).

Чільне місце серед цих досліджень посідають праці, присвячені використанню КТ у освітньому процесі ЗДО (А. Богуш, Р. Буре, В. Давидова, Ю. Демидова, Л. Лохвицької, Т. Поніманської, І. Рогальської, Н. Лисенко та ін.). У дослідженнях зазначається, що у сучасній дошкільній освіті (далі ДО) пред'являються якісно нові вимоги до процесу педагогічного супроводу дітей дошкільного віку, організації їхньої пізнавальної діяльності,

формування життєвої компетентності. Важливою умовою такого оновлення є використання КТ. Проте теоретичні і методичні аспекти підготовки майбутніх вихователів до використання КТ, зокрема в організації пізнавальної діяльності дошкільників, не були предметом спеціального дослідження.

Науковий аналіз джерельної бази досліджуваної проблеми, а також вивчення стану підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників в умовах закладів вищої освіти (далі ЗВО) дали змогу виявити низку **суперечностей**, зокрема, між: зростаючими потребами суспільства в інформатизації освітнього процесу ЗДО і готовністю майбутніх вихователів використовувати комп'ютерні технології в професійній діяльності; необхідністю вдосконалення підготовки майбутніх вихователів до використання КТ при організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку та потребою в науково обґрунтованих умовах здійснення цього процесу.

Актуальність і значущість означеної проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми магістерської роботи: **«Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

Відповідно до сформульованої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з досліджуваної проблеми в вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах.
2. Виявити критерії, рівні та показники і схарактеризувати компоненти готовності майбутніх вихователів до використання

комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

3. Визначити та науково обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку та перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Для досягнення поставленої мети й розв'язання визначених завдань на всіх етапах дослідження застосовувався комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**:

теоретичні – вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної, нормативної документації (для визначення мети, предмету, завдань дослідження і класифікації технологій); спеціальної (інформаційно-технічної) літератури з метою визначення й обґрунтування феномена «готовність майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку», розкриття його структури, уточнення поняття «пізнавальна діяльність дошкільників», «організація пізнавальної діяльності дошкільників», визначення педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників;

емпіричні – опитувально-діагностичні (опитування, анкетування, тестування), педагогічний експеримент для перевірки ефективності

запропонованих педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

методи математичної статистики – математична обробка результатів дослідження, їхній якісний та кількісний аналіз отриманих експериментальних даних, відображення в табличних і графічних формах з метою фіксації й узагальнення показників результативності експериментального дослідження.

Експериментальною базою дослідження виступили: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та ЗДО №9 «Журавлик» м. Прилуки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– визначено і науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, розкрито сутність такої підготовки;

– уточнено й конкретизовано зміст основних дефініцій сучасної педагогічної науки в контексті нашого дослідження («професійна діяльність», «професійна підготовка», «пізнавальна діяльність дошкільників», «організація пізнавальної діяльності дошкільників», «готовність майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників»);

– визначено компоненти (когнітивний, мотиваційний, операційний), показники, критерії оцінювання (обізнаність, схильність, спроможність) і схарактеризовано рівні сформованості досліджуваного утворення (високий, середній, низький);

– подальшого розвитку набули теорія і методика підготовки майбутніх вихователів до організації пізнавальної діяльності дошкільників.

Практичне значення одержаних результатів: розробці і реалізації дидактико-методичного забезпечення процесу використання комп'ютерних

технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Впровадженні в освітній процес ЗДО авторського навчально-методичного посібника – «Використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку». Результати дослідження можуть бути використані викладачами ЗВО в процесі професійної підготовки фахівців ДО, вдосконалення змістово-методичного забезпечення педагогічних практик, в самосвітній та самовиховній діяльності з проблеми використання КТ в організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорено під час:

Всеукраїнської викладацько-студентської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти: проблеми, досвід, інновації» (Глухів 21-22 листопада 2019 р.).

Міжнародної науково-практичної конференції «Modern scientific challenges and trends» (30 June 2019 (Warsaw, Poland)).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 2 публікаціях автора, із них 1 стаття – в періодичному науковому виданні для вчених та викладачів, які займаються вищою освітою (Warsaw, Poland), 1 – навчально-методичний посібник.

Структура магістерської роботи зумовлена логікою дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (108 найменувань, що охоплюють 12 сторінок) і 11 додатків. Загальний обсяг роботи становить 144 сторінок. Основний текст магістерської роботи викладено на 106 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 8 рисунків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури щодо проблеми підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників у педагогічній теорії та практиці

Одним із сучасних засобів інтелектуального розвитку дітей є комп'ютер. У ЗДО комп'ютерні програми для ігор і занять використовуються з п'яти років, так як у дошкільників цього віку вже розвинута символічна функція мислення. Основними завданнями для вихователів є: формування в дітей дошкільного віку елементарних уявлень про комп'ютер як сучасний технічний засіб, можливостями його використання в різних сферах життя; озброєння початковими знаннями, вміннями та навичками самостійного володіння комп'ютером для ознайомлення з довкіллям, конструювання, малювання, експериментування тощо; сприяння розвитку передумов теоретичного мислення та інтересу до дій з комп'ютерною технікою.

Використання інформаційних технологій активізує пізнавальну активність та розвиває самостійність, створює умови для продуктивної діяльності дитини, сприяє розвитку наочно-образного мислення дитини старшого дошкільного віку. Як показали дослідження (А. Богущ, Р. Буре, Л. Лохвицької, І. Мардарова, Т. Поніманської, І. Рогальської, Н. Лисенко, особливо успішно формуються за допомогою комп'ютерних технологій (далі КТ) спеціальні якості мислення – динамічні просторові уявлення, що розвивають символічні функції наочно-образного мислення. Це означає, що сьогодні до професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного

висуваються нові вимоги. Для розгляду цього питання спочатку потрібно з'ясувати основні дефініції нашого дослідження.

У педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [15, с. 262]. Близьке до цього визначення трактування даної дефініції подано в дослідженнях В. Корнещук [46], Е. Сарафанюка [1] та ін., які трактують її як освітній процес у ЗВО, спрямований на формування в особистості професійно значущих знань, практичних умінь і навичок професійної діяльності, професійно-важливих якостей відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик.

На думку В. Сластьоніна [93], професійну підготовку варто розглядати як цілісний процес, що функціонально спрямований на досягнення визначеної мети і включає формування в майбутнього педагога професійно-педагогічних умінь і навичок, виховання певних професійних якостей та цінностей особистості.

За визначенням О. Абдулліної, професійна підготовка майбутнього педагога – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань освітнього процесу [1, с. 40]. Схоже визначення запропоноване Л. Колбіною. Автор визначає професійну підготовку «як процес, що характеризується узагальненням професійних настанов, знань, умінь і навичок» [45, с. 6].

На думку А. Залізняка, професійне становлення майбутнього вихователя в процесі його підготовки в ЗВО передбачає не тільки оволодіння певною сукупністю знань, умінь і навичок, але й особистісне самовдосконалення, активізацію професійної позиції, виховання таких якостей, як комунікативність, тактовність, критичність тощо [31, с. 38].

І. Рогальська професійну підготовку розглядає як процес оволодіння ними наступними видами компетентностей: загальнокультурною – володіння мовами культури, засобами пізнання світу (містить навчально-пізнавальну й інформаційну компетентності); соціально-трудовою – засвоєння норм, способів і засобів соціальної взаємодії; комунікативною – формування готовності та здатності розуміти іншого, будувати спілкування адекватно наявній ситуації; компетентність у галузі особистісного визначення – формування досвіду самопізнання, усвідомлення свого місця у світі, вибір ціннісних цільових змістових настанов для своїх дій [86, с. 74].

В контексті нашого дослідження, професійну підготовку майбутніх педагогів розуміємо як цілеспрямований процес формування у студентів настанови на педагогічну діяльність, діапазону наукових уявлень, професійно-педагогічних умінь і навичок, а також якостей особистості (комунікативних, організаційних, корегуючих тощо), необхідних для здійснення педагогічної діяльності.

У педагогічних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних авторів, виконаних за останній час, фактично не розглядаються проблеми підготовки майбутніх вихователів з дошкільної освіти до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників. Проте, у дослідженні Л. Габдулісламової зазначено, що сучасний вихователь ЗДО має бути обізнаний з основами дошкільної комп'ютеризації, що, на її думку, є базою для психологічної готовності дітей до подальшої діяльності з комп'ютерною технікою в школі, а також має уміти використовувати комп'ютер як засіб виховання і розвитку творчих здібностей дитини. Таким чином, вихователю необхідні знання дошкільної педагогіки і психології, а також знання сучасної комп'ютерної техніки та методики організації комп'ютерних занять [17, с. 5].

Н. Диканською розглянута підготовка студентів педагогічних університетів до використання нових інформаційних технологій (далі НІТ) в професійній діяльності. Автор зауважує, що на першому етапі підготовки основними завданнями є: набуття студентами теоретичних знань про НІТ в

освіті, їх структуру; ознайомлення із засобами НІТ і педагогічними програмними засобами, з доступними програмово-методичними системами, що призначені для створення педагогічних програмних засобів, з можливостями використання комп'ютера в управлінні освітнім процесом тощо. На другому етапі підготовки студенти набувають практичних умінь і навичок використання НІТ у освітньому процесі ЗДО й апробації їх у процесі педагогічної практики; пошуку і підготовки матеріалів до занять з використанням комп'ютерних засобів, здійснення обліку успішності або засвоєння матеріалів, проведення різних видів діагностування з використанням засобів НІТ [20, с. 88].

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників С. Дяченко зазначила, що студенти мають бути мотивовані на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ), і способами формування основ комп'ютерної грамотності в дітей дошкільного віку в процесі професійної діяльності. Тому, одним з ключових напрямів процесу формування готовності студентів до забезпечення основ комп'ютерної грамотності дошкільників було визначено, формування ціннісного ставлення до інформаційної культури. Пріоритетними в дослідженні були завдання щодо забезпечення майбутніх вихователів теоретичними знаннями щодо технологізації навчально-пізнавальної діяльності дошкільників, формування в них теоретико-практичної основи інформаційних умінь і навичок перетворення інформації в будь-якій галузі продуктивної діяльності людини, самоорганізації та самовдосконалення в майбутній професійній діяльності завдяки здобутим знанням [24, с. 116].

Поняття «організація навчально-пізнавальної діяльності» М. Овчинникова розглядає як взаємозв'язок, взаємодію педагога і дитини, а також як взаємодію дітей між собою. Організація навчально-пізнавальної діяльності, на її думку, виступає «як спеціальна впорядкованість навчально-пізнавальних дій дітей і педагога, що відповідає цілям, мотивам та завданням

навчання і відбувається у відповідному режимі (навмисне створюваних педагогом певних умовах для навчально-пізнавальної діяльності дітей із застосуванням різноманітних форм, що дозволяють забезпечити успішне формування системи знань та оволодіння досвідом репродуктивної, частково-пошукової і творчої діяльності)» [70, с. 9].

В. Прокопенко підготовку майбутніх педагогів до організації навчально-пізнавальної діяльності дітей вбачає у: націлені педагогів на підвищення інтересу дітей до навчально-пізнавальної діяльності, активізації самостійної пошуково-творчої роботи, особистісно-орієнтованому спілкуванні з дітьми та відповідному керівництві ігровою діяльністю, саморозвитку майбутніх педагогів, оволодіння ними конкретними психолого-педагогічними і методичними знаннями та прийомами індивідуалізованого навчання [80, с. 12].

Характеризуючи процес організації дитячого пізнання, В. Суржанська у своєму дослідженні наголошує на необхідності підготовки вихователів і батьків як безпосередніх учасників освітнього процесу. Їхня діяльність розглядається як педагогічна допомога дитині в позитивному зростанні її пізнавальної активності, що спрямована на стимулювання її проявів у притаманних дошкільникам видах діяльності. Досліджуючи пізнавальну активність дітей, учена звертає особливу увагу на організацію дитячого пізнання, що передбачає створення позитивного психологічного клімату, забезпечення відповідного матеріального, розвивального середовища й урахування потреби дітей в спілкуванні з дорослими й однолітками [97].

Подібна думка висвітлена в дослідженні В. Михальської, де професійно-організаторська діяльність педагога включає в себе підготовку програмового і методичного забезпечення занять, технічних засобів, проведення організаційних заходів, повідомлення мети, плану і порядку проведення заняття, розподіл обов'язків, встановлення зворотного зв'язку з дітьми, мотивування їх до навчальної діяльності, формування прийомів самостійної роботи [69, с. 48].

З огляду на зазначене, під організацією пізнавальної діяльності дошкільників розуміємо цілеспрямовані дії вихователя зі створення педагогічних умов, вибору і використання форм, методів та засобів, що забезпечують пізнання дошкільниками предметів і явищ довкілля, їх основних властивостей та закономірних змін.

Здійснений аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників є цілеспрямованим процесом формування їхніх уявлень про можливості і способи використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, навчання їх практичних умінь та навичок упровадження КТ в роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Результатом професійної підготовки майбутніх педагогів є їхня готовність до педагогічної діяльності. Так, у роботах учених (А. Алексюк [2], І. Богданова [8], В. Бондар [13], М. Д'яченко [25], К. Дурай-Новакова [23], Н. Кічук [41], Л. Кандибович [26], Н. Кузьміна [50], З. Курлянд [52], А. Ліненко [55], О. Мороз [65], С. Сисоєва [91], В. Сластьонін [92] та ін.) переконливо доведено, що саме стан готовності особистості до виконання професійно-педагогічної діяльності забезпечує не тільки її ефективність, але й можливість подальшого вдосконалення. Тобто, підготовка виступає засобом формування готовності до діяльності, а готовність є результатом і показником якості підготовки.

Такого самого підходу дотримується Т. Жаровцева, «готовність» на її думку – це мета і результат підготовки [30, с. 13].

М. Овичникова, поняття «готовність» визначає як результат спеціально організованої підготовки студентів, в основі якої лежить інтегроване формування особистості майбутнього педагога, що стає можливим за умов поєднання відповідних мотивів, професійних знань, умінь, навичок і педагогічного досвіду, адекватних потребам цієї діяльності [70].

У психологічному словнику поняття «готовність» визначено як настанова, спрямована на виконання якоїсь дії. Вона припускає: наявність певних знань, умінь, навичок і готовність до протидії виникаючим у ході виконання дії перешкодам; надаючи виконуваній дії особистого сенсу [12].

Готовність до педагогічної діяльності в дослідженні А. Ліненко розглядається як цілісна інтегрована якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну і вольову мобілізаційність у момент включення в діяльність визначеної спрямованості. Відповідно до позиції цього автора, готовність не є вродженою, а виникає в результаті певного досвіду людини, що ґрунтується на формуванні її позитивного ставлення до професійної діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у ній [55].

О. Саннікова визначає готовність як новоутворення у структурі особистості, що формується у процесі вибіркового усвідомлення і привласнення майбутнім фахівцем соціально-імперативної інформації щодо змісту освіти та способів його відтворення з подальшим пристосуванням до власних інтересів і психофізіологічних можливостей [90].

Р. Гурін, врозуміє готовність майбутнього педагога до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності як «інтегровану якість особистості майбутнього педагога, що виявляється, по-перше, в підвищенні продуктивності мислення, розвитку пам'яті, розширенні і поглибленні знань за допомогою використання нових інформаційних технологій та їх засобів; по-друге, в наданні можливості обирати способи дій, здійснювати самоконтроль за виконанням власних дій та прогнозувати шляхи підвищення продуктивності роботи в процесі інформатизації освітнього процесу [19, с. 8].

За С. Дяченко, професійна готовність майбутніх вихователів ЗДО в галузі інформаційно-комунікаційних технологій – це сформованість у студентів сукупності знань і вмінь про інформаційно-комунікаційні технології, педагогічно-програмні засоби навчання, а також набуття технічних навичок використання й обслуговування персонального комп'ютера та периферійних пристроїв [24, с. 92].

І. Богданова поділяє готовність на: професійно-педагогічну (установка на засвоєння світової та національної культури, формування самосвідомості й усталеного ставлення до професії, що виявляється в системі мотивів, особистісних поглядів і цілей, педагогічними вміннями та навичками, оволодіння педагогічною майстерністю, формування професійно-педагогічної культури діяльності, як культури спілкування, культури мови, саморегуляції, зовнішнього вигляду); індивідуально-психологічну (виявлення і розвиток індивідуально-пізнавальних процесів, формування педагогічних здібностей, професійно важливих якостей та самовдосконалення); біоенергетичну (формування світогляду як сукупності підходів до світобачення (матеріалістичного, ідеалістичного, духовного, прагматичного тощо), формування здібностей до постійного пізнання себе як засобу духовного саморозвитку й оздоровлення, мобілізації і використання прихованих резервів психічного здоров'я, вмінь самореалізації, розкриття своїх творчих задатків, протистояння життєвим труднощам, формування адаптивних здібностей) [8, с. 66].

Аналіз поняття «готовність до педагогічної діяльності» дає змогу розглядати її як новоутворення в структурі особистості, що є результатом спеціальної підготовки, у процесі якої відбувається врахування психічного стану суб'єкта, його мотивації, формування настанов на позитивне ставлення до педагогічної діяльності, знань, умінь, навичок, здібностей, а також якостей особистості які дозволяють успішно виконувати професійну діяльність.

У дослідженнях О. Листунова в структурі готовності до професійно-педагогічної діяльності як інтегративної характеристики, виокремлено такі групи взаємопов'язаних компонентів: когнітивний (відображає знання про професію, структуру педагогічної діяльності, складає систему методологічних, предметних, методичних знань і пізнавальних умінь практико-зорієнтованої діяльності); ціннісно-мотиваційний (включає професійно-значущі потреби і мотиви педагогічної діяльності, які сприяють перетворенню отриманих знань у стійкі професійні погляди. Визначенні

трансформації пов'язані особистісним ставленням і лежать в основі спрямованості майбутнього педагога, визначають характер його професійної діяльності, поведінки, відображають рівень розвитку педагогічної культури особистості); операційно-діяльнісний (сформований сукупністю способів і прийомів ефективної педагогічної діяльності, що забезпечують найбільш високу дієздатність, адаптивність до умов, що змінюються) [58, с. 9].

До структури готовності, згідно досліджень М. Д'яченко і Л. Кандибовича, входить: позитивне ставлення до діяльності, адекватні до вимог професії риси характеру, здібності, темперамент, мотивація, необхідні знання, вміння і навички, стійкі професійно-важливі особливості пізнавальних, емоційних та вольових процесів [25].

За В. Сластьоніним, готовність до професійно-педагогічної діяльності – це складний синтез взаємопов'язаних компонентів: психологічного, науково-теоретичного, практичного і психофізіологічного [92].

Як зауважує А. Ліненко, готовність, з одного боку, є особистісною (емоційно-інтелектуальна, вольово-емоційна, що включає інтерес, ставлення до діяльності, упевненість в успіху, керування своїми почуттями, відповідальності, мобілізації сил, подолання невпевненості тощо); з іншого – операційно-технічною, що включає інструментарій педагога (професійні знання, уміння, навички і засоби педагогічного впливу) [72, с. 228].

Розглядаючи готовність до педагогічної діяльності, Т. Садова передусім визначає мотиваційно-цільовий компонент, що передбачає професійні настанови, позитивне ставлення до професії, інтерес до неї, стійкі наміри присвятити себе педагогічній діяльності тощо; змістово-операційний, компонент до якого належать система професійних знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, професійне спрямування уваги, сприймання, пам'яті, дій необхідних для успішного здійснення професійної діяльності [88].

Отже, аналізуючи різні наукові підходи, констатуємо, що сьогодні в визначенні структурних компонентів готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в ЗДО не існує єдиного трактування.

1.2. Особливості використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку

На сучасному етапі інформатизації суспільства КТ починають використовувати як засіб виховання і навчання в системі ДО. Це знаходить своє відображення в Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» [79], програмах «Дитина в дошкільні роки» [21], «Впевнений старт» [16], «Українське дошкілля» [100]. Реалії сьогодення переконливо доводять важливість упровадження в освітній процес ЗДО саме КТ, що в органічному поєднанні з традиційними починають застосовувати під час організації пізнавальної діяльності дітей.

Комп'ютерні технології навчання – це процеси підготовки і передачі інформації, засобом здійснення яких є комп'ютер [96, с. 280].

У педагогічній літературі, поряд з терміном «комп'ютерні технології», зустрічаються поняття «нові інформаційні технології» та «інформаційно-комунікаційні технології». НІТ визначають як сукупність методів, виробничих і програмно-технологічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збирання, зберігання, обробку, узагальнення і поширення інформації [36].

Термін «інформаційно-комунікаційні технології» (ІКТ) часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ – це більш загальний термін, що підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій, комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, що дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати і змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і відеообробки, передачі, мережевих функцій управління і моніторингу [37].

Спираючись на дані наукових досліджень (Ю. Горвиц, Л. Чайнова, Є. Зворигіна, С. Новосьолова та ін.), комп'ютерні технології в дошкільній освіті розглядаємо як комплекс дидактико-методичних матеріалів, що

охоплює технічні й інструментальні засоби обчислювальної техніки, а також систему наукових знань про їх роль і місце в освітньому процесі ЗДО, форми та методи застосування для вдосконалення діяльності вихователів і дітей та їхньої взаємодії [69, с. 15].

Досліджуючи можливості використання дитиною комп'ютера, вчені (Ю. Горвиць, С. Новосьолова, М. Подд'яков та ін.) зазначають, що це здійснює істотний вплив на психічний розвиток дошкільників. Значно збагачується активний словник, дошкільники легко опановують нову термінологію. Усе це сприяє розвитку мови, значно підвищується рівень довірливості й усвідомлення дій, істотно зростає самооцінка. Вдома дитина із захопленням розповідає про всі «тонкощі» роботи на комп'ютері, що виступає як ефективний засіб її самоствердження, підвищення власного престижу. Успіх у комп'ютерних іграх дозволяє дітям значно підвищувати свій рейтинг в колективі однолітків і навіть виходити в лідери. Усе це в цілому сприяє емоційному комфорту, що є надзвичайно важливим для нормального розвитку особистості.

У ході опанування дошкільником специфічних видів дитячої діяльності формується мотиваційна структура особистості. Відбувається узагальнення досвіду діяльності, складається образ світу, який опосередковує орієнтування дитини в умовах досягнення цілей її дій, що динамічно розвиваються. Виникає цілий ряд нових видів дитячої діяльності, що тісно пов'язані з комп'ютерними іграми (комп'ютерне конструювання, творче експериментування, гра-уява тощо), в яких проявляються в усій повноті такі пізнавальні процеси, як мислення, уява, увага, пам'ять [69].

У сучасних науково-психологічних джерелах термін пізнання визначається як психічний процес придбання, опрацювання, кодування і зберігання знань [82, с. 145]. Також пізнання визначають як специфічну діяльність людини, що орієнтована на відкриття законів природи і суспільства, таємниць буття людини та світу, виявлення можливих способів дій з предметами та явищами [42, с. 256].

В педагогічній літературі пізнання розглядається як процес аналізу і відтворення дійсності засобами мислення. У процесі безпосереднього сприйняття, активного вивчення об'єктивної дійсності в дітей виникають певні уявлення про явища, предмети, процеси довкілля, через пізнання розуміється їх сутність [15, с. 236].

У результаті пізнання дитина вступає у взаємодію з дорослими, порівнює власний досвід з їхнім та збагачує його за рахунок опанування досвіду попередніх поколінь. Досвіду поза діяльністю не існує, він виступає її результатом, а в подальшому є необхідною умовою її успішності. Отже, досвід формується в результаті власної діяльності дитини, а саме у процесі пізнання довкілля. Його наявність є показником успішності процесу пізнання. Чим глибше пізнання, тим змістовнішим є сформований досвід. Чим досвідченіший суб'єкт, тим різноманітніша його діяльність, тим повнішим стає набутий ним досвід [89, с. 15].

Аналізуючи діяльність як психологічну категорію, О. Леонт'єв [53] виділив такі її структурні компоненти: суб'єкт з його потребами; мета відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності [53, с. 98].

Отже, діяльність завжди носить продуктивний характер, її результатом є перетворення в зовнішньому світі та в самому суб'єкті, що її здійснює. Виділяють різні види діяльності (пізнавальну, ігрову, комунікативну тощо).

У психології пізнавальна діяльність розглядається як свідома діяльність суб'єкта, спрямована на пошук інформації про об'єкти та явища реальної дійсності, а також придбання конкретних знань [83, с. 215].

Дослідниця А. Богуш пізнавальну діяльність визначає як організований, цілеспрямований процес засвоєння дитиною нових знань, набуття нових умінь і навичок, уточнення й закріплення знань, умінь та навичок, набутих у попередньому досвіді з допомогою дорослих чи самостійно [9, с. 9].

О. Проскура пізнавальну діяльність дошкільників розглядає як «діяльність, у процесі якої дитина дошкільного віку вчиться, пізнає різноманітний оточуючий світ» [81, с. 21].

Т. Поніманська визначає її як діяльність, спрямовану на оволодіння розумовими операціями, пізнавальними інтересами і здібностями [76, с. 87].

У своїх дослідженнях О. Дибіна, М. Подд'яков, Н. Рахманова, В. Щетиніна пізнавальну діяльність розглядають як пошуково-пізнавальну діяльність (діяльність, що здатна мобілізувати сили дошкільників у пізнанні реальності, самостійному розкритті її зв'язків, відносин, закономірностей, у перетворенні досвіду) [85, с. 3].

Опираючись на ці дослідження, пізнавальну діяльність дошкільників розуміємо як прояв цілеспрямованої почуттєвої, розумової і практичної активності дітей, результатом якої є усвідомлення об'єктів та явищ довкілля.

Пізнавальна діяльність дитини спирається на її природне прагнення до освоєння довкілля. Вона починається від народження дитини і сприяє її інтелектуальному й особистісному розвитку. Особливе значення мають дії дитини з предметами, завдяки яким вона навчається здійснювати цілеспрямовані рухи, а в подальшому і цілеспрямовану діяльність. Саме в рухах та в діях розвивається інтелект дитини. У спільній діяльності з дорослим вона навчається правильно діяти. Специфічною рисою спільної з дорослим пізнавальної діяльності дитини дошкільного віку є те, що спонукання діяти (мотив) йде від природної внутрішньої потреби дошкільника, а спрямування дій на розв'язання завдання, що постало перед дитиною – за її власною ініціативою, тобто її мета забезпечується дорослим. Пізнавальна діяльність відбувається у сприйнятті і мисленні [80].

Пізнавальна діяльність включає в себе такі компоненти: мету, мотиви, способи, умови та результат [33, с. 16].

У процесі пізнавальної діяльності відбувається пізнавальний розвиток дитини (розвиток пізнавальних процесів). До пізнавальних процесів відносять сприйняття, увагу, мислення, уяву, пам'ять, мовлення.

Велику роль у цьому віці відіграє мовлення. Дитина у шість років уже користується всіма видами мовлення, у тому числі внутрішнім. Це дає можливість формувати внутрішній план дій (висувати гіпотези, передбачати наслідки). Дитина старшого дошкільного віку може вирішувати розумові завдання не тільки практичними діями й оперуванням уявленнями, вона засвоює поняття і використовує їх при вирішенні завдань і у своїх судженнях. Однак пізнання дитиною довкілля залишається переважно чуттєвим, знижуються пороги сприйняття, дитина краще розрізняє і диференціює звуки, кольори, запахи тощо. Інтенсивно формується система сенсорних еталонів. Значну роль в обстеженні об'єктів поряд з рукою відіграє око, яке наприкінці старшого дошкільного віку стає провідним органом пізнання.

У процесі пізнання все більшу роль починає відігравати уява. Вона слугує основою для розвитку творчості, створення дитиною власних задумів, моделей дій, схем явищ та їх деталізації. Це є важливим для розвитку індивідуальності дитини, гнучкості і пластичності не тільки її розумової, пізнавальної діяльності, але й практичної, продуктивної. У старшому дошкільному віці починають урівноважуватися процеси гальмування і збудження, внаслідок чого виникає здатність до вольових дій. Дошкільник може ставити мету і свідомо досягати її: довільно запам'ятовувати щонебудь, навчитися дечого [105].

Якісною характеристикою пізнавальної діяльності дітей виступає їхня пізнавальна активність. Як зазначають Н. Кудикіна і Т. Потапова, «пізнавальна активність формується у процесі життя особистості, а на дошкільній припадає її стартовий період» [51, с. 22].

Під пізнавальною активністю дитини В. Суржанська розуміє «рису особистості, яка виявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності, що передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених

людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності» [97, с. 8].

У педагогічному словнику пізнавальна активність визначається як «якість навчальної діяльності дитини, яка проявляється в її ставленні до змісту і процесу навчання, у прагненні до ефективного оволодіння знаннями та вміннями, у мобілізації морально-вольових зусиль на досягненні мети, вмінні отримувати естетичну насолоду, якщо мета досягнута» [15, с. 236].

М. Лісіна зауважує, що пізнавальна активність передає стан готовності до пізнавальної діяльності, що виявляється в наявності уваги, інтересу, настрою на діяльність [57, с. 22].

У своїх дослідженнях О. Дибіна спирається на визначення двох типів дитячої активності, що допомагають дитині-дошкільнику отримувати базові знання, саморозвиватися: власна дитяча активність, що повністю визначається самою дитиною, її внутрішнім станом. Дитина в цьому процесі виступає як повноцінна особистість, як творець власної діяльності, ставлячи мету і шукаючи способи її досягнути; активність, що стимулюється дорослим, який організовує діяльність дитини, показуючи і розповідаючи, що та як потрібно робити. Знання і вміння засвоєнні дитиною за допомогою дорослого стають її надбанням та визначаються нею як власні [85, с. 6].

Характеристики пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку подано Н. Кудикіною, а саме: здатність за власним бажанням здійснювати активну пізнавальну діяльність без допомоги або за допомогою дорослих; повну або часткову усвідомленість мети пізнання; використання в пізнавальній діяльності попередньо набутих знань та пізнавальних умінь; вміння елементарно аналізувати, оцінювати і контролювати власні пізнавальні дії та дії однолітків; співвідносити результат з попередньо поставленою метою; елементарно корегувати власну пізнавальну діяльність; докладати вольових зусиль і долати труднощі у процесі досягнення мети; здобувати результат, адекватний або наближений до поставленої мети та задоволення від інтелектуальної роботи [51, с. 24].

Пізнавальною діяльністю дошкільників, до якої вони несвідомо прагнуть у пізнанні довкілля, виступає гра. О. Подд'яков зазначає, що ігрова діяльність дітей тісно пов'язана з дослідною поведінкою. Дослідна поведінка виникає при зустрічі з новим незнайомим об'єктом (людиною, річчю, пристроєм тощо). У ході дослідження він стає все більш відомим, зрозумілим, безпечним і тоді з ним може розпочатися гра. Потім можливі два шляхи. Об'єкт або поступово набридає і суб'єкт його залишає, або у процесі гри виявляються нові, раніше невідомі властивості об'єкта. Тоді виникає орієнтовно-дослідницька реакція і знову може розпочатися дослідницька поведінка [74, с. 75].

Як зазначає А. Богущ, пізнавальна діяльність у дошкільному дитинстві складається поступово і відбувається у двох напрямках: стихійно, в різних формах життєдіяльності, де вона складає основний її зміст та цілеспрямовано, у процесі спеціально організованого навчання. Цілеспрямоване навчання дошкільників проходить кілька стадій свого становлення від пізнавально-ігрового, пізнавально-ігрового з елементами навчання до пізнавально-навчального [10, с. 37].

Отже, можемо дійти висновку, що пізнавальна діяльність дітей дошкільного віку мотивована прагненням дитини пізнавати нове, отримувати інформацію про якості, властивості предметів, явища довкілля. Завдяки пізнавальній діяльності відбувається пізнавальний розвиток дитини, розвиток її пізнавальних процесів (сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви). Провідною пізнавальною діяльністю дітей дошкільного віку є гра. Виступаючи в тісному зв'язку з дослідницькою поведінкою, вона надає дітям спроможність отримувати досвід існування в довкіллі.

Ігрова діяльність дошкільника, збагачена комп'ютерними засобами, сприяє виникненню психічних новоутворень, а саме: теоретичного мислення, розвиненої уяви, здатності до прогнозування результату дії, проектних якостей мислення тощо, що призводять до значного підвищення, розвитку творчих здібностей дітей [64, с. 86].

Як зауважує О. Дніпров [22], для дітей заняття на комп'ютері дуже привабливі, але тривале заворожене сидіння за ним може призвести до перенапруження нервової системи, порушення постави (сколіоз), втомленості зору, ураження кистей рук і суглобів тощо.

У дослідженні М. Калиновської наголошено, що електронне випромінювання комп'ютера може призвести до шкідливого впливу на стан організму дитини (зниження імунітету, мозкові порушення, захворювання ендокринної системи тощо) [38].

Не менш вагомого значення набуває ігрова комп'ютерна залежність, яку розглядає О. Шмельов [103]. Дослідник визначає її як хворобливе захоплення рольовими комп'ютерними іграми, в яких гравець бере на себе роль віртуального персонажа і живе його життям, відчуючи себе в реальному житті дискомфортно. Зважаючи на це, учений велике значення приділяє дотриманню санітарно-гігієнічних умов: якості комп'ютера і комп'ютерного програмового забезпечення, правил організації робочого місця, профілактичним заходам тощо.

Спостерігаються тривожні тенденції впливу мережі Internet, особливо на дітей. А саме: надмірне захоплення «віртуальною реальністю» призводить до зменшення соціального досвіду реальної взаємодії; через Internet молодь одержує практично безконтрольний доступ до великої кількості матеріалів, що мають антигуманний характер; у процесі спілкування через комп'ютерні мережі діти можуть стати жертвами осіб, що використовують це середовище у своїх особистих корисливих або злочинних цілях [44, с. 40].

Т. Поніманська попереджає, що для використання комп'ютерних технологій у роботі з дошкільниками в умовах ЗДО необхідні відповідні умови: окрема комп'ютерна зала й зала релаксації (з живими рослинами, акваріумами, тераріумами, вольєрами з птахами, аквацентром тощо); спеціальні дитячі комп'ютерні меблі; багатофункціональне ігрове обладнання, індивідуальне місце за комп'ютером (один комп'ютер одній дитині); відповідні навчальні програми для дітей; а головне – компетентні

вихователі. Вона зазначає, що лише дотримання всіх цих умов робить доречним використання комп'ютера для розвитку дитини [75, с. 412].

Необхідно також звернути увагу на фізіолого-гігієнічні вимоги до самого комп'ютерного устаткування (розмір екрану, його яскравість, контраст зображення з фоном, відстань до очей; засоби керування персональним комп'ютером (миша, клавіатура) їх відповідність віковим можливостям); навчальне приміщення (орієнтація вікон, освітлення, повітряно-тепловий режим тощо); робоче місце дошкільника (висота столу, стільця, відповідність їх віковим особливостям, наявність освітлення клавіатури тощо) [64, с. 63].

Отже, вплив комп'ютера на здоров'я дітей, має певні фактори ризику:

- негативний вплив на здоров'я дітей (сидяче положення у ході тривалого проміжку часу, психологічна втома, вплив електромагнітного випромінювання монітору, навантаження на зір, перевантаження суглобів кистей рук, комп'ютерна залежність, стан тривожності тощо).

- неякісне комп'ютерне устаткування (розмір екрану, його яскравість, контраст зображення з фоном, відстань до очей, вимоги до засобів керування персональним комп'ютером (миша, клавіатура) їх відповідність віковим можливостям);

- неякісне програмове забезпечення (застаріле комп'ютерне устаткування, комп'ютерні програми (ігри) жорстокого, агресивного характеру, непродумані ігрові сюжети тощо);

- не організоване робоче місце за комп'ютером (невідповідність меблів віку дитини, відсутність правильного освітлення, кімнати релаксації тощо).

Водночас, М. Боташова наголошує на необхідності розглядати комп'ютери як один із факторів довкілля, враховуючи, що реакція організму залежить від сумарного ефекту комп'ютера та інших умов: урбанізації, клімато-географічних умов, антропогенних стресорів різного походження [14, с. 21].

У своїх дослідженнях А. Бірюкович встановила, що тривалість ігрових занять на комп'ютері в межах 5 хвилин не викликає несприятливих змін в організмі дітей 6 років (функціональний стан центральної нервової системи і зорового аналізатора). При грі тривалістю 10 хвилин, зовнішні ознаки втоми (рухове занепокоєння, відвернення) відзначалися лише в окремих випадках та наприкінці гри (на останній хвилині) [7, с. 8].

У своїх дослідженнях (А. Богущ, Н. Гавриш) зауважують, що комп'ютер може виступати засобом пізнання дитиною довкілля, але вихователь має раціонально використовувати комп'ютер у роботі з дітьми залежно від мети і змісту навчання, контролювати розумове навантаження дошкільників, щоб його використання було ефективним [10, с. 87].

У дослідженнях учених (Ю. Горвіц, С. Гур'єв, Є. Зворигіна, С. Іванова, Н. Лисенко, Н. Кирста, М. Подд'яков, Л. Чайнова та ін.) зазначено, що комп'ютер безпечний як будь-який побутовий пристрій і його використання в дошкільному віці можливе і необхідне, бо сприяє підвищенню інтересу до навчання, його ефективності, різнобічно розвиває дитину. Д. Солпітер підкреслює, що комп'ютер не виступає яким-небудь «чарівним засобом», однак слід усвідомлювати, що за наявності відповідних програм забезпечення, він може позитивно вплинути на ставлення дитини до навчання і розвиток здібності щодо пізнання довкілля [94, с. 45].

Досліджуючи використання комп'ютерних ігор у роботі з дошкільниками, В. Могільова зауважує, що вони вчать долати труднощі, вимагають умінь зосереджуватися на навчальному завданні, запам'ятовувати умови і правильно їх виконувати. Автор переконаний, що завдяки комп'ютеру стає ефективним навчання цілепокладання, планування, контролю й оцінювання результатів самостійної діяльності дитини через поєднання ігрових і неігрових моментів. Дитина входить у сюжет ігор, засвоює їх правила, підкорює їм свої дії, намагається досягнути результату. Так, на її думку, в дитини може розвинутиися довільна поведінка, інтелектуальні здібності, вольові якості (самостійність, зібраність,

зосередженість, посидючість, цілеспрямованість), а також співчуття героям гри. Це збагатить її ставлення до довкілля [64, с. 26].

У дослідженнях В. Моторина пропонується умовна класифікація комп'ютерних ігор: адвентурні, стратегії, аркадні, рольові, 3D-Action, логічні, симулятори [66].

У дослідженнях учених (М. Подд'якова, С. Новосьолової та ін.) засвідчується можливість проведення в дошкільних навчальних закладах комп'ютерних ігор у спеціально обладнаному комп'ютерно-ігровому комплексі (КІК). Ними наведені вимоги, що повинні бути враховані при організації комп'ютерно-ігрового комплексу в ЗДО:

- наявність у педагогічному штаті ЗДО спеціально підготовленого вихователя-методиста для роботи з дітьми в комп'ютерному ігровому комплексі;

- наявність окремого спеціального приміщення для обладнання КІК, до якого входить комп'ютерна зала, ігрова зала, кімната релаксації. Не можна встановлювати комп'ютери в ігрових кімнатах, у тісних приміщеннях;

- площа комп'ютерної зали має бути достатньою для розміщення 6-8 комп'ютерів із розрахунку 5-6 м² на кожний комп'ютер, а площа ігрової зали має бути біля 40 м²;

- час, що дитина може проводити за комп'ютером не має бути більшим, ніж 15 хв. на тиждень;

- стіни і стеля мають бути пофарбовані в пастельних тонах;

- освітлення рекомендується встановлювати зліва від дитини, яка сидить за комп'ютером;

- в ігровій залі має бути ігрове обладнання для сюжетно-рольових, сюжетно-дидактичних ігор, конструювання, зображувальної діяльності тощо;

- у безпосередній близькості до комп'ютерної та ігрової зали необхідно мати майданчик для активних рухів дітей. Це може бути фізкультурна зала, приміщення для музичних занять, кімната обладнана за типом «міні-стадіону» тощо. Важливо, щоб діти, які грають і займаються в комп'ютерно-

ігровому комплексі, мали всі умови для покращення здоров'я, розвитку загальних рухів, прагнення до рухливого і змістовного життя;

- зала психічного розвантаження (релаксації) повинна бути оснащена для проведення процедур, що пов'язані з профілактикою короткозорості, зняття зорового і нервового напруження, які можуть виникати під час активного навантаження на органи зору в комп'ютерній залі;

- залу релаксації, по можливості, потрібно оснащати за типом зимового саду, в якому діти зможуть знаходитися серед рослин, спостерігати з близької відстані за равликами, рибками, періодично переводячи погляд на більш дальні об'єкти (яскраві квіти, пташки у клітці тощо);

- зала релаксації має мати обладнання для транслявання спокійних, ліричних мелодій [32, с. 279].

На основі експериментальних даних М. Подд'яков і С. Новосьолова зазначають, що додержання цих вимог підвищує якість навчально-виховної роботи в дошкільному навчальному закладі, забезпечує можливість з користю для дітей вводити комп'ютерно-ігровий комплекс у систему засобів дидактики ЗДО.

Використання комп'ютера як засобу навчання і виховання дітей дошкільного віку досліджувала Г. Петку. Вона застосовувала його на заняттях з математики, грамоти, конструювання, що призводило до підвищення інтересу дітей до навчання, кращого засвоєння ними сенсорних еталонів, математичних уявлень, перших граматичних правил тощо [73].

В. Могільова стверджує, що заняття дітей з комп'ютером містить чотири компоненти:

- 1) активне пізнання дітьми довкілля;
- 2) поетапне засвоєння все більш ускладнених ігрових способів і засобів вирішення ігрових завдань;
- 3) зміна предметно-знакового середовища на екрані монітору;
- 4) активізація спілкування дитини з дорослими та іншими дітьми. [64, с. 211].

Н. Лисенко, Н. Кирста [56, с. 144] пропонують упроваджувати комп'ютерні технології в освітній процес ЗДО у трьох напрямках: у роботі з дітьми, вихователями, батьками.

Реалізацію першого напрямку, вони пропонують проводити в таких формах: використання комп'ютера як засобу діяльності дитини (проведення комп'ютерних розвивальних ігор із дітьми від трьох до п'яти років у другій половинні дня підгрупами); заняття в комп'ютерному класі зі старшими дошкільниками один раз на тиждень підгрупами. Щодо другого напрямку – роботи з вихователями – вчені передбачають необхідність проведення семінарів-практикумів для ознайомлення з педагогічними умовами роботи в комп'ютерному класі, програмно-методичним забезпеченням, шляхами встановлення змістовних зв'язків у освітньо-виховній роботі. Роботу з батьками пропонують реалізувати завдяки проведенню батьківських зборів у комп'ютерному класі, перегляду батьками фрагментів занять, ознайомлювання їх з комп'ютерними програмами.

Поділяючи точку зору дослідників (А. Богуш, Р. Буре, В. Давидової, Н. Кирсти, Л. Лохвицької, Т. Поніманської, І. Рогальської, Н. Лисенко та ін.), основною метою використання комп'ютера в ЗДО вважаємо всебічний розвиток дитини, підготовку її до життя й діяльності в «комп'ютерній дійсності», тобто формування в неї позитивного емоційного ставлення до комп'ютера, сприйняття його як помічника в різних видах діяльності, розуміння його призначення й можливостей для досягнення поставленої мети. Адаптація до комп'ютерного світу не тільки полегшить дитині входження в доросле життя, але й буде сприяти ефективності навчання за допомогою комп'ютера й використання його в ігровій діяльності.

Отже, використання комп'ютера в ЗДО можна розглядати як сучасний засіб діяльності дитини старшого дошкільного віку. Введення його у систему дидактичних засобів можна вважати істотним чинником збагачення інтелектуального, естетичного, морального і фізичного розвитку дитини, розвитку творчих здібностей, формування особистості.

Висновки до розділу 1

Аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми в вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах свідчить про багатоаспектність її наукового осмислення. Сутність і особливості розвитку пізнавальної діяльності дошкільників розглядаються в наукових дослідженнях О. Дибіної, О. Кононко, С. Ладивір, Б. Мухацької, В. Суржанської та ін. Теоретичні і методичні аспекти розвитку пізнавальної сфери дошкільників у процесі різних видів діяльності розкриваються в дослідженнях А. Богуш, Р. Буре, В. Давидова, Ю. Демидова, Л. Лохвицької, Т. Поніманської, І. Рогальської та ін.

Проте, незважаючи на значний інтерес учених до цього питання, суспільні потреби висувають нові вимоги як до розвитку пізнавальної сфери дитини, так і рівня підготовки фахівців, які організують активну пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку, у тому числі із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій.

Враховуючи сучасні процеси інформатизації суспільства і пов'язані з ними тенденції в освіті, вихователі зацікавлені проблемою оптимального і результативного використання дидактичних можливостей комп'ютера та комп'ютерних програмних засобів в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Зазначаємо, що в освітньому процесі сучасного ЗДО КТ можуть виступати як засіб пізнавального, творчого, креативного, мовленнєвого розвитку дошкільників. Виступаючи як збагачуючий і перетворюючий елемент розвивального предметного середовища, комп'ютер можливо використовувати як засіб організації пізнання дітей старшого дошкільного віку, але для цього потрібно дотримуватися гігієнічних, психолого-педагогічних норм і рекомендацій.

Застосування комп'ютера в освітньому процесі ЗДО сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, оскільки забезпечує і підтримує процеси самопізнання, самореалізації, творчості, розвитку її індивідуальності.

В результаті проведеного аналізу з'ясовано, що вітчизняні та закордонні дослідження з використання комп'ютера в освітньому процесі ЗДО переконливо доводять не тільки можливість, але й доцільність використання комп'ютера, а, також визначають особливу його роль в розвитку інтелекту і особистості дитини у цілому. І дійсно, комп'ютер, маючи величезний потенціал ігрових і освітніх можливостей, впливає на дитину. Проте, як і будь-яка техніка, він не є самодостатнім, і тільки у взаємодії вихователя, дитини і комп'ютера можна досягти позитивного результату. Те, яку мету ставить перед собою вихователь, якими шляхами домагається її досягти, визначає й той вплив, який спричиняє комп'ютер на дитину.

Думки учених, які досліджували дане питання, розділилися. Більшість вважає, що комп'ютерні ігри мають шкідливий вплив на інтелектуальний розвиток дитини. Тому що в дітей, які грають в комп'ютерні ігри, основою яких є моторні реакції, розвиток лобових частин мозку уповільнюється. В той час, коли дошкільники, які майструють з природничих матеріалів, більше приділяють уваги образотворчій діяльності та ін., що дає змогу підвищити мозкову активність, мають кращу пам'ять, більше знань та вищий рівень самоконтролю. Електромагнітні коливання, які випромінює комп'ютер, шкідливо впливають на фізичне здоро'я дітей.

Використання комп'ютерів для занять з дітьми в ЗДО ще не стало масовим, а тільки починається. Ідея виховання нового покоління, підготовленого до роботи з комп'ютером, – важлива і перспективна як для розвитку суспільства в цілому, так і для самого покоління. Адже комп'ютер міцно ввійшов у науку, промисловість, культуру нашого суспільства. А для майбутнього покоління він стане часткою їхнього життя.

Основні положення дослідження, представлені в розділі 1, висвітлено в таких публікаціях автора [106].

РОЗДІЛ 2.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Сучасний стан готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в закладах дошкільної освіти

Сучасний стан розвитку теорії і практики освіти характеризується напруженим пошуком актуального та прогнозного (випереджувального) реагування на виклики часу. Освіта, віддзеркалюючи соціально-економічні запити, що стимулюють її інноваційні зміни, стає вагомим ресурсом суспільного розвитку. Зважаючи на це, сучасна людина об'єктивно змушена бути більш мобільною, гнучкою, інформованою, критично і творчо мислячою, умотивованою до свого професійного й особистісного розвитку.

Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної системи освіти є необхідність забезпечення умов її якісного оновлення, адекватного соціокультурним і економічним потребам суспільства. Тому в умовах сучасних соціально-економічних перетворень в Україні проблема підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в ЗДО є актуальною для дослідників різних галузей науки. Психологи, педагоги, фізіологи вивчають сутність і обґрунтовують критерії визначення цієї підготовки. Науковий інтерес до зазначеної проблеми стимулюється також відносною не розробленістю низки положень, що забезпечують успішність підготовки майбутніх вихователів ЗДО до роботи з дітьми дошкільного віку.

Важливо зазначити, що жодна з педагогічних професій не характеризується володінням таким спектром професійно-педагогічних та методичних умінь і навичок, як професія вихователя дітей дошкільного віку.

Розбудова системи національної освіти потребує істотного вдосконалення різних аспектів підготовки студентської молоді до майбутньої

професійної діяльності. Особливо це стосується фахівців дошкільної сфери, оскільки вона є визначальною ланкою в безперервній системі освіти, і від того, який фундамент буде закладено в малюкові, залежить подальша якість і динаміка його гармонійного розвитку.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба вдосконалення сучасного процесу підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Оскільки сучасна педагогічна наука базується на вивченні історичних фактів та подій, що мали своє відображення на різних етапах розвитку людства, знання витоків підготовки кадрів ДО дає змогу педагогам сьогодення проаналізувати помилки, виокремити позитивний педагогічний досвід та розробити рекомендації професійного самовдосконалення відповідно до сучасних вимог суспільства.

З метою визначення відношення вихователів до впровадження комп'ютерних технологій в освітньо-виховний процес ЗДО та їхньої обізнаності щодо можливостей і способів використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників ми використали метод опитування для отримання емпіричних даних які можуть слугувати теоретичним підґрунтям для виокремлення нових підходів до організації змісту професійної підготовки сучасних вихователів ЗДО. У повному обсязі опитувальник наведено в додатку А.

В опитуванні взяли участь 65 осіб. Серед них: 30 студентів IV курсу ЗВО і 35 вихователів-практиків ЗДО з різним стажем роботи (зі стажем 3-5 років – 10 осіб; 6-20 років – 18 осіб; понад 20 років – 7 осіб).

Співвідношення кількості осіб з певним стажем роботи в виборці вихователів ЗДО, залучених до опитування представлено на рис. 2.1.

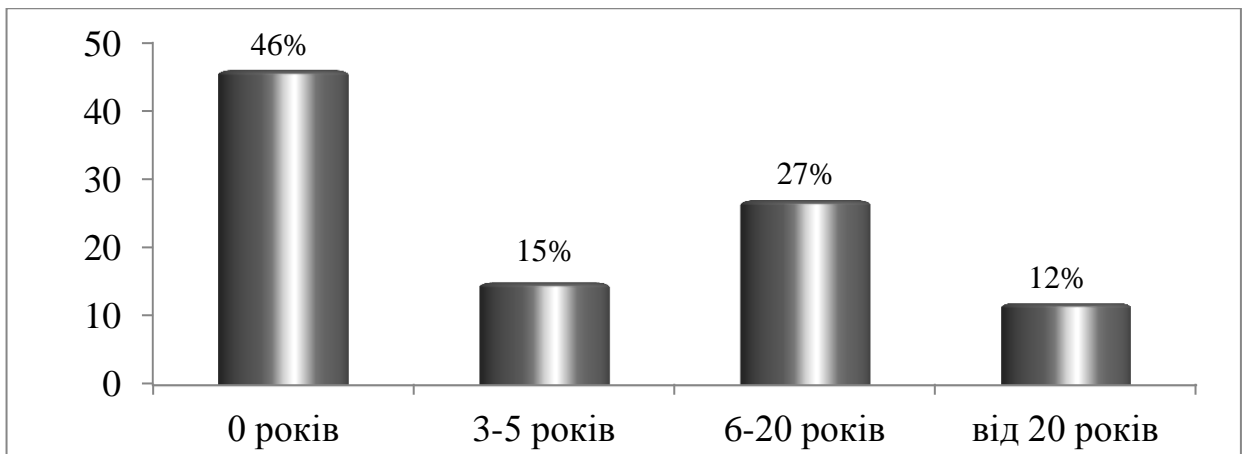

Рис. 2.1 Склад учасників опитування за наявністю стажу (у %)

Коротко наведемо отримані дані відповідей респондентів на питання. Так, щодо першого запитання, переважна кількість вихователів, які взяли участь в опитуванні (85%), зазначила, що на педагогічних нарадах не порушуються питання щодо застосування КТ в освітньому процесі ЗДО. Це відзначили – 42% студентів, що проходили педагогічну практику нещодавно, 12% вихователів (стаж роботи 3-5 років і понад 20 років) і 19% – 6-20 років. Причинами цього більшість респондентів назвали слабку технічну базу ЗДО (відсутність комп'ютера та програмового забезпечення до нього).

15% вихователів зауважили, що на педагогічних нарадах ЗДО розглядаються питання щодо вдосконалення освітньо-виховного процесу засобами КТ, вони містяться у річних планах ЗДО в розділі навчання і виховання дітей дошкільного віку. Це зазначили 4% опитуваних студентів, 3% вихователів-практиків (стаж 3-5 років) та 8% – зі стажем 6-20 років.

На запитання: «Чи вважаєте Ви можливим використовувати комп'ютер і комп'ютерні технології в організації освітнього процесу сучасного ЗДО (якщо ні, то вкажіть чому)», відповіді вихователів розподілилися так: більшість студентів-випускників ЗВО (40%) та вихователів зі стажем роботи 3-5 років (15%), переконані в доцільності впровадження КТ в освітній процес ЗДО. Цю думку підтримують 15% вихователів зі стажем 6-20 років та 2% вихователів стажем роботи від 20 років. Загалом 72% опитуваних зазначають, що КТ можливо використовувати в освітньому процесі ЗДО і

вони бажають застосовувати їх у своїй професійній діяльності. 22% опитуваних мають занепокоєння щодо можливостей використання КТ у роботі з дошкільниками (вплив на здоров'я дітей, відсутність якісного устаткування, відповідних знань і вмінь щодо їх застосування). Головним чином, це зазначили вихователі з чималим стажем роботи 12% (стаж 6-20 років), 10% (понад 20 років). 6% студентів-випускників не відповіли на поставлене запитання.

Наступні запитання мали на меті виявлення реального стану застосування КТ у роботі вихователів. Вони формулювались наступним чином: «Плануєте Ви заняття щодо навчання дітей роботі з комп'ютером?» «Плануєте Ви заняття з використанням комп'ютеру як технічного інструменту навчання?» Отримані відповіді показали що, лише 1% студентів-випускників були присутні на заняттях з навчання дітей комп'ютерної грамотності, 45% зазначили, що під час педагогічної практики ці заняття не спостерігали. 39% студентів відповіли, що в більшості вихователів у календарному плануванні занять, яке вони аналізували, не передбачено використання комп'ютера як засобу навчання. Лише 7% студентам доводилося відвідувати заняття із застосуванням КТ, а саме: з математики, рідної мови, музики.

Привертає увагу той факт, що досить незначна кількість вихователів зі стажем роботи 3-5 років (3%) має знання і планує навчання дітей з використанням КТ. 12% вихователів цієї категорії, використання ПК у своїй діяльності не планує. 3% вихователів зі стажем роботи від 6 до 20 років планують використання комп'ютера лише як технічного інструмента навчання (заняття з природи та математики). Планування занять з комп'ютерної грамотності дошкільників у 27% вихователі даної групи взагалі відсутнє. 12% вихователів-практиків зі стажем роботи понад 20 років зазначили, що у своїй професійній діяльності комп'ютер не використовують.

Наступний блок запитань був присвячений виявленню обізнаності вихователів з методикою застосування КТ у роботі з дітьми. Отримані дані

показали, що 10% вихователів мають уявлення і можуть поділитися досвідом щодо використання КТ у роботі з дітьми, а саме: використання презентацій, дитячого відео, або комп'ютерних ігор на заняттях з дітьми старшого дошкільного віку (серед студентів-випускників це – 3,8%; вихователі зі стажем 3-5 років та 6-20 років – 3%). Переважна більшість опитуваних – 90% (42,2% студента; 12% вихователі зі стажем 3-5 років та понад 20 років; 24% вихователів зі стажем 6-20 років) потребує знань і вмінь щодо їх застосування.

Переважна кількість вихователів (97%) не ознайомена з методикою організації занять дітей з ПК. Серед них: 46% студентів випускників, 12% вихователів-практиків зі стажем роботи 3-5 років та понад 20 років, 27% вихователів зі стажем роботи від 6 до 20 років.

Лише 3% вихователів (стаж 3-5 років) виокремили вимоги щодо організації занять з комп'ютером, а саме: окреме приміщення для роботи дітей за комп'ютером (комп'ютерна зала), час перебування дитини за комп'ютером (5-10 хв.), наявність спеціально розроблених комп'ютерних програм, проведення профілактичних заходів тощо.

При відповіді на запитання: «Чи ознайомлені Ви з класифікацією комп'ютерних ігор, що розроблені для дітей дошкільного віку?» з'ясувалося, що 85% вихователів – не ознайомлені (це 38% студентів; 10% вихователів зі стажем 3-5 років; 20% – 6-20 років; 12% понад 20 років).

12% респондентів (8% студентів; 3% вихователів зі стажем 3-5 років; 5% – 6-20 років) указали різні види ігор: «Маша та ведмідь», «Пригоди Даші», «Краплинки», «Мій будиночок» тощо.

Лише 3% вихователів-практиків (зі стажем 3-5 років), ознайомлені з класифікацією комп'ютерних ігор (аркадні, рольові, логічні, стратегії тощо). Вони, також здатні скласти схему-аналіз комп'ютерної гри для дошкільників.

Більшість опитаних респондентів – 97,7% (з них 46% студентів; 12,7% вихователів зі стажем 3-5 років; 27% зі стажем від 6 до 20 років; 12% понад 20 років) не змогли назвати жодного критерію оцінювання розроблених

навчальних електронних матеріалів для дітей дошкільного віку. Лише 2,3% вихователів (зі стажем 3-5 років) вказали їх у своїх анкетах.

97% опитуваних (серед них: 46% студентів; 12% вихователів зі стажем 3-5 років та понад 20 років, 27% зі стажем від 6 до 20 років) не змогли назвати основні показники оцінки діяльності дитини на комп'ютері (емоційне ставлення дітей до комп'ютера; надана дітьми перевага різних типів комп'ютерних ігор; засвоєння дітьми елементарних навичок керування зображенням на моніторі; самостійна діяльність дітей; рівень творчої спрямованості діяльності дитини; усвідомлення дитиною сенсу комп'ютерної гри; успішність виконання, завершення комп'ютерної гри тощо). Лише 3% респондентів (зауважимо, що це ті, хто планує та проводить заняття з комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку) вказали їх у своїх анкетах.

Результати відповідей респондентів на запитання, що було спрямовано на визначення їхньої обізнаності з комп'ютерними програмами за допомогою яких, можливо розробляти дидактичний матеріал для дітей дошкільного віку, показало, що всі студенти випускних курсів, які взяли участь в опитуванні, обізнані з різноманітними комп'ютерними програмами за допомогою яких можливо розробляти навчальний матеріал для дітей. Більшість з них (88%) назвали програму Microsoft Word. 10% – ознайомлені і працювали з програмами Power Point, Microsoft Publisher. 2% назвали програму Windows Movie Maker. Більшість вихователів (14%) зі стажем роботи 3-5 років вміють працювати на ПК і застосовують комп'ютерні програми при оформленні дидактичних матеріалів для дітей (Power Point, Microsoft Word). Проте 1% з них не вміє використовувати комп'ютерні програми для розробки електронних матеріалів для дошкільників. Так само характеризують свою обізнаність щодо комп'ютерних програм 12% вихователів зі стажем 6-20 років. Зауважимо, що в цій групі більшість половини вихователів (15%) не володіє навичками користувача ПК. Усі вихователі зі стажем роботи понад

20 років (12%) зазначають, що потребують знань і вмінь щодо використання програмового забезпечення ПК у своїй професійній діяльності.

Отже зауважимо, що більшість вихователів (72%) у деякій мірі обізнані з комп'ютерними програмами за допомогою яких можна розробляти навчальний матеріал для дітей. Проте, 28% потребують підготовки щодо використання програмово-методичного забезпечення сучасного ПК.

Наступне запитання було спрямовано на визначення обізнаності щодо роботи з мережею Інтернет. Більшість вихователів (78%) вміє користуватися мережею Інтернет. 22% потребують знань і вмінь щодо використання веб-браузерів (Mozilla Firefox, Opera, Internet Explorer) та роботи в пошукових системах Google, Yandex, Rambler, Bing тощо.

Серед студентів-випускників 46% використовують Інтернет для пошуку навчальної інформації. 23% з них користуються електронною поштою і програмою Skype для спілкування з друзями в локальній мережі Інтернет.

Вихователі зі стажем роботи 3-5 років використовують мережу Інтернет для вирішення професійних питань (пошук навчальних матеріалів для дітей (15%), консультування батьків (5%), обмін досвідом (3%)).

16% вихователів зі стажем роботи 6-20 років користуються мережею Інтернет для здійснення листування (E-mail) та пошуку необхідної інформації. 11% вихователів даної групи зазначили, що вони працювати в Інтернет мережі не вміють, як і 12% вихователів зі стажем роботи понад 20 років.

Наступне запитання було спрямоване на визначення уявлень щодо знань і вмінь, якими має володіти вихователь для застосування КТ в освітньому процесі ЗДО. 15% студентів зазначили, що достатньо елементарних знань користувача ПК. 31% – вказали на необхідність уявлень стосовно методів і прийомів організації занять з використанням комп'ютеру та організації і проведення комп'ютерних ігор для дошкільників, умінь

створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками, використовувати ресурси Інтернету.

54% респондентів (вихователів-практиків з різним стажем роботи) вважають, щоб доречно застосовувати комп'ютер і КТ в освітньому процесі ЗДО, вихователі мають володіти «комп'ютерною грамотністю» та бути обізнані з державними програмами і методикою організації занять з використанням ПК.

Досвідом спеціалістів щодо проблеми використання комп'ютера в навчанні дошкільників цікавляться 27% студентів-випускників. Вихователі категорії стаж роботи 3-5 років вважають таку інформацію необхідною для підвищення свого професійного рівня. Вихователі зі стажем роботи від 6 до 20 років (18%) та понад 20 років (8%) вказують, що дана інформація привертає їхню увагу, оскільки освітній процес ЗДО потребує застосування інноваційних технологій навчання. Байдужими до такого досвіду виявилися 19% студентів, 9% вихователів зі стажем 6-20 років та 4% – категорії понад 20 років.

Досить значна частина вихователів (49%), які взяли участь в опитуванні, цікавиться літературою щодо користування ПК. З них: 30% студентів; 15% вихователів зі стажем роботи 3-5 років; 5% – зі стажем 6-20 років. Проте 51% опитуваних не виявили інтересу до даної літератури. Таких серед студентів-випускників було 16%; у групі вихователів зі стажем від 6-20 років – 22%; понад 20 років – 12%.

Серед студентів випускних курсів бажають поширити свої знання щодо застосування КТ 37% опитуваних, що складає переважну більшість, порівняно з 8% студентів, які не проявляють подібне бажання та 1%, які не змогли визначитися з відповіддю. Серед вихователів, стаж роботи яких становить 3-5 років, бажають поширити свої знання 15%, 6-20 років – 23%, порівняно з 4%, що байдуже ставляться до отримання знань, які необхідні користувачеві ПК.

Серед вихователів зі стажем роботи понад 20 років – 8% виявили бажання поглибити свої знання стосовно використання КТ. У 2% відсутній інтерес та 2% – не змогли визначитись із відповіддю.

Наведемо дані щодо відповідей, які характеризують емоційне ставлення опитуваних до використання комп'ютерних технологій у своїй професійній діяльності. Так, більшості респондентів (74%) подобається використовувати комп'ютер у своїй діяльності, але переважна кількість з них студенти-випускники – 44%, вихователі зі стажем роботи 3-5 років – 15% та вихователі зі стажем роботи 6-20 років – 14%. Не до вподоби використовувати ПК – 2% студентів-випускників (присутній стан хвилювання при користуванні невідомими комп'ютерними програмами) і 8% вихователям зі стажем роботи 6-20 років (негативний вплив на стан здоров'я). Не змогли визначитися щодо відповіді на це запитання 5% вихователів категорії стаж роботи 6-20 років та 15% категорії понад 20 років стажу.

На запитання: «Консультуєте Ви батьків з питань безпечної діяльності дитини за комп'ютером (якщо так, з яких питань)?», були отриманні такі відповіді: 44 % опитаних зазначили, що батьки цікавляться проблемою формування комп'ютерної грамотності дітей і нерідко просять проконсультувати їх щодо безпечної поведінки дитини за комп'ютером, віку з якого дитина може працювати за комп'ютером, часу, який дітям можна перебувати за ПК, як підібрати якісний комп'ютер та програмовий матеріал призначений для дошкільників. Переважна більшість з них, педагоги-практики зі стажем роботи: 3-5 років – 15%; 6-20 років – 23%; понад 20 років – 4%; студенти-випускники – 1%.

56% зазначили, що хоча батьки час від часу цікавляться інформацією щодо доречного використання ПК з дітьми вдома, їм бракує досвіду для проведення консультування (на це вказали 45% студентів; 4% вихователів зі стажем 6-20 років, 8% понад 20 років).

Отже, аналіз відповідей показав, що більшість опитуваних (72%) одноставні в тому, що комп'ютер може застосовуватись у роботі з дітьми дошкільного віку та позитивно впливати на їхній пізнавальний розвиток. Переважна більшість вихователів (82%) з інтересом ставляться до різноманітних способів використання КТ у своїй професійній діяльності, але потребують додаткової підготовки щодо їх упровадження в освітній процес ЗДО.

З метою визначення ставлення батьків до застосування КТ у роботі з дітьми в ході пошуково-розвідувального експерименту було проведення їхнє опитування (див. Додаток Б). В опитуванні взяли участь 90 батьків дітей старшого дошкільного віку. Проаналізуємо отримані відповіді.

Перші запитання були спрямовані на з'ясування ставлення батьків до можливості використання комп'ютера і КТ у навчанні та вихованні дітей. Так, 85% батьків вважають доречним здійснювати навчання і виховання дітей з використанням КТ. 71% опитуваних припускають можливість планомірного навчання дітей роботі з комп'ютером. 2,2% батьків заперечують необхідність упровадження в освітній процес ЗДО саме КТ і 13% – ставляться негативно до залучення дітей до безпосередньої взаємодії з комп'ютером.

Не змогли надати відповідь щодо доречності організації навчання дітей засобами КТ 3,4% опитуваних батьків; 7% – не мають чітко визначеної позиції щодо цього питання.

Наступне запитання було спрямоване на визначення вмінь самих батьків використовувати ПК у своїй діяльності. Отримані відповіді свідчать, що переважна більшість батьків – 74,4% користуються персональним комп'ютером часто і вважають себе компетентними користувачами. 22,2% зазначають, що працювати на комп'ютері можуть лише з нескладними програмами. 3,4% – взагалі не вміють користуватися ПК.

Наступні запитання були спрямовані на визначення позиції батьків щодо користування дитиною ПК вдома. У більшості батьків – 96% є вдома

комп'ютер, з них 79% дозволяють дітям ним користуватися. 21% батьків не дозволяють своїм дітям користуватися комп'ютером, а в 4% опитуваних комп'ютер вдома взагалі відсутній.

На запитання: «Виявляє Ваша дитина пізнавальний інтерес до комп'ютеру?» були отримані такі відповіді. Переважна більшість батьків (87%) зазначила, що діти постійно цікавляться комп'ютером вдома; 6% – прояв інтересу спостерігають час від часу. Лише 3% зауважили, що в їхніх дітей інтерес до комп'ютера відсутній.

Наступне запитання було спрямовано на виявлення уявлень батьків щодо віку, з якого потрібно навчати дитину роботі на комп'ютері. Були отримані наступні відповіді подані на рис. 2.2.

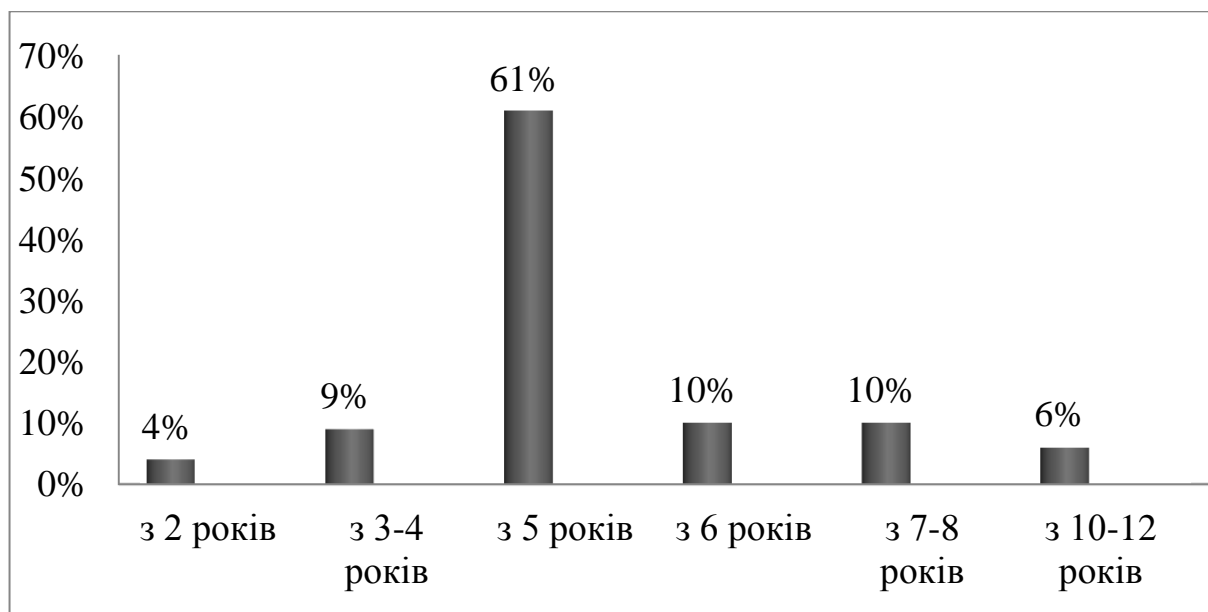

Рис. 2.2 Вік з якого потрібно залучати дитину до роботи на комп'ютері

Як бачимо на рис. 2, 4% батьків вважає доречним вік з 2 років, 9% – з 3-4 років, 61% – з 5 років, 10% – з 6-8 років, 6% – з 10-12 років.

На запитання про час, який може перебуває дитина-дошкільник за комп'ютером вдома, відповіді батьків варіювали в межах представлених на рис. 2.3.

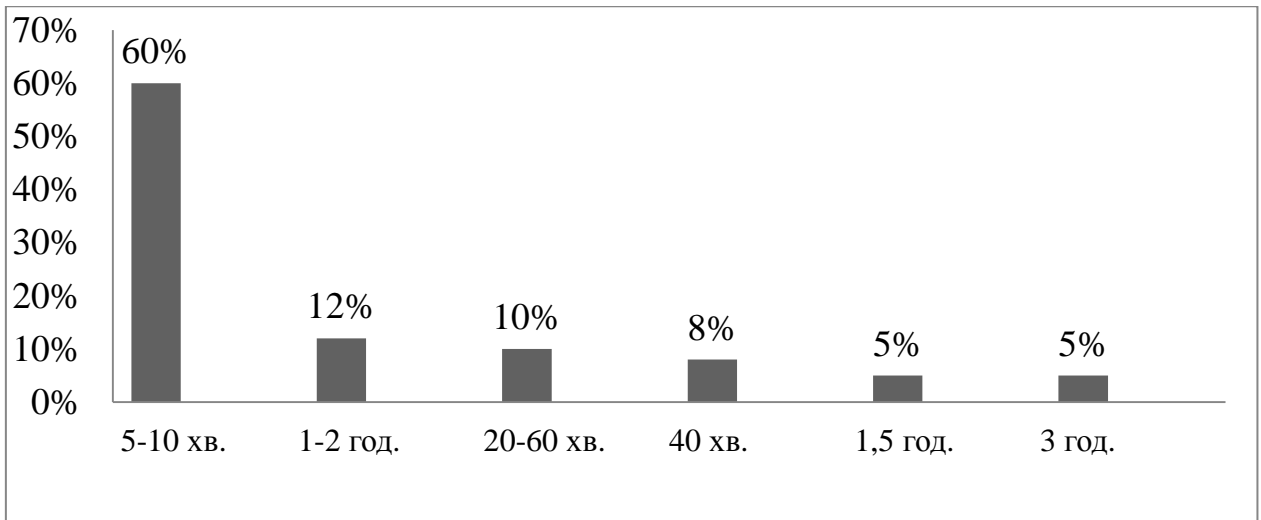

Рис. 2.3. Час, що знаходиться дитина перед ПК вдома

Представлені на малюнку дані свідчать, що 60% батьків дозволяють дітям знаходитись вдома біля монітору ПК від 5 до 10 хв., 12% – від 1 до 2 год., 10% – від 20 до 60 хв., 8% – 40 хв., 5% – 1,5 год. та 3 год.

Наступне запитання було спрямоване на з'ясування того, чи звертають батьки увагу на умови щодо організації ігрового місця дитини за комп'ютером вдома. Лише 45% батьків зазначили, що в їхніх дітей є не тільки власне місце для ігор, а й особистий, спеціально підготовлений до роботи дитини дошкільного віку з урахуванням її вікових особливостей комп'ютер. 29% батьків зауважили, що хоча діти грають за комп'ютером, спеціального місця вони не мають. 16% підкреслили, що користуватися дітям ПК не дозволяють, тому спеціальне ігрове місце їм непотрібне.

Результати опитування щодо використання дітьми комп'ютерних ігор показали, що батьки добирають їх стихійно. Серед ігор були названі: «Сімпсони» (7%), «Весела ферма» (7%), «Гонки» (3%), «Пасьянс» (2%), «Пригоди Даші» (7%). 67% опитаних батьків не змогли назвати жодної комп'ютерної гри, проте зазначили, що їхні діти люблять грати в комп'ютерні ігри.

Як показало опитування, більшість батьків (84%) потребують консультації вихователів щодо вибору комп'ютерних ігор для дошкільників. Також їх цікавлять питання щодо: організації ігрового місця дитини за

комп'ютером вдома (71%); санітарно-гігієнічних вимог щодо організації роботи дитини на ПК (58%); профілактики роботи за комп'ютером (63%).

Таким чином, результати опитування батьків засвідчили, що їхні діти цікавляться ПК вдома. Проте не всі опитувані усвідомлюють необхідність контролю за перебуванням дітей біля ПК, більшість з них потребує допомоги і консультування щодо добору ігор для дітей, правильної організації робочого місця малюка, тривалості його безпечного перебування біля монітору тощо. Батьки припускають можливість використання комп'ютерних технологій у вигляді розвивальних ігор, фільмів, відео-занять у освітньому процесі ЗДО і вказують на необхідність відповідного устаткування, теоретичної і практичної підготовки вихователів щодо їх застосування.

2.2. Критеріальний підхід щодо підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку

В умовах сьогодення інтенсивний розвиток суспільної ДО зумовлює важливість і необхідність підготовки кваліфікованих фахівців, здатних професійно керувати складним процесом виховання дітей дошкільного віку. Зміни, що відбуваються в освітній системі України, спричинені підвищенням вимог до рівня науково-теоретичної та професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів ЗДО. Від ефективної професійної діяльності вихователів залежить якість освітнього процесу в ЗДО [46].

Підготовка студентів до роботи в ЗДО перебуває на етапі оновлення: домінантним у процесі фахової підготовки до роботи з дітьми дошкільного віку є компетентнісний підхід.

Однак і дотепер навчання студентів, їх фахова підготовка не завжди реалізується повною мірою. Не створено системи професійної підготовки такого типу фахівців, зокрема немає достатніх умов для організації ефективної професійної підготовки: мало відповідних освітніх програм і

планів, залишається недостатньо відрегульованою педагогічна практика в умовах ЗДО тощо [46].

Якість професійної освіти науковці розглядають як міру відповідності професійної освіти поточним і перспективним завданням соціально-економічного розвитку суспільства. Якість освіти є показником того, наскільки вона задовольняє запити суспільства в цілому й окремої особистості зокрема, держави й інших сфер діяльності людини – науки, культури, мистецтва тощо.

Аналіз наукових джерел із проблеми дослідження засвідчує, що теоретичну основу визначення основних критеріїв і показників рівня готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до професійної діяльності становлять дослідження відомих науковців: Л. Артемової [3], Г. Беленької [5], О. Богініч [9], А. Богуш [11], Н. Гавриш [18], В. Кременя [48], К. Крутій [49], та інших. Досліджувану проблему психологи й педагоги розглядають у різних аспектах. У контексті нашого дослідження важливим є аналіз наукових робіт Н. Кузьміної [63], Н. Мацкевич [73] та інших з питань професійної спрямованості особистості.

Учені зазначають, що якість підготовки сучасного фахівця великою мірою визначається тим, на якому рівні він мислить, наскільки володіє методологією науки. Оцінювання рівня готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників ми здійснювали на основі певних критеріїв, показників та рівнів готовності до здійснення відповідної діяльності, оскільки без їх розробки неможливо зробити висновок про ступінь ефективності означеного процесу, тобто неможливо виконати завдання експериментальної роботи.

Перш ніж обґрунтовувати критерії, показники та рівні готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, звернемося до трактування цих понять в енциклопедичній та спеціальній літературі.

Критерій (від грецького *criterion* – засіб, переконання, мірило) є ознакою, на підставі якої здійснюється оцінювання, визначення або класифікація певних об'єктів. Водночас ознаку розуміють як зовнішній прояв властивостей, за якими її можна впізнати, визначити або описати [35]. На думку Н. Кузьміної [62], критерії – це основна ознака, за якою одне педагогічне рішення обирають із сукупності можливих.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «критерій» розглядається як «підстава для оцінки, визначення та класифікації чогось; мірило», а «показник» як: «1) свідчення, доказ, ознака чого-небудь; 2) наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу); дані про досягнення чого-небудь; 3) явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу; 4) кількісна характеристика властивостей процесу, виробу» [46, с. 37].

Найбільш змістовно критерії фахової компетентності майбутніх вихователів описані Г. Беленькою. Дослідниця поділяє їх на дві групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні можуть бути сприйняті кожним, оскільки проявляються в результаті діяльності фахівця, можуть бути зафіксовані й оцінені [5].

Розробляючи критерії, ми врахували думку В. Кошеля про те, що вони становлять основу для порівняння, зіставлення предметів чи явищ, є своєрідним еталоном вираження певної якості. Критерії є сукупністю вимог, що дають змогу виділити певне явище з-поміж подібних. Розгорнутий критерій є сукупністю основних показників, які розкривають норму, вищий рівень розвитку досліджуваного явища. Показник – це те, на підставі чого можна судити про розвиток та хід чого-небудь [46].

Показник, який є компонентом критерію, служить типовим і конкретним виявом сутності якостей процесу чи явища, що підлягає вивченню. Водночас пріоритетними залишаються показники, які характеризують прояв якості, у діяльності, поведінці, вчинках тощо [46].

Узагальнюючи наукові підходи, визначаємо готовність майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників як результат і складник професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності загалом; інтегрована особистісна якість, що є базисною для інноваційної компетентності й забезпечує ефективність вирішення завдань ДО.

Характеризуючи сутність поняття «готовність майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників», виокремимо її структурні складники (компоненти), що дозволить обґрунтовано визначити її сутність.

С. Дьяченко до її структури ввели такі компоненти: мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші стійкі професійні мотиви); орієнтаційний (знання та уявлення про особливості та умови діяльності); операційний (розвиток здібностей і оволодіння прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, вміннями і навичками, процесами аналізу, синтезу тощо); вольовий (самоконтроль, уміння управляти діями); оцінний (самооцінка своєї професійної підготовки) [24].

Результати аналізу літератури дозволяють стверджувати, що вчені по-різному визначають структуру професійної готовності фахівця: одні з них компонентами готовності називають ставлення особистості до діяльності (Н. Горбач, Н. Кичук, А. Линенко); інші виокремлюють такі складники, як мотиваційний, змістовий, процесуальний, організаторський (Н. Кузьміна, Л. Спирін, В. Сластьонін, О. Щербаков та ін.); мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий компоненти (В. Моляко, Є. Машбиць, О. Тихомиров).

Під час розроблення критеріїв оцінювання педагогічних явищ ми враховували таке: по-перше, потрібно виходити з мети і завдань педагогічного дослідження; по-друге, добирати критерії, які об'єктивно відображають ознаки, властиві досліджуваному явищу незалежно від волі й свідомості суб'єкта; по-третє, ці ознаки мають бути найбільш суттєвими; по-четверте, ознаки мають розкривати основний зміст критеріїв.

Враховуючи результати означених розвідок в структурі готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, відповідно до складників інноваційної компетентності виокремлюємо такі компоненти: когнітивний, мотиваційний, операційний.

Когнітивний компонент характеризується наявністю уявлень щодо мети, форм і методів організації пізнавальної діяльності старших дошкільників засобами КТ.

Мотиваційний компонент означеної готовності передбачає наявність інтересу і потреби щодо використання КТ в професійній діяльності вихователів.

Операційний компонент характеризується сформованістю в вихователів професійних умінь і навичок, що забезпечують упровадження КТ в організацію пізнавальної діяльності дошкільників.

Усі ці три компоненти є тісно пов'язаними між собою і взаємообумовленими. Теоретичні знання і практичні вміння є необхідною передумовою для розвитку позитивного ставлення до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників, водночас позитивне ставлення спонукає особистість до опанування нових професійних знань та вмінь.

Результатом підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників вважаємо «готовність майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників». Вона виступає окремою частиною загальної готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності складається з сукупності мотиваційного, когнітивного й операційного компонентів і визначається як новоутворення у структурі особистості, що забезпечує використання цих технологій в вирішенні завдань професійної діяльності.

Відповідно у нашому дослідженні, готовність майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників досліджувалась за когнітивним, мотиваційним і операційним компонентами.

Когнітивний компонент услід за Е. Бахічевою [6] та Т. Койчевою [43], визначався за критерієм обізнаності, що передбачає повноту і системність знань щодо використання КТ в майбутній професійній діяльності вихователів ЗДО. Його показниками виступили знання щодо:

- сутності й особливостей використання КТ в освітньому процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей;
- форм і методів організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, оцінювання ефективності розроблених електронних навчальних матеріалів для дітей;
- можливостей і способів застосування КТ в процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників.

Мотиваційний компонент визначався за критерієм схильності, що характеризується наявністю усталеної настанови на використання КТ в освітньому процесі сучасного ЗДО. Його показниками є:

- настанова на застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- бажання застосувати КТ в освітній професійній діяльності.
- прагнення вдосконалювати організацію освітнього процесу сучасного ЗДО, використовуючи комп'ютер і комп'ютерні технології.

Операційний компонент визначався за критерієм спроможності, що передбачає сформованість умінь доцільного і продуктивного використання КТ в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Показниками цього компоненту були уміння:

- організовувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку;
- застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ;

- працювати на персональному комп'ютері (як користувач), застосовувати комп'ютерні технології при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у навчальній та майбутній професійній діяльності.

Таблиця 2.1

Компоненти, критерії та показники готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників

Компоненти	Критерії	Показники
1	2	3
Когнітивний	Обізнаності	1) Знання про сутність і особливості використання КТ у педагогічному процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей;
		2) Знання про форми і методи організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, оцінювання ефективності розроблених електронних навчальних матеріалів для дітей;
		3) Знання про можливості і способи застосування КТ у процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників.
Мотиваційний	Схильності	1) Настанова на застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку;
		2) Бажання застосувати КТ у освітній і майбутній професійній діяльності;
		3) Прагнення вдосконалювати організацію педагогічного процесу сучасного ЗДО, використовуючи комп'ютер і КТ.

1	2	3
Операційний	Спроможності	1) Уміння організувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку;
		2) Уміння застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ;
		3) Уміння застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ;

Не применшуючи ролі і значущості запропонованих підходів різних авторів, враховуючи особливості професійної підготовки, пропонуємо такі рівні готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, які враховують усі перелічені вище критерії (обізнаності, схильності та спроможності), а саме: низький, середній та високий.

Високий рівень характеризується усталеною настановою майбутніх вихователів щодо застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, наявністю бажання застосувати їх у освітній і майбутній професійній діяльності з метою оптимізації освітнього процесу ЗДО. Студенти, віднесені до цього рівня, демонструють різнобічне і глибоке розуміння теоретичного матеріалу щодо сутності й особливостей використання КТ у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, виявляють обізнаність з різними формами, методами, прийомами, вимогами щодо їх використання в організації дитячого пізнання, можуть оцінити ефективність розроблених електронних навчальних матеріалів для дітей, висувають власні пропозиції щодо можливостей і способів їх застосування в роботі з дітьми, виявляють сформовані вміння організувати пізнавальну

діяльність дітей дошкільного віку (добирають доцільні методи, прийоми, засоби активізації пізнавальної сфери дітей). Володіють навичками користувача ПК, застосовують їх при роботі з різними комп'ютерними програмами з метою створення дидактичного матеріалу для дошкільників; доцільно і продуктивно використовують КТ в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку.

До середнього рівня віднесено майбутніх вихователів, в яких наявна ситуативна настанова щодо організації пізнавальної діяльності дошкільників з використанням КТ. Вони розглядають їх як необхідний складник підготовки майбутнього фахівця з ДО, проте не завжди усвідомлюють їх можливості і переваги в організації освітнього процесу ЗДО. Для них характерна недостатня обізнаність з особливостями впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес ЗДО, з формами і методами організації дитячого пізнання з використанням КТ, оцінювання якості наявних електронних дидактичних матеріалів для дошкільників і способами їх застосування як засобу організації дитячого пізнання. Студенти виявляють вміння щодо планування й організації навчально-пізнавальних занять, проте потребують додаткових умінь щодо використання інших форм організації дитячого пізнання; демонструють базові навички користувачів ПК, проте розроблені ними електронні навчальні матеріали для дітей старшого дошкільного віку мають низку суттєвих недоліків, що ускладнюють доцільність і продуктивність їх використання у процесі організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

Для студентів, віднесених до низького рівня, характерні відсутність настанови на застосування КТ у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, байдуже ставлення до їх використання у власній навчальній діяльності, відсутність прагнення їх застосовувати з метою удосконалення освітнього процесу ЗДО, безсистемність знань про сутність, особливості, форми і методи використання КТ як засобу організації пізнавальної діяльності дошкільників, оцінювання ефективності розроблених електронних

навчальних матеріалів для дошкільників, не сформованість умінь і навичок роботи на комп'ютері. Суттєві утруднення щодо самостійної організації дитячого пізнання, зокрема засобами КТ, не дозволяють їм розробити та доцільно використати наявний електронний дидактичний матеріал, створений для дошкільників.

На нашу думку, застосування комплексного підходу щодо характеристики критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників сприяє розробці системи методів, форм, засобів її поетапного формування.

2.3. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку

Сучасний стан упровадження КТ у освітній процес ЗДО, потребує наявності відповідної підготовки педагогів з дошкільної освіти, зокрема щодо здійснення педагогічного супроводу дітей дошкільного віку, організації їхньої пізнавальної діяльності засобами КТ. Це вимагає визначення ряду педагогічних умов, що сприятимуть формуванню готовності студентів (майбутніх вихователів) до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку.

У філософському енциклопедичному словнику «умова» визначається як: 1) середовище, в якому перебувають і без якого не можуть існувати; 2) обставини, в яких що-небудь відбувається [102, с. 12]. У педагогічному словнику «умови» визначаються як сукупність зовнішніх обставин, у яких відбувається навчальна діяльність і обставин життєдіяльності її суб'єктів [15, с. 348].

С. Єрмакова педагогічні умови розглядає як обставини, від яких залежить те, як відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців [29, с. 88].

Зважаючи на завдання дослідження, під педагогічними умовами розуміємо обставини, що забезпечують успішність професійної підготовки майбутніх вихователів, метою якої є їхня готовність до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей.

Аналіз педагогічних досліджень [17, 20, 24, 47, 69, 98] з удосконалення професійної підготовки майбутнього вихователя до використання КТ у своїй професійній діяльності, дозволяє стверджувати необхідність наявності у процесі підготовки компонента мотивації. Мотивація – це те, що змушує суб'єкт діяти [82].

Райнер Нірмайер зазначає, що «хоча мотивація сама по собі не забезпечує ще успіху, але без неї не можливо нічого досягти» [68, с. 8]. Я. Крушельницька визначає мотивацію як «спонукання людини до активності, що пов'язане з намаганням задовольнити певні потреби» [49, с. 45].

Д. Кікнадзе також під мотивацією розуміє процес виникнення й утворення з потреби мотиву. Цей процес повністю контролюється свідомістю і пов'язаний з вольовим актом [40, с. 58].

У дослідженнях Д. Узнадзе процес мотивації визначений як пошук найбільш прийнятної поведінки в ситуації, що відповідає власному «Я». Тому зазначено, що поведінка повинна відповідати багатьом потребам, у тому числі і тим, які ще не стали актуальними, але будуть мати велике значення для особистості в майбутньому. Через це особистості доводиться, перед тим як здійснити вчинок, все звішувати, обирати найбільш підходящу поведінку. Цей процес пошуку доцільної поведінки і має назву «мотивація».

Процес мотивації закінчується прийняттям рішення, в якому виявляються мотиваційні, вольові, настановні сторони поведінки [99, с. 403]. За Д. Узнадзе, акт прийняття рішення завжди випереджається мисленням. Людина обмірковує найбільш оптимальний варіант своєї поведінки, звішує його доцільність, встановлює, які потреби ця поведінка задовольнить і чи потрібно їх у цій ситуації задовольняти. Інакше кажучи, до процесу мотивації

включаються когнітивні процеси, на базі яких і відбувається прийняття рішення. Для виконання рішення необхідна підстава, що надала б визначеності певному переживанню, схваленню його особистістю і наповнило це рішення особистісним сенсом, емоціями та почуттями. Таким підґрунтям виступає мотив. Мотив замінює одну поведінку іншою, менш прийнятне більш прийнятним і так створює можливість обумовленої діяльності [99, с. 404].

У психологічному словникові мотив визначається як: 1) матеріальний або ідеальний «предмет», що спонукає і проявляє на себе діяльність або вчинок, сенс якого полягає в тому, щоб за допомогою мотиву задовольняти суб'єкту означені потреби; 2) психічний образ даного предмета [82, с. 273].

Під «процесом мотивації» В. Леонтьєв розуміє «причину і всіляке спонукування до дії та діяльності, якими можуть виступати не тільки потреби, нахили, мотиви, але й стимул як зовнішній вплив, що спонукає людину до дії» [54, с. 65].

Ґрунтуючись на дослідженнях Д. Узнадзе, В. Леонтьєв саме такий підхід до розуміння сутності мотивації і мотиву, зв'язку мотиву з вольовим актом, наповнення його сенсом та емоційними переживаннями, вважає найбільш продуктивним і раціональним. Це пов'язано з тим, що кожна потреба, що виникає в людини в певний момент і в певних умовах, пов'язана з постійними вищими потребами людського «Я», і виходячи з цього людина дбає про її задоволення. Ці вищі потреби, котрим людина підпорядковує нижчі (вітальні), утворюються у свою чергу під впливом минулого людей, їхніх життєвих ситуацій, в яких вони виховувались і отримували враження. Ці враження закладають майбутню програму розвитку особистості під впливом соціальних ситуацій, що формують культуру людини, а також під впливом індивідуальних і типологічних властивостей особистості, які утворюють певний стиль поведінки та діяльності людини.

Усі ці фактори виступають у ролі психологічних механізмів мотивації як процесу прийняття рішення і побудови мотиву, як психологічного

обґрунтування рішення. Розвиток мотивації й утворення мотиву здійснюється через настанову особистості [54, с. 67].

У дослідженнях О. Леонтьєва [53], Є. Ільїна [34] внутрішнім збудниками активності людини також визначено потребу. Потреба – це особливий стан психіки індивіда, усвідомлена ним незадоволеність, відчуття нестачі (браку) чогось, відображення невідповідності між внутрішнім станом і зовнішніми умовами [82]. Наявність у суб'єкта потреб – це фундаментальна умова його існування, що складає необхідну передумову будь-якої діяльності. Однак потреба сама по собі ще не здатна надати діяльності певної спрямованості. Єдиним збудником цілеспрямованої діяльності виступає мотив [53].

За В. Леонтьєвим, мотивація на основі потреб – це мотивація першого рівня. Така поведінка слабо контролюється свідомістю, відзначаючись інстинктивними проявами і подібна до афективних реакцій. На цьому рівні в людини відсутній мотив як більш складне особистісне утворення [54, с. 71]. Він складається з двох підструктур: із підструктури властивостей та підструктури функцій. Підструктура функцій утворює ядро, до якого входять: зміст (в якості якого виступають потреби, потяги та інші збудники); спрямованість (вектор збудника); значущість (особистісний сенс збудника); динамічність (сила, напруга, стійкість дії мотиву); емоційність (наповненість змісту мотиву почуттями переживаннями); настанова (властивість, що виражає готовність до дій збудника); вольові властивості (усвідомленість направленості). Функціональна підструктура має шість функцій (селективну, когнітивну, цілемоделюючу, сенсотворну, регуляторну, спонукальну) [54, с. 212].

Аналізуючи результати наукових досліджень [34, 53, 54, 59, 67, 68, 84, 87], вважаємо важливим підкреслити, що ззовні мотиви формувати не можливо, припустимо лише вплинути на формування (успішно, або ні) мотиваторів (інтересів, схильностей, моральних норм, життєвих принципів тощо), які використовуватимуться суб'єктом для самоформування мотивів.

До основних мотиваторів належать інтерес, проблема, практична цінність, до додаткових – інформування, інструктаж, стимулювання, заборона, прохання, прогноз, показ перспектив тощо.

Акумулювати навчальні потреби у студентів можливо при поєднанні умов і педагогічних впливів, що викликатимуть пізнавальну активність. Такий вплив зовні В. Леонт'єв називає стимуляцією [54, с. 44].

Стимулювати (від лат. *stimulo* – збуджую, заохочую) – означає спонукати до дії. У дослідженні В. Лозової, Г. Троцько серед групи методів стимулювання і мотивації виділяють такі підгрупи:

1. Методи емоційного стимулювання та розвитку пізнавального інтересу, головним завданням яких є забезпечення позитивних емоцій до навчальної діяльності, її змісту, форм, методів здійснення.

2. Методи стимулювання і мотивації обов'язку, відповідальності, що передбачають: формування розуміння особистої значущості навчання; пред'явлення вимог, які виходять з правил поведінки тих, хто навчається, критеріїв оцінювання результатів їхньої навчальної роботи, що поєднується з привчанням до систематичного виконання навчальних завдань і вимог; оперативний контроль з метою виявлення складних тем, питань, вправ [59, с. 327].

Терміном «стимул» З. Равкін позначає засіб, що спонукає людину до діяльності, так зване своєрідне зовнішнє підштовхування, сила котрого зростає в залежності від суспільної значущості. Досліджуючи сутність стимулів у освітньому процесі, він зауважує, що стимули впливають на систему мотивів і виконують роль прискорювачів динаміки потреб, є їх природними нерозлучними супутниками. Потреби, у свою чергу, можуть навмисно, цілеспрямовано утворюватись під впливом зумовлених стимулів у відповідності до матеріальних і духовних потреб суспільства в належних історичних соціальних умовах [84, с. 9].

Стимули поділяються на чотири групи: стимули-значення (знання, факти, поняття, судження тощо); методичні стимули – це різні форми,

методи, прийоми організації навчальної діяльності; комунікативні стимули – різні форми спілкування педагога і тих, хто навчається, взаємовідносини студентів між собою; оцінювально-престижні стимули (оцінки, звання, грамоти, заохочення тощо) [54, с. 48].

Процес стимулювання виникає при зміні стимулів. На першому його етапі використовуються оцінювально-престижні і комунікативні стимули. За їх допомогою можна ввести тих, хто навчається до пізнавальної діяльності. На другому етапі застосовують стимули-значення і методичні стимули, що дозволяють спочатку викликати потяг до пізнавальної мети, а потім на основі цього стимулювати потребу до знань та пізнавальної діяльності [54, с. 54].

Отже, виходячи з того, що мотив складає передумову будь-якої діяльності людини і виступає складним психічним утворенням, яке повинен побудувати сам студент, перед педагогом, виходячи із завдань нашого дослідження, постає необхідність стимулювати потребу студента щодо використання КТ в організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Це можливо через здійснення впливу (стимулювання) на формування у студентів мотиваторів, що слугуватимуть самостійному формуванню мотивів щодо вдосконалення організації педагогічного процесу сучасного ЗДО засобами КТ.

Таким чином, визначаючи першу педагогічну умову підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників визначаємо як: створення позитивної мотивації до використання комп'ютерних технологій у майбутній професійній діяльності;

Визначаючи другу педагогічну умову, спиралися на те, що залучення дітей до роботи на комп'ютері починається з дошкільного віку. Цілі і завдання організації процесу ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з КТ зазначені в Базових програмах розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» [79], «Впевнений старт» [16], «Дитина в дошкільні роки» [21] та ін. Формою організації виступають заняття, що проводяться у вигляді бесіди

вихователя (який має відповідну підготовку) і практичної діяльності дітей на комп'ютері. Для практичних занять рекомендується використовувати навчально-розвивальні та ігрові комп'ютерні програми, розроблені спеціально для дітей дошкільного віку, зміст і оформлення яких відповідає віковим психофізіологічним особливостям дітей [4, с. 358].

Показники компетенції дитини, її знання, вміння і навички роботи на комп'ютері подано в державній програмі навчання і виховання дітей дошкільного віку «Дитина в дошкільні роки». Передбачено, що дитина може підготувати до роботи включений до мережі комп'ютер (включити монітор і процесор); друкує буквами слова та читає, набирає прості команди комп'ютера (за зразком); використовує спеціальні клавіші та маніпулятор «мишку», виправляє неправильно надруковані слова або команди [21, с. 232].

Основні завдання для педагогів з ДО щодо організації ознайомлення дітей з комп'ютером і організації безпечної діяльності з ним, зазначенні в методичному листі МОН «Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах» № 1/9-306 від 06.06.2005 р. Серед них: формування в дітей елементарних уявлень про комп'ютер як сучасний технічний засіб, можливості його використання в різних сферах життя; озброєння початковими знаннями, вміннями та навичками самостійного володіння комп'ютером для ознайомлення з довкіллям, конструювання, малювання, експериментування тощо; сприяння розвитку передумов теоретичного мислення й інтересу до дій з комп'ютерною технікою [71].

Не менш важливого значення набуває застосування комп'ютера як «технічного інструменту навчання». Виступаючи як технічний пристрій з дидактичним забезпеченням, він може використовуватися в навчально-виховному процесі для пред'явлення інформації, яку не можна розпізнати без спеціальної апаратури. Такий засіб передачі навчальної інформації (зоровий, звуковий, або звукозоровий) здатний реалістично моделювати об'єкти, явища, процеси. Сучасний комп'ютер дозволяє використовувати в роботі з дітьми дошкільного віку мультимедійні засоби навчання. Мультимедійні

засоби навчання – це комплекс апаратних і програмових засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовувати різноманітні, природні для себе середовища (графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео) [28, с. 532].

Отже, все зазначене потребує від майбутніх вихователів відповідної підготовки, що забезпечує впровадження КТ у роботу з дітьми дошкільного віку, зокрема під час організації дитячого пізнання. Частково це завдання мають вирішуватися в курсах «Інформатика», «Нові інформаційні технології». Однак ці дисципліни мають на меті підготовку студентів як користувачів ПК, не передбачаючи їхньої підготовки до використання КТ у роботі з дітьми дошкільного віку. Отже, другу педагогічну умову визначаємо як: використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів готовності до використання КТ.

Висуваючи третю педагогічну умову, що сприятиме формуванню готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, базувалися на твердженні, що комп'ютер – це насамперед «універсальний інформаційний пристрій» [69]. Як інформаційний пристрій він надає широкі можливості вдосконалювати основні напрямки професійної діяльності вихователя сучасного ЗДО, а саме: організацію педагогічного процесу та його планування, організацію пізнавальної діяльності дітей, роботу з батьками, підвищення кваліфікації, самоосвіту. Це потребує спеціальної підготовки вихователів, набуття ними «комп'ютерної грамотності» і готовності використовувати КТ у своїй професійній діяльності.

С. Дяченко «комп'ютерну грамотність» визначає одним із видів базової умілості, що ґрунтується на знаннях про персональний комп'ютер, програмне забезпечення й інформаційно-комунікаційні технології, і зумовлює свободу та результативність дій в організованому інформаційному середовищі [24, с. 91].

Проте вихователю для використання у своїй професійній діяльності КТ замало володіти лише комп'ютерною грамотністю. У дослідженнях О. Кравчук зазначено, що педагог повинен мати уявлення про особливості комп'ютерної техніки, можливості, що забезпечує персональний комп'ютер як засіб навчання, знати основні вимоги до електронних засобів навчального призначення (дидактичні, психологічні, технічні), уміти використовувати персональний комп'ютер у повсякденній діяльності [47, с. 3].

У дослідженні О. Філатова [101] виокремлено важливі вимоги, що пред'являються до сучасного професіоналу інформаційного суспільства, а саме: мати знання про склад, засоби та призначення основних інформаційних технологій; уміти вводити, редагувати і виводити текст на комп'ютері; працювати з графічною інформацією; користуватися комп'ютером для обчислювання, використовуючи електронні таблиці; мати уявлення про комп'ютерні телекомунікації, вміти користуватися їх послугами; мати уявлення про можливі способи організації даних; уміти здійснювати пошук даних у різноманітних джерелах (комп'ютерні бази даних); користуватися реферативною інформацією і перевіряти її достовірність; уміти організувати зберігання інформації, обирати адекватні форми її представлення; використовувати отриману інформацію для вирішення своїх професійних проблем; освоювати і використовувати нові засоби інформаційних технологій.

Для нашого дослідження мають суттєве значення запропоновані Ю. Горвицем, М. Подд'яковим, С. Новосоловою та ін. кваліфікаційні вимоги до готовності педагога щодо використання КІК в дошкільному навчальному закладі [69, с. 280]. Ними зазначено, що вихователь має знати програму виховання і навчання в ЗДО, а також альтернативні програми розвитку дітей дошкільного віку; бути готовим до проведення комп'ютерних ігор; бути здатним застосовувати в ході занять різноманітні педагогічні прийоми й оцінювати їх ефективність; майстерно використовувати різні форми організації роботи з дітьми (фронтальні, з підгрупою, індивідуальні);

мати знання і вміння щодо використання різних типів занять; обирати оптимальний для різних ситуацій стиль спілкування з дітьми; виявляти творчість у роботі з дітьми; мати вміння побачити, проаналізувати й оцінити особливості поведінки всіх дітей і кожної дитини та своєчасно врахувати їх у роботі; вміти переключати увагу дошкільників на інші види діяльності; грамотно оформлювати документацію і доцільно її використовувати в роботі; проводити систематичну роботу з батьками; підвищувати кваліфікацію, займатися самоосвітою.

Отже, постає необхідність долучення студентів до різних можливостей використання КТ у професійній діяльності вихователя (за такими напрямками роботи як: робота з дітьми, батьками, педагогічним колективом), що в подальшому допомагатиме їм вирішувати педагогічні й організаційні питання, актуалізує потребу використовувати КТ в майбутній професійній діяльності як засіб оптимізації освітнього процесу сучасного ЗДО.

Тому третю педагогічну умову формуємо як: збагачення теоретичними знаннями та методичними розробками щодо використання комп'ютерних технологій в майбутній професійній діяльності шляхом упровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного посібника «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО».

Головна мета якого: розкрити особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі ЗДО; дидактико-методичне забезпечення організації занять із застосуванням ІКТ для ефективної реалізації освітньої лінії «Комп'ютерна грамота». Оскільки пріоритетними завданнями залишається необхідність теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення процесу використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників.

Таким чином, на нашу думку, реалізація вище зазначених педагогічних умови сприятиме удосконаленню процесу підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

Висновки розділу 2

Використання сучасних КТ як принципово нового інструменту діяльності дітей дошкільного віку можливе за умови дотримання психолого-педагогічних, санітарно-гігієнічних і ергономічних умов (наявність окремого спеціально оснащеного приміщення для роботи за комп'ютером, урахування індивідуальних особливостей дитини, наявність спеціально розроблених комп'ютерних програм, що відповідають віку дитини, спеціальна підготовка вихователів тощо). Використання КТ в ДО розглядаємо як комплекс навчально-методичних матеріалів, що охоплює технічні й інструментальні засоби обчислювальної техніки, а також систему наукових знань про їх роль і місце в освітньому процесі ЗДО, форми та методи застосування для вдосконалення діяльності педагогів і дітей та їхньої взаємодії. Їх використання в ЗДО сприятиме успішному розвитку пізнавальної сфери старших дошкільників, їхніх інтелектуальних здібностей, довільної поведінки, вольових якостей тощо.

Означену підготовку розуміємо як цілеспрямований процес формування уявлень про можливості і способи використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників, навчання їх практичних умінь та навичок упровадження КТ роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Результатом відповідної професійної підготовки вважаємо готовність. Під готовністю майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників розуміємо новоутворення у структурі особистості, що забезпечує використання цих технологій у вирішенні завдань професійної діяльності. Виходячи з теоретично обґрунтованої сутності і структури такої готовності, нами обґрунтовано виокремлено три структурні компоненти (когнітивний, мотиваційний і операційний).

Когнітивний компонент характеризується наявністю уявлень щодо мети, форм і методів організації пізнавальної діяльності старших дошкільників засобами КТ.

Мотиваційний компонент означеної готовності передбачає наявність інтересу і потреби щодо використання КТ в професійній діяльності вихователів.

Операційний компонент характеризується сформованістю в вихователів професійних умінь і навичок, що забезпечують упровадження КТ в організацію пізнавальної діяльності дошкільників.

Усі ці три компоненти є тісно пов'язаними між собою і є взаємообумовленими.

Оцінювання рівня готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників ми здійснювали на основі певних критеріїв, на основі показників з яких впливають рівні готовності до здійснення відповідної діяльності (низький, середній та високий рівень), оскільки без їх розробки неможливо зробити висновок про ступінь ефективності означеного процесу, тобто неможливо дати оцінку поставленим завданням експериментальної роботи.

Дієвість та результативність підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників потребує забезпечення відповідних умов:

- 1) створення позитивної мотивації до використання КТ у майбутній професійній діяльності;
- 2) використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів готовності до використання КТ;
- 3) збагачення теоретичними знаннями та методичними розробками щодо використання КТ в майбутній професійній діяльності шляхом упровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного посібника «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО».

Реалізація виокремлених педагогічних умов у реальному освітньому процесі ЗВО здійснюється комплексно на всіх етапах дослідження.

Основні положення з першого розділу дослідження висвітлено в таких авторських публікаціях: [106; 108].

РОЗДІЛ 3.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи

Дослідно-експериментальна робота здійснювалась упродовж 2018-2019 рр. На різних етапах дослідження до експериментальної роботи було залучено 48 студентів спеціальності «Дошкільна освіта», 30 вихователів ЗДО.

Відповідно до визначених компонентів, критеріїв і показників розроблено і дібрано діагностичні методики. Опишемо їх докладніше.

Когнітивний компонент.

Обстеження КГ і ЕГ за ступенем обізнаності щодо сутності й особливостей використання КТ у освітньому процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей (показник 1) відбувалося за матеріалами тестового завдання, поданого в додатку В.

Тестове завдання складалось з інструкції, запитань відкритої форми, що передбачають вільну відповідь і завдань закритої форми із запропонованими відповідями, з яких необхідно обрати правильний варіант. За принципом побудови відповідей тестові завдання закритої форми поділялися на: завдання з простим множинним вибором, відповіді на які будуються за принципом класифікації (їх доцільно використовувати тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь більш складна, ніж відповідь типу «так-ні»); завдання, відповіді на які побудовані за принципом подвійної альтернативи (асоціативні зв'язки), вони дають можливість установити знання фактів, їх взаємозв'язків та знання термінології, позначень, методик тощо.

Студентам пропонувалося відповісти на 30 запитань. За кожен правильну відповідь нараховувався 1 бал. Таким чином, максимально

можлива кількість балів за виконання тестової частини роботи – 30 балів.

Для перевірки наявності у студентів необхідних знань щодо форм і методів організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, оцінювання ефективності розроблених електронних дидактичних матеріалів для дітей (показник 2), було здійснено аналіз продуктів діяльності студентів.

Студенти виконували комплекс завдань, розроблених за двома рівнями складності:

- перший рівень – репродуктивний, що передбачав відтворення засвоєної інформації та надання власної інтерпретації дидактичного матеріалу. Наприклад: «Доведіть доцільність використання комп'ютерних ігор у розвитку пізнавальної сфери дошкільників»;

- другий рівень – дослідницько-творчий, передбачав розробку плану власного проекту за певною темою. Наприклад: «Розробити план презентації за напрямком «Ознайомлення з предметним довідником» для дітей старшого дошкільного віку».

Система оцінювання навчальних досягнень студентів відбувалося за 3-х бальною шкалою:

- студент, який одержав 3 бали продемонстрував різнобічне, глибоке, знання і розуміння теоретичного матеріалу щодо методики використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників, може розкрити означену проблему, робить узагальнюючі висновки, наводить власні міркування, доводить свою думку, вміє синтезувати знання суміжних дисциплін, демонструє системний, творчий підхід до виконання дослідницько-творчих завдань з адекватним розумінням кінцевого результату;

- студент, який одержав 2 бали продемонстрував не достатню обізнаність щодо форм і методів організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, не може розкрити питання, відповіді неповні, містять неточності, виникли труднощі під час розробки й оформлення дослідницько-творчої роботи.

- студент, який одержав 1 бал показав епізодичні знання основного

програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при розкритті сутності понять, робить помилки при розробці й оформленні дослідницько-творчого завдання.

Вивчення сформованості третього показника когнітивного компонента відбувалося завдяки адаптованому тестовому завданню, запропонованому В. Молодцевим (див. Додаток Д) і опитуванню.

Тестові завдання охоплювали теми: «Основні пристрої комунікаційних та інформаційних технологій», «Програмові засоби комунікаційних та інформаційних технологій», «Технологія обробки графічної інформації» і містили запитання із вже вивчених студентами дисциплін: «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» на які відводилося (3 кредити ЄКТС 90 год. з яких 36 год. аудиторна робота (16 год. лекції та 20 год. практичні), «Нові інформаційні технології та технічні засоби навчання» (5 кредитів ЄКТС 150 год. з яких 38 год. аудиторна робота (20 год. лекцій та 18 год. практичні). Тест містив 15 запитань закритої форми із запропонованими відповідями, з яких необхідно було обрати правильний варіант та інструкцію щодо їх виконання.

Тестові завдання розрізнялися за принципом побудови відповідей: з множинним вибором, що передбачають принаймні три можливі відповіді (завдання такого типу використовують у тих випадках, коли необхідно перевірити вміння правильно відтворювати отриманні знання, вільно орієнтуватись у групі схожих понять), у запропонованих відповідях є правильною лише одна; з множинними правильними відповідями (тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо); тестові завдання, у відповідях на які застосований принцип кумуляції (доцільно використовувати для перевірки повноти знань і умінь), де одна з декількох відповідей найбільш вірна, найбільш повна або частіше зустрічається.

За кожен правильну відповідь нараховувався 1 бал. Максимально можлива кількість балів за виконання тестової частини роботи – 15 балів.

Опитування майбутніх вихователів передбачало їхні відповіді на такі запитання: «Що таке робочий стіл?», «Які об'єкти є на робочому столі

Вашого комп'ютера?», «Яке призначення має програма Microsoft Office Power Point. Як її можливо використовувати при організації пізнавальної діяльності дошкільників?» тощо. Усього опитувальник містив 40 запитань, відповіді на які заносились у бланк протоколу (див. Додаток Е) і розрізнялися за повнотою відповіді (не знають відповідь, неповна відповідь, повна правильна відповідь). Максимально можлива кількість балів при наданні правильних відповідей – 40 балів.

Для унаочнення отриманих результатів готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (когнітивний компонент), представимо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Рівні готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників за когнітивним компонентом (у %)

Показники	Рівні показників когнітивного компонента					
	КГ у (%)			ЕГ у (%)		
	Н	С	В	Н	С	В
1) Знання про сутність і особливості використання КТ у освітньому процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей;	71	21	8	71	21	8
2) Знання про форми і методи організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, оцінювання ефективності розроблених електронних навчальних матеріалів для дітей;	71	21	8	76	21	4
3) Знання про можливості і способи застосування КТ у процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників.	75	17	8	67	25	8
Середній показник когнітивного компонента	71	21	8	70	24	6

З таблиці 3.1. бачимо, що в 17 (71%) студентів КГ і в 17 (71%) ЕГ прояв показника «знання про сутність і особливості використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей» виявився низьким. Студенти не змогли визначити поняття «комп'ютерна грамотність» (знання, вміння, навички щодо використання комп'ютерних технологій), дослідна поведінка «вид поведінки, що будується на базі пошукової активності та спрямований на вивчення об'єкту або дозвіл нетипової (проблемної) ситуації»; розкрити основні показники готовності дитини до роботи на комп'ютері; навести способи застосування ПК як засобу пізнавальної діяльності дітей (проведення занять, розробка експерименту, оформлення дитячої газети, перегляд відео, мультфільмів тощо).

5 (22%) студентів КГ і ЕГ виявили обізнаність щодо особливостей пізнавального розвитку дошкільників, були ознайомлені з положеннями державних програм щодо впровадження КТ у освітній процес сучасного ЗДО (Базова програма «Я у світі» [79]., державна програма «Дитина в дошкільні роки» [21].). Проте проявили відсутність знань щодо основних показників готовності дитини до роботи за комп'ютером (може підготувати до роботи включений до мережі комп'ютер, набирає прості команди комп'ютера (за зразком), використовує спеціальні клавіші та маніпулятор «миша» тощо, умінь і навичок, які набувають діти під час використання комп'ютерних ігор (отримувати інформацію, планувати свої дії, формулювати припущення, висновки, будувати експеримент, корегувати свої подальші дії тощо). Їх було віднесено до середнього рівня.

Лише 2 (8%) студентів КГ та 2 (8%) – ЕГ продемонстрували глибокі і системні психолого-педагогічні знання щодо особливостей пізнавального розвитку дітей, процесів і компонентів пізнавальної (дослідницької, експериментальної) діяльності, використання КТ у роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Таких студентів віднесено до високого рівня

Щодо прояву другого показника когнітивного компонента досліджуваної готовності, у більшості студентів як у КГ 17 (70%), так і в ЕГ

18 (76%) відповіді були неповні, містили неточності, виникали складності при виконанні творчих завдань (складання плану презентації для дітей старшого дошкільного віку, представлення таблиці оцінювання ефективності розроблених навчальних матеріалів для дітей, розробці конспекту батьківських зборів з використанням комп'ютерних технологій тощо). Такі студенти були віднесені до низького рівня прояву означеного показника.

У 5 (22%) студентів КГ та в 6 (25%) – ЕГ виявлено середній рівень засвоєння методичних знань. Вони продемонстрували достатню обізнаність щодо сутності методів і форм організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, правильно використовували понятійний апарат, склали розгорнутий план відповідей, але мали певні труднощі під час розробок дослідницько-творчих завдань.

Лише 2 (8%) студентів КГ та 1 (4%) ЕГ виявили різнобічні, глибокі знання щодо форм і методів організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, а також стосовно оцінювання ефективності існуючих електронних навчальних матеріалів для дітей віднесено до високого рівня.

З таблиці бачимо, що більшість студентів як у КГ 18 (75%), так і в ЕГ 16 (67%) проявили недостатній об'єм знань щодо застосування різноманітних функцій персонального комп'ютеру і КТ у майбутній професійній діяльності. Складними виявились запитання про роботу із панелями інструментів у програмах Microsoft Word, Microsoft Office Power Point, Microsoft Office Publisher, Opera, Windows Movie Maker, Scratch. Середній рівень сформованості знань продемонстрували 4 (17%) студентів КГ та 6 (25%) – ЕГ. Складними для них виявились запитання стосовно роботи з редакторами програм Microsoft Office Publisher, Windows Movie Maker, Scratch та можливостей їх застосування у процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників. Лише 2 (8%) студентів КГ та 3 (12%) – ЕГ показали переконливий прояв досліджуваного показника (достатній рівень).

Для обрахунку середнього значення показників (когнітивного,

мотиваційного, операційного) компонента досліджуваної готовності використана формула [60]:

$$(K_k M_k, O_k) = \frac{x_1 + x_2 + x_3}{3} = K_r, \text{ де}$$

(K_k – когнітивний компонент, M_k – мотиваційний та O_k – операційний компоненти);

x_1 – x_3 – показники досліджуваних компонентів.

Таким чином, найбільша кількість студентів як у КГ – 72%, так і в ЕГ – 70%, мають низький рівень готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників за когнітивним компонентом. Середній рівень продемонстрували 20% студентів КГ та 24% – ЕГ. Лише в 8% студентів КГ і 6% – ЕГ діагностовано високий рівень прояву когнітивного компоненту.

Мотиваційний компонент.

Для обстеження КГ і ЕГ за наявністю настанови на застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку використана «Карта мотиваційних виборів».

Студентам пропонувалось оцінити наведені нижче аргументи щодо застосування ними КТ у освітньому процесі ЗДО за 10 бальною шкалою, по ступеню важливості для них кожного мотиву (від 1 до 10).

1. Усвідомлення корисності використання КТ у навчанні і вихованні дітей старшого дошкільного віку.
2. Полегшення виконання професійних обов'язків вихователя ЗДО.
3. Відсутня потреба застосовувати КТ у освітньому процесі ЗДО.
4. Наявний власний інтерес до використання КТ.
5. Прагнення до самоствердження, конкурентоспроможності.
6. Примусили обставини.
7. Отримання оцінки за проходження практики.
8. Прагнення надати дітям навчальну інформацію в цікавій формі.
9. Полегшення підготовки до організації занять та розваг з дітьми.

10. Отримання досвіду щодо використання КТ у освітньому процесі ЗДО.

Мотиви під №№ 1, 8, 9 – свідчать про наявність настанови на використання КТ у роботі з дітьми.

Мотиви під №№ 2, 4, 10 – виявляють наявність настанови на застосування КТ.

Мотиви під №№ 3, 5, 6, 7 – виявляють супутні та другорядні інтереси.

Для визначення наявності бажання застосовувати КТ в освітній і майбутній професійній діяльності студентам було запропоновано оцінити власний ступінь інтересу за 5 бальною шкалою (від 2 до – 2) згідно наведених критеріїв, поданих у додатку Є.

Оцінювання студентів відбувалося за такою шкалою:

- 20-10 балів – високий рівень прояву бажання використовувати комп'ютерні технології у своїй освітній та майбутній професійній діяльності;
- 9- (-9) балів – середній рівень;
- 10- (-20) балів – низький рівень.

Для перевірки наявності у студентів третього показника мотиваційного компонента (прагнення вдосконалювати організацію освітнього процесу сучасного ЗДО, використовуючи комп'ютер і КТ) було здійснено аналіз продуктів діяльності студентів, а саме написаного ними творчого завдання на одну із запропонованих нижче тем:

- «Ідеал вихователя ХХІ століття».
- «Модернізація освітнього процесу сучасного ЗДО».
- «Процес підготовки людини до життя в інформаційному суспільстві».
- «Застосування комп'ютера і КТ у просторі життєдіяльності сучасної дитини старшого дошкільного віку».

Система оцінювання творчого завдання студентів відбувалася за такою шкалою:

3 бали – отримали студенти, які у своїх творах зазначили, що вважають доцільним використовувати КТ, розглядаючи їх як складник підготовки

людини до життя в інформаційному суспільстві, а також продемонстрували обізнаність з можливостями використання комп'ютера в оновленні освітнього процесу сучасного ЗДО;

2 бали – отримали студенти, які виявили бажання використовувати КТ, оскільки це може призвести до підвищення власного професійного рівня, розглядають їх як необхідну умову підготовки майбутнього фахівця з ДО, але не продемонстрували обізнаність із різноманітним способами використання КТ у модернізації освітнього процесу ЗДО;

1 бал – одержали студенти, які продемонстрували відсутність власного бажання використовувати КТ, проте вказували на доречність їх застосування в роботі вихователів; у творах відсутні пропозиції щодо використання комп'ютера і КТ у просторі життя дитини-дошкільника, у професійній роботі вихователя. Розподіл студентів за рівнями сформованості мотиваційного компонента подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Рівні готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників за мотиваційним компонентом (у %)

Показники	Рівні показників мотиваційного компонента					
	КГ у (%)			ЕГ у (%)		
	Н	С	В	Н	С	В
1) Настанова на застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку;	76	20	4	79	17	4
2) Бажання застосувати КТ у навчальній і майбутній професійній діяльності;	71	17	12	79	13	8
3) Прагнення вдосконалювати організацію педагогічного процесу сучасного ЗДО, використовуючи комп'ютер і КТ.	76	16	8	76	20	4
Середній показник мотиваційного компонента	75	18	7	78	16	6

З таблиці 3.2. бачимо, що більшість студентів як КГ – 18 (76%), так і ЕГ – 19 (79%) продемонстрували відсутність настанови на застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку. У них переважало бажання отримати оцінку за проходження практики і прагнення до самоствердження.

Середній рівень прояву даного показника продемонстрували 5 (20%) студентів КГ і 4 (17%) – ЕГ. Вони орієнтовані на роботу вихователя, але в них переважають мотиви щодо застосування комп'ютера задля полегшення професійної діяльності вихователя.

Лише 1 (4%) КГ та 2 (8%) студента ЕГ орієнтовані на застосування комп'ютерних технологій задля організації пізнавальних занять та розваг з дітьми, подання дітям навчальної інформації в цікавій наочній формі, що свідчить про наявність настанови на застосування КТ в організації дитячого пізнання. Їх було віднесено до високого рівня.

Більшість студентів як КГ – 17 (71%), так і ЕГ – 19 (79%) продемонстрували низький прояв бажання використовувати КТ у своїй освітній і майбутній професійній діяльності. Вони вказали, що рідко застосовують КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань, з острахом користуються незнайомими комп'ютерними програмами, не відчують від цього емоційного задоволення, не прагнуть застосовувати сучасні КТ в майбутній професійній діяльності.

Середній рівень продемонстрували 4 (16%) студентів КГ і 3 (13%) – ЕГ. Вони вміють працювати на персональному комп'ютері, прагнуть використовувати КТ в своїй навчальній і майбутній професійній діяльності, але відчують невпевненість у своїх можливостях при використанні незнайомих комп'ютерних програм.

До достатнього рівня віднесені 3 (12%) студентів КГ і 2 (8%) – ЕГ. Вони із задоволенням користуються персональним комп'ютером у своїй освітній діяльності, прагнуть застосовувати сучасні КТ в майбутній

професійній діяльності (активізації дитячого пізнання, роботі з батьками, профорієнтації), бажають розширювати знання щодо застосування КТ.

Прояв третього показника мотиваційного компонента готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників у більшості студентів як КГ – 18 (76%), так і ЕГ – 18 (76%) зафіксовано на низькому рівні. Середній рівень продемонстрували 4 (16%) студентів КГ і 5 (20%) – ЕГ. До високого рівня як у КГ 2 (8%), і ЕГ віднесено 1 (4%) студентів.

Таким чином, більшість студентів як КГ – 75%, так і ЕГ – 78%, мають низький рівень готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (за мотиваційним компонентом). Середній рівень наявний у 18% студентів КГ та в 16% – ЕГ. Високий рівень діагностовано в 7% досліджуваних КГ та 6% – ЕГ.

Операційний компонент.

Для визначення рівня прояву першого показника операційного компонента (уміння організовувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку) було здійснено спостереження за організацією студентами пізнавальної діяльності дітей в ЗДО .

Організація пізнавальної діяльності дітей у ЗДО відбувалася під час проведення навчально-пізнавального заняття, дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку; проведенні дидактичної гри.

Під час аналізу діяльності студентів з організації пізнавальної діяльності дошкільників (заняття, дослідницька діяльність, гра) звертали увагу на:

- доцільність і доступність поданої інформації, узгодження її з державними освітніми стандартами та програмами;
- пізнавальну активність дітей;
- знання (вміння), отримані дітьми;
- відповідність методів, прийомів, засобів, обладнання завданням пізнання;

- емоційний стан дітей;
- діяльність студента під час організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, його власний емоційний стан.

Система оцінювання студентів відбувалася за 3-х бальною шкалою. Максимальна кількість балів, що отримували студенти за організацію пізнавальної діяльності дітей в ЗДО складала 9 балів.

Комунікативні й організаційні здібності виступають важливим складником і передумовою розвитку здібностей у тих видах діяльності, що пов'язані із спілкуванням з людьми, організацією колективної роботи, отже, вони важливі для організації пізнавальної діяльності дошкільників.

Наявність і ступінь розвиненості у студентів рівня комунікативних та організаційних здібностей (уміння чітко і швидко встановлювати контакти з людьми, впливати на них, прагнення проявляти ініціативу, прагнення до розширення контактів тощо) виявлялася за тестом КОЗ, розробленим В. Синявським, Б. Федорищеним (див. Додаток Ж).

Система оцінювання студентів щодо наявності та ступеня розвиненості рівня комунікативних і організаційних здібностей відбувалася за такою шкалою:

- студент, який отримав 1-2 бали віднесений до низького рівня. Він не прагне до спілкування, відчуває себе самотнім, віддає перевагу проведенню часу наодинці, обмежує коло своїх знайомих, зазнає труднощів у встановленні контактів з людьми, під час виступу перед аудиторією, погано орієнтується в незнайомій ситуації, не відстоює власну думку, важко переживає образи. У багатьох ситуаціях уникає самостійно приймати рішення, брати на себе ініціативу;

- 3-4 бали – середній рівень. Намагається встановлювати контакти з людьми, не обмежує власне своє спілкування, відстоює власну думку, планує свою роботу, проте успішність комунікацій ситуативна;

- випробуваний, який отримав 5 балів віднесений до високого рівня. Він активно прагне до комунікативної й організаційної діяльності, швидко

орієнтується у складних ситуаціях, невимушено поводить себе в новому колективі, ініціативний, самостійно приймає рішення у важливій справі або складній ситуації, відстоює власну позицію, намагається, щоб вона була прийнята іншими людьми. Може вносити пропозиції в незнайоме товариство, любить організувати різні ігри, заходи. Проявляє наполегливість у досягненні мети.

З метою визначення рівня прояву наступного показника (уміння застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ) операційного компонента, студентам було запропоновано розробити і захистити освітній проект з використанням КТ.

Проект складався з наступних завдань:

1. Розробка й оформлення конспекту навчально-пізнавального заняття для дітей дошкільного віку (із застосуванням дидактичного матеріалу на основі літературного тексту з елементами експериментування). Наведемо варіативну тематику таких конспектів: «Що потрібно рослинам для харчування?»; «Ліс зелений дім – захисник і лікар»; «Світ тварин, птахів, комах»; «Звідки береться вода»; «Людське тіло»; «Помічники людини»; «Як температура повітря впливає на рослин і тварин?»; «Ми подорожуємо»; «Вулиці нашого міста» тощо.

2. Розробка й оформлення добірок ігор, розваг, дослідів, казок, загадок, віршів, кросвордів, прикмет, прислів'їв, приказок для дітей дошкільного віку та їхніх батьків.

3. Розробка й оформлення календарного планування пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку (пошукова діяльність, дослідницька діяльність, дитяче експериментування).

Система оцінювання практичного завдання студентів відбувалася за 3-х бальною шкалою.

- 3 бали отримали студенти, які розробку й оформлення практичних завдань здійснювали з використанням комп'ютерних програм Microsoft

Office (PowerPoint, Microsoft Word, Microsoft Publisher), Scratch, Opera (або Internet Explorer) – високий рівень;

- 2 бали – розробка й оформлення практичних завдань здійснювалася з використанням комп'ютерних програм Microsoft Office (PowerPoint, Microsoft Word) Opera (або Internet Explorer) – середній рівень;

- 1 бал – розробка й оформлення практичних завдань здійснювалася з використанням комп'ютерних програм Microsoft Word і Opera (або Internet Explorer) – низький рівень.

Система оцінювання проведення навчально-пізнавального заняття «Я і Всесвіт», «Про здоров'я треба дбати», «Жива природа» відбувалася за такою шкалою:

- 3 бали отримали студенти, які розробили заняття, чітко визначаючи його мету і завдання, подана інформація відповідає віковим вимогам і державним освітнім стандартам, заняття оформлене за допомогою комп'ютерних програм PowerPoint, Microsoft Word, Scratch, Opera (або Internet Explorer), у процесі перегляду слайдів відбувається активізація дитячого пізнання (діти відповідають на запитання, розгадують загадки, переглядають відео тощо), зображення використанні в презентації відповідають сприйманню дітей (кольорова гамма, чіткість зображення, емоційна насиченість використаних образів), наявні звукові ефекти, анімація, відео згідно обраної теми (високий рівень).

Під час організації і проведення заняття студентами враховане необхідне устаткування робочого комп'ютера (дисковод для компакт-дисків; звукова карта, що дозволяє відтворювати звукові записи).

- 2 балами оцінено роботу студентів, які розробили заняття з дотриманням програмових вимог, але воно оформлене лише за допомогою комп'ютерних програм PowerPoint або Microsoft Word; дизайн оформлення презентації виконаний у темних тонах, зображення не завжди відповідає сприйманню дітей, анімація і відео, згідно обраної теми підібрані не завжди доречно. Не правильне налаштування гіперпосилань унеможливило

запуск перегляду відеороликів, мультфільмів, прослуховування музичних творів або звуків (середній рівень).

- 1 бал отримали студенти, які не змогли чітко сформулювати мету і завдання заняття, очікувані результати не відповідали темі, подана дітям інформація не мала систематичної побудови, заняття оформлене лише з використанням комп'ютерної програми Microsoft Word, зображення підібрані недоречно, наявні музичні дефекти. Відбуваються збої при перегляді малюнків, дитячого відео, прослуховуванні музичних творів (низький рівень).

З метою визначення рівня прояву наступного показника (уміння працювати на персональному комп'ютері, застосовувати КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у навчальній та майбутній професійній діяльності) операційного компонента, студентам було запропоновано виконати практичні завдання на комп'ютері:

1. Увімкнути комп'ютер, відкрити папку «Мої документи» на робочому столі, створити власну папку і дати їй своє ім'я латинськими літерами.

2. Створити у своїй папці документ (docx.) «Дидактична гра», задати параметри сторінки (верхнього, нижнього – 2,5 см.; лівого – 3 см.; правого – 1,5 см.), набрати текст дидактичної гри завдавши шрифт Times New Roman, розмір – 14; інтервал – 1,5 см., вставити в текст малюнки, нижче оформити таблицю спостереження за грою та її аналіз.

3. Відкрити програму Microsoft Office Power Point, створити три слайда, дати презентації назву, обрати шаблон (дизайн), вставити у презентацію малюнок, прикріпити гіперпосилання, настроїти анімацію, запустити показ слайдів, зберегти презентацію у своїй папці.

4. Відкрити програму Microsoft Office Publisher, обрати тип публікації «бюлетень», обрати класичний макет, дати назву «бюлетеню», вставити малюнок, набрати текст завдавши шрифт Times New Roman, розмір – 12; інтервал – 1 см., запустити перегляд сторінки, зберегти публікацію у своїй папці.

5. Створити електронну пошту, написати лист і прикріпити до нього файл «Дидактична гра», відправити листа на електронну адресу: zhenka.yaroshenko1997@gmail.com

6. Створити відеоряд у програмі Windows Movie Maker за темою «Дослідницька діяльність дошкільників», вставити відповідні малюнки (або відео), набрати в редакторі текст, налаштувати музику.

За кожне вірно виконане завдання нараховувався 1 бал. Максимальна кількість балів – 8.

Розподіл майбутніх вихователів за рівнями готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (за операційним компонентом) подано в таблиці 3.3

Таблиця 3.3

Рівні готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників за операційним компонентом (у %)

Показники	Рівні показників операційного компонента					
	КГ у (%)			ЕГ у (%)		
	Н	С	В	Н	С	В
1) Уміння організувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку;	71	21	8	71	21	8
2) Уміння застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ;	76	16	8	76	20	4
3) Уміння працювати на персональному комп'ютері, застосовувати КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у навчальній та майбутній професійній діяльності.	76	20	4	76	21	4
Середній показник операційного компонента	75	19	6	74	21	5

Як бачимо з таблиці 3.3., більшість студентів як у КГ, так і в ЕГ – 17 (71%) віднесені до низького рівня прояву першого показника операційного компонента (уміння організувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку). Середній рівень було зафіксовано у 5 (21%) студентів КГ і 5 (21%) – ЕГ. До високого рівня віднесено 2 (8%) студентів КГ та 2 (8%) – ЕГ.

Прояв показника уміння застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ на низькому рівні зафіксовано в 18 (76%) студентів КГ та в 18 (76%) – ЕГ. До середнього рівня віднесено 4 (16%) студентів у КГ та 5 (20%) студентів – ЕГ. Високого рівня досягли 2 (8%) студентів КГ та 1 (4%) – ЕГ.

У більшості студентів КГ 75% і 74% – ЕГ діагностовано низький рівень сформованості умінь працювати з комп'ютерними програмами Power Point, Microsoft Word, Microsoft Publisher, Windows Movie Maker, Scratch.

Середній рівень прояву даного показника зафіксовано в (19%) студентів КГ та (22%) – ЕГ. Труднощі виникали при налаштуванні гіперпосилань, анімації, створенні електронної пошти, роботи з програмами Windows Movie Maker та Scratch.

Лише у 1 (4%) студентів КГ та 1 (4%) – ЕГ діагностовано високий рівень сформованості вмінь працювати на персональному комп'ютері, уміння застосовувати КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у освітній та майбутній професійній діяльності.

Отже, високий рівень готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (за операційним компонентом) у КГ продемонстрували лише 6% студентів, у ЕГ – 5%. Середній рівень у КГ досягли 19%, в ЕГ – 21% студентів. До низького рівня віднесено 75% студентів КГ і 74% – ЕГ.

Загальні рівні готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, констатувального зрізу визначені за формулою поданою на с. 72, проілюстровано на (рис. 3.1).

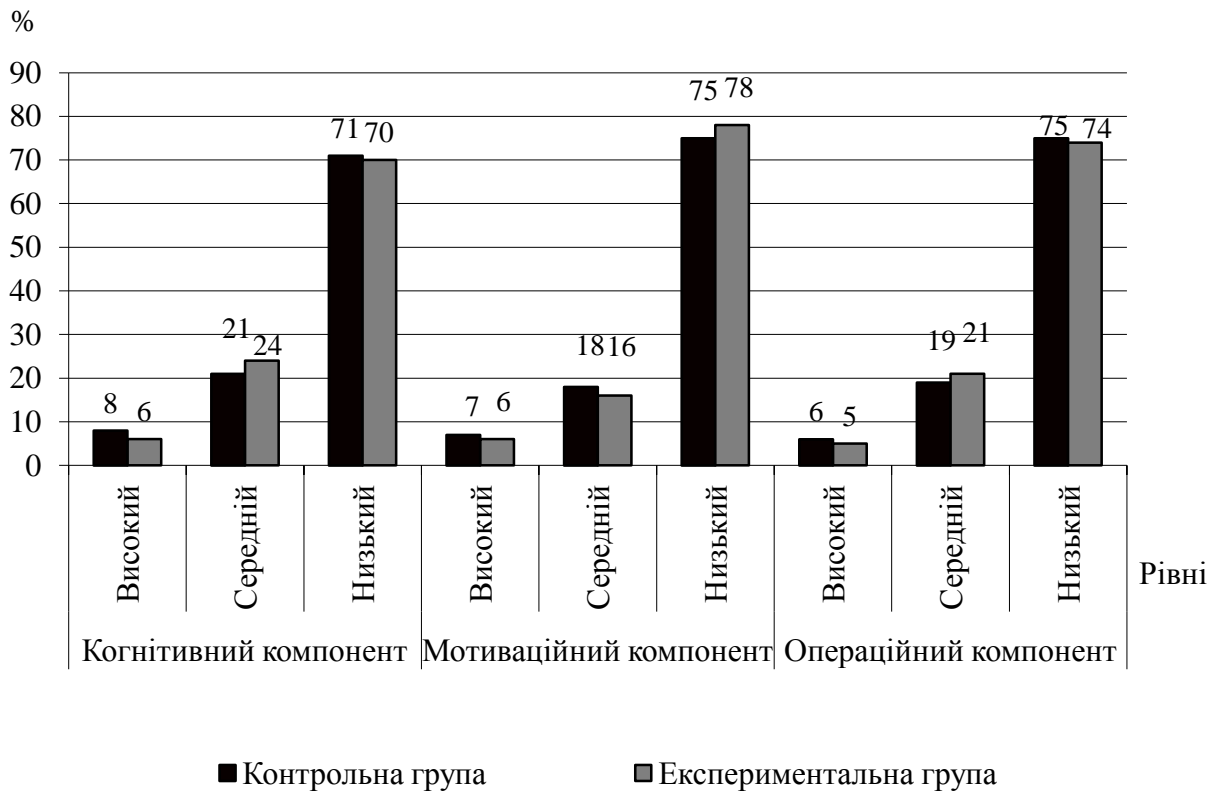

Рис. 3.1. Діаграма рівнів готовності студентів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (констатувальний зріз у (%)).

З малюнка бачимо, що результати діагностики рівнів готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників студентів ЕГ і КГ майже не різняться між собою. Так, до низького рівня і в КГ і ЕГ було віднесено однакову кількість студентів 74%, різниця даних щодо середнього і високого рівня склала 2%.

Узагальнюючи результати констатувального зрізу, дійшли висновку, що в переважній більшості студентів КГ і ЕГ готовність до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників сформована на низькому рівні. Це доводить необхідність впровадження педагогічних умов підготовки вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, опису якої присвячений наступний підрозділ.

3.2. Реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників

Формувальний експеримент передбачав розробку і поетапне впровадження розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників. Експериментальна робота включала три послідовних етапи: інформаційний, практично-діяльнісний і дослідницько-творчий. У її змісті було закладено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

На першому етапі була реалізована умова – використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів готовності до використання КТ; на другому і третьому етапі домінувала умова, що передбачала збагачення теоретичними знаннями та методичними розробками щодо використання КТ в майбутній професійній діяльності шляхом упровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного посібника «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО». Педагогічна умова – створення позитивної мотивації до використання КТ у майбутній професійній діяльності – була наскрізною на всіх трьох етапах.

Перший – інформаційний етап, передбачав поширення уявлень студентів про можливості організації пізнавальної діяльності дітей з використанням КТ у освітньому процесі ЗДО, поглиблення їхніх знань щодо сутності КТ, способів і вимог їх використання у процесі педагогічної діяльності вихователя ЗДО. Для досягнення цієї мети було розроблено й упроваджено в освітній процес ЗВО навчально-методичного посібника «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО»;

Навчально-методичний посібник виступав компонентом загального процесу підготовки майбутнього вихователя до професійної діяльності і був

побудований на принципі єдності теоретичної і практичної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Зміст навчально-методичний посібник спирався на попередній досвід студентів, якого вони набули під час вивчення курсів «Інформатика», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми», «Педагогіка загальна», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», «Нові інформаційні технології та технічні засоби навчання» тощо. Такий підхід сприяв формуванню у студентів цілісного погляду на використання КТ в організації освітнього процесу ЗДО (додаток 3).

Поряд з теоретичною інформацією, значна частина навчально-методичного посібника відводилася дидактико-методичному забезпеченню використання КТ у освітньому процесі ЗДО, що дозволяло розвивати в них практичні уміння і навички.

Структура навчально-методичного посібника включала три розділи.

У першому розділі «Теоретичні основи використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти» висвітлено теоретичні аспекти проблеми використання комп'ютеру і КТ в просторі життєдіяльності сучасної дитини-дошкільника та досвід використання комп'ютерних технологій освітньо-виховному процесі ЗДО,

Другий розділ «Організація пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій» був присвячений способам організації відповідного педагогічного супроводу дітей дошкільного віку. У ньому розглянуто зміст і методи організації занять дітей з комп'ютерною підтримкою в умовах освітнього ЗДО, приклади таких занять, ігор, дитячого експериментування тощо, вимоги до використання комп'ютерних ігор, основні показники оцінки діяльності дитини на комп'ютері.

У третьому розділі – «Методичні рекомендації щодо використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку» – розглянуто залежність від електронних гаджетів дітей дошкільного віку, представлено приклади занять

використання комп'ютерних технологій з різних освітніх ліній та тлумачний словник який дає можливість краще орієнтуватися у питанні використання КТ у професійній діяльності вихователя дітей дошкільного віку.

Практично-діяльнісний етап – мав на меті формування готовності майбутніх вихователів до використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів готовності до використання комп'ютерних технологій.

З метою узагальнення знань студентів щодо можливостей організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, студентам пропонувалося розробити план-конспект заняття для старших дошкільників з використанням комп'ютеру як технічного інструменту навчання. Під час розробок конспектів занять студенти мали враховувати державні освітні стандарти, вікові особливості дітей, завдання і цілі навчального заняття, вимоги щодо підбору відповідного наочного або звукового матеріалу для показу через персональний комп'ютер та необхідного устаткування для робочого комп'ютера (дисківід для компакт-дисків, звукова карта, що дозволяє передавати звуки у форматі MIDI, відеосистема, програмовий, MPEG-1 декодер, акустичні системи (колонки) або навушники, відеопроєктор, електронна дошка).

До допоміжних засобів при організації занять для дітей старшого дошкільного віку з використанням комп'ютера як технічного інструменту навчання, відносились також відео-проєктор та електронна дошка, що дають можливість передавати дані на відстані (все, що пишеться на дошці, автоматично з'являється на моніторі комп'ютера, а все, що запускається через комп'ютер і відео-проєктор проявляється на дошці). Це дає змогу показувати малюнки, презентації, відео, мультфільми групі або підгрупі дітей тощо.

Використання в ході практичних занять одного з популярних методів навчання і групової роботи – мозкового штурму, мало на меті підвести студентів до усвідомлення змісту і форм організації дитячого пізнання

засобами комп'ютерних технологій. Студенти у процесі розробки проектів «Комп'ютер і дитина», «Організація дитячого пізнання з використанням комп'ютера», «Доцільність використання комп'ютерних технологій у пізнавальному розвитку дошкільників» пропонували свої варіанти відповідей щодо окреслених проблем. Цей етап не припускав критики, оцінювання, пропозицій, а слугував накопиченню ідей щодо розв'язання поставленої проблеми (підтримували будь-яке міркування, навіть жартівливе або безглузде). Усі висловлені ідеї обов'язково фіксувалися для наступного розгляду. Під час обговорення студенти поділялися на «прихильників» і «опонентів» з метою виявлення слабких місць аргументації кожної з команд та їх виправлення. При захисті розроблених проектів використано такі правила мозкового штурму: кожний студент може вільно висловлювати зауваження або пропозиції щодо розроблених проектів; учасники висловлюються по черзі, точно і лаконічно; будь-які пропозиції щодо розроблених проектів приймаються і фіксуються; не можна критикувати і коментувати пропозиції, зауваження; можна розвивати ідеї, запропоновані іншими учасниками мозкового штурму.

З метою формування у студентів комунікативних і організаційних здібностей, що необхідні майбутньому вихователю при організації дитячого пізнання, розробили модифікований варіант тренувальних вправ, запропонованих О. Євтиховим [27] та І. Молодушкіною [61].

Вправа «Так-ні» (15 хв.).

Мета: створити у групі невимушену, доброзичливу атмосферу; практично закріпити знання про особистісно-зорієнтований підхід у спілкуванні; надати можливість побачити унікальність кожної людини.

Студенти утворювали коло. Кожен по колу вимовляв твердження (наприклад, «Я люблю гратися з дітьми»). Усі простягали руки та якщо згодні, то підводили великий палець, якщо не згодні, то опускали його. Характери тверджень поступово ставали серйознішими (наприклад, «Мені іноді важко організувати діяльність дітей», або «Я іноді не впевнений у

власних діях щодо використання ПК у роботі з дітьми» тощо).

Вправа «Робота в парах» (20 хв.).

Мета: формувати вміння працювати з дітьми старшого дошкільного віку в непередбачених ситуаціях.

Учасники протягом 10 хв, працювали в парах, міняючись ролями, де один з них – дитина, а інший – вихователь.

Ситуації:

- дитина під час заняття посварилася з іншими дітьми;
- дитина не хоче припиняти гратися на комп'ютері, вередує;
- дитина не може виконати дослідницьке завдання самостійно або відмовляється виконувати прохання вихователя;
- дитина порушує правила безпечної поведінки за комп'ютером;
- дитина постійно порушує дисципліну, заважає іншим дітям.

Вправа «Якщо конфлікт – це... (робота в парах) (5 хв.).

Мета: студентам необхідно самостійно визначити поняття «конфлікт» (зіткнення протилежних мети, інтересів, позицій, поглядів тощо).

Учасники об'єднувались у пари. Кожна пара отримувала завдання: зобразити у вигляді піктограми власні асоціації, відчуття, образи до слова «конфлікт». Потім кожен прикріплював свою піктограму на загальному плакаті, що обговорювався всією групою студентів. Варіанти завдань: «Якщо конфлікт – це: дитина, то яка?», «Батьки, то які?», «Вихователь, то який?», «Гра, то яка?», «Емоційний стан, то який?», «Предмет, то який?», «Відчуття, то яке?», «Слово, то яке?».

Вправа: «Мої слабкі та сильні сторони» (10 хв.).

Мета: стимулювати студентів до розумової діяльності щодо визначення своїх позитивних і негативних якостей; навчати їх виявляти власні позитивні та негативні якості.

Студенти заповнювали таблицю: свої сильні та слабкі сторони

Спочатку заповнювалися стовбці з лівого боку, потім стовбці праворуч.

Отримані результати кожен обдумував і пропонував стратегію подолання

власних проблем, або ділився вже здійсненими перемогами над собою і особистим шляхом, пройденим для цього.

Упродовж визначення майбутніми вихователями способів організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО, їм пропонувалося підготувати реферати з тем: «Комп'ютер як елемент розвивального предметного середовища», «Організація дитячого експериментування», «Організація спостереження дітей у доквітлі» тощо.

Використання на практичних заняттях «Мапи розуму» надавало можливість студентам більш ефективно структурувати й аналізувати інформацію, дозволило прискорити процес її усвідомлення. Концепція «Мапи розуму» заснована на теорії Девіда Осубела щодо представлення нових ідей, міркувань, понять, переконань або концепцій через вже наявні ідеї, поняття, концепції, досвід [39]. «Мапа розуму» – це схема, яку можливо використовувати для візуалізації навчальної інформації при її вивченні й аналізі. За допомогою складених за певними вимогами схем можна наочно пред'являти складні концепції, або великі об'єми інформації, наочно представляти їх упорядкування для аналізу і класифікації. В основі концепції «Мапи розуму» лежать уявлення про принципи роботи людського мозку (асоціативне, логічне мислення, візуалізації розумових образів, цілісність сприйняття тощо).

Студентам пропонувалось розробити «Мапи розуму» з тем «Організація дитячого пізнання», «Розвиток пізнавальної сфери дошкільників», «Комп'ютерні технології в навчанні та вихованні дитини», «Комп'ютерні технології в роботі вихователя ЗДО» за таким маршрутом. Для розробки «Мапи розуму» використовували програму Microsoft Word, застосовуючи вставку готових фігур і редагування їх у форматі (засоби малювання). Аркуш листа розташовувався в альбомній орієнтації. У центрі аркуша студенти розміщували центральний образ (головне поняття, проблема). Це міг бути малюнок, або геометрична фігура. Центральний образ обов'язково підписували. Підпис – це назва теми, концепції, проекту, що

досліджують (наприклад малюнок персонального комп'ютера, підпис – комп'ютерні технології). Від центрального образу відводили «гілки» головних ідей, міркувань. Їх кількість складала від двох до десяти. До головних «гілок» прикріплювалися підпорядковані «гілки», асоціативно пов'язані з головними ідеями, поняттями, що деталізують їх (наприклад, головна ідея – комп'ютерні технології в роботі вихователів ЗДО, підпорядковані: Інтернет, обмін досвідом, пізнавальна діяльність дітей, робота з батьками тощо). До підпорядкованих «гілок» додавалися ідеї нижчого рівня з ще більшою конкретизацією і деталізацією (наприклад, Інтернет: електронний пошук літератури, веб-сайт, електронна пошта тощо).

Усі «гілки» студенти підписували, використовуючи ключові слова. Якщо студенти стикалися з труднощами у висуванні ідей, то на «Міні-мапі розуму» вони залишали пусті «гілки». Так відбувалося стимулювання студентів до завершення проекту. Робота над мапою на практичному занятті відбувалась у межах 30 хвилин. По завершенні певного етапу роботи майбутні вихователі поверталися до неї через тиждень. Таке звернення допомагало їм по-новому поглянути на «Міні-мапу», помітити допущені промахи, помилки, упущення, внести виправлення, доповнення, проаналізувати інформацію більш детально. Це також дозволило їм глибше засвоїти навчальну інформацію, що міститься на «Міні-мапі розуму», перемістивши її з короткострокової пам'яті до довготривалої. Технологія «Мапа розуму» виступала ефективним інструментом структурування, аналізу, класифікації навчального матеріалу. Вона дозволяла прискорити процес вивчення і розгляду навчальної інформації, активізувати мислення студентів у контексті певної системи уявлень. Приклад студентських розробок «Міні-мапи розуму» представлено в Додатку К.

Реалізація практично-діяльнісного етапу передбачала створення студентського портфоліо (впорядкована збірка матеріалів). Студенти створювали папки, які наповнювали власними розробками. Основні компоненти студентського портфоліо подано в додатку Д.

Працюючи над портфоліо студенти мали враховувати: цільову аудиторію (для себе, для батьків, для дошкільників, або для перегляду іншими вихователями); мету (створення портфоліо для того, щоб показати власні розробки матеріалів для дошкільників, батьків, вихователів з використанням комп'ютерних технологій); структуру (допоміжні матеріали та файли, методичні матеріали, студентські розробки).

Наступний кроком реалізації практично-діяльнісного етапу передбачав навчання студентів самостійно здобувати психолого-педагогічні знання, використовуючи Інтернет (Internet). Для удосконалення їхніх навичок у роботі з програмами Opera (Mozilla Firefox або Internet Explorer), їм пропонувалося створити папку «Ресурси Інтернету – вихователю», що містить банк зображень, музики, книжок, статей, картотеку електронних адресів) за обраною темою проекту (додаток Д).

Робота розпочиналась із пошуку інформації в Інтернеті за допомогою однієї з пошукових служб мережі: Google (<http://www.google.com.ua/>), META (<http://www.meta.ua>) тощо.

Студенти навчалися добирати ключові слова, що дозволяють вийти на бази спеціальних даних освітніх сайтів і порталів. Наприклад, використовуючи ресурси сайту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (електронний фонд, каталоги наукових видань, наукову періодику, реферативну базу даних, біографії вчених тощо), можна отримати сучасні психолого-педагогічні доробки навчальних матеріалів.

Під час пошуку інформації для створення папки «Ресурси Інтернету – вихователю» студенти здійснювали власні добірки сайтів і порталів, які можна використовувати у своїй освітній та майбутній професійній діяльності.

Завершальний кроком реалізації практично-діяльнісного етапу – стала розробка презентації для дошкільників (у вигляді занять, дидактичних ігор, дослідів і експериментування тощо) за допомогою комп'ютерної програми PowerPoint. Студенти отримували завдання розробити презентацію для

дошкільників з урахуванням алгоритму формування в них розумових дій, (за А. Щетиніною, М. Смірноюю [105]) представленим у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

**Алгоритм формування дій, спрямованих на організацію
пізнавальної діяльності дитини**

Розумова дія	Етапи формування дій
Аналіз-синтез	1) Назва об'єкта та його частин; 2) виокремлення усіх ознак, властивостей, якостей, функцій, їх назва; 3) виокремлення суттєвих ознак цього об'єкта; 4) встановлення взаємозв'язку частин, функцій, ознак, властивостей, якостей; 5) узагальнення основних властивостей, функцій цього об'єкта.
Порівняння	1) Визначення ліній порівняння; 2) виокремлення в об'єктах ознак різниці і порівняння за ними; 3) висновки про різниці в об'єктах; 4) виокремлення ознак схожості в об'єктах; 5) висновки про схожість; 6) узагальнення за лініями різниці та схожості.
Класифікація	1) Виділення можливих сприйнятих і безпосередньо відображених ознак – підстав для поділу об'єктів за групами; 2) визначення суттєвих ознак об'єднання об'єктів за групами; 3) віднесення об'єктів до групи на підставі підведення їх під конкретне поняття; 4) виконання дій класифікація на підставі загального поняття; 5) моделювання (схематизація) процесу виконання дій класифікації.
Встановлення причино- наслідкових зв'язків та відносин	1) Встановлення прямих, зовнішньо поданих залежностей поміж об'єктами, явищами; 2) встановлення поданих зворотних зв'язків; 3) визначення прихованих прямих і зворотних залежностей у результаті суджень, міркувань, умовиводів; 4) прогнозування можливих причин та наслідків різноманітних подій; 5) моделювання причино – наслідкових зв'язків поміж об'єктами.

Наприклад, презентація-заняття для дітей старшого дошкільного віку з теми «Як ми пізнаємо довкілля?» (виконала Юля Б.)

Навчальні цілі й очікувані результати навчання: систематизування уявлень про органи відчуття, встановлення прямих, зовнішньо поданих залежностей між органами відчуття та пізнанням довкілля, розвиток пізнавальних процесів (мислення, пам'яті, уваги та уяви).

На першому слайді перед дітьми постає проблемна ситуація: що допомагає нам чути: музику, шум дощу, дзвоники? Впливає зображення музичних нот, звучить дитяча пісенька «Антошка». Потім з'являється анімаційне зображення дощу та відповідне шумове звучання.

Наступним виникає зображення дзвоників з відповідним звуковим ефектом. Діти вказують, що чути музику, шум дощу, дзвоники їм допомагають їхні вушка. Тоді на зображенні з'являються вушка.

Наступний слайд – впливає зображення різних видів фруктів (яблуко, груша, слива, ананас). Дітям пропонується відповісти на запитання: «Що це за фрукти?», «Якого вони кольору?», «Якої вони форми?», «Чи однакового вони розміру?», «Що їм допомогло дізнатися, що вони різні?». Діти підводяться до усвідомлення, що їм у цьому допомогли органи зору – очі. Впливає зображення очей.

Третій слайд – з'являються малюнки із зображенням снігу, їжачка, чашки з гарячим чаєм. Дітям пропонується роздивитися зображення і відповісти на запитання: «Сніг на дотик який?» (холодний), «Їжачок – який?» (колючий), «Чай – який?» (гарячий), «Що допомогло про це дізнатися?» (орган дотику – шкіра). Виникає зображення руки, що торкається предмета.

Черговий слайд – з'являється відеоролик, під час якого персонаж з мультфільму нюхає квітку – ромашку. Дітям пропонується пригадати «Як пахне ромашка?» (солодкий запах), «Що допомогло про це дізнатися?» (орган нюху – ніс). З'являється зображення носика.

Наступний слайд – впливають малюнки із зображенням торта і лимона. Дітям пропонується пригадати: «Які вони на смак?», «Що допомогло

дізнатися, що торт солодкий, а лимон – кислий?» (орган смаку – язик). Впливає зображення язика.

Сьомий слайд – дітям пропонується пограти: уявити, що вони перестають чути звуки (на хвилину затулити вушка) та бачити предмети (на хвилю заплющити оченята), розповісти, як вони при цьому себе відчувають. Діти починають усвідомлювати, що їм одразу стає важко пізнавати світ.

Восьмий слайд – впливають картинки із зображенням різних органів відчуття (вушок, очей, носа, язика, шкіри) і діти повинні обрати правильне зображення, відповідаючи на запитання: «Що допомагає нам бачити?», «Що допомагає нам слухати?», «Що допомагає нам відчувати смак та запах?», «Що допомагає нам відчувати предмети на дотик?». Обравши відповідь дитина підходить до дошки та натискає відповідне зображення, якщо воно правильне – дитина чує «Молодець, правильно», якщо ні – «Спробуй ще раз».

Крім цього практично-діяльнісний етап передбачав розробку й оформлення публікації для батьків і дітей, книжки казок для дітей дошкільного віку, альбом дитячих малюнків з використанням програми Microsoft Publisher або програми Windows Movie Maker.

У процесі навчання змінювалося ставлення студентів до можливостей використання КТ у роботі вихователів. КТ починали сприйматися ними як засіб підтримки та керування процесом організації і розвитку пізнавальної діяльності дошкільників. Студенти отримували практичний і методичний досвід створення навчальних матеріалів для дітей та батьків, уявлення щодо способів їх оцінювання й упровадження в освітній процес ЗДО.

Третій – дослідницько-творчий етап формування готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників – мав на меті апробування студентами набутого досвіду щодо використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників під час педагогічної практики у ЗДО.

Розроблені нами завдання до програми педагогічної практики передбачали: створення презентації і скрейч-проектів для використання на

заняттях з дітьми старшого дошкільного віку і поза ними; проведення діагностичної роботи з дітьми та складання портфоліо на дитину «Неповторний малюк»; організацію пізнавальної, експериментальної, ігрової, художньої діяльності дітей, дитячих свят і розваг з використанням КТ; розроблення й оформлення за допомогою програми Microsoft Publisher наочних дидактичних матеріалів для методичного кабінету ЗДО; оформлення документації вихователя (щоденник вихователя, перспективне планування, розробка планування на два тижня з використанням КТ в освітньому процесі ЗДО, конспект дослідницької діяльності дітей, щоденник експериментатора, конспект сюжетно-рольової гри, план-конспект організації труда дітей, альбом дитячих малюнків або книжку казок, конспект розваги для дошкільників з використанням КТ, консультація для батьків, конспект заняття за тематичним плануванням вихователя, презентація для дітей тощо); підготовку студентського відео-звіту за допомогою програми Windows Movie Maker.

Під час спостереження за організацією штатним вихователем групи заняття, студенти-практиканти фіксували в щоденнику його тип, структуру, методи і прийоми, задіяні вихователем, діяльність дітей, очікуваний результат. Після аналізу спостережень майбутні вихователі розробляли власний конспект заняття за тематичним планом вихователя, оформлювали його за допомогою програми Microsoft Word, проводили й аналізували свою діяльність щодо проведення заняття за такими показниками: умови організації заняття (обладнання, методи, прийоми, засоби); власна діяльність під час проведення заняття; пізнавальна активність дітей; ступінь реалізації поставлених завдань; емоційний стан дітей; власний емоційний стан.

Завдання педагогічної практики передбачали також аналіз матеріально-технічної бази ЗДО і досвіду застосування комп'ютерних технологій. Так, студенти аналізували наявність комп'ютерної зали, її розташування, графік відвідування дітьми, відповідність гігієнічним вимогам.

Вихователь консультував студентів щодо: процесу організації занять та ігор, вимог до безпечної роботи дітей за комп'ютером, профілактичних заходів, роботи з батьками. Студенти вивчали матеріали щодо використання КТ у освітньому процесі ЗДО (плани, програми, методичні листи, посібники, конспекти занять, відбірку комп'ютерних програм (ігор) для дошкільників).

Упродовж педагогічної практики студенти вчилися організовувати освітній процес ЗДО, пізнавальну діяльність дітей старшого дошкільного віку з комп'ютерною підтримкою, вступати в діалог з колегами, батьками і дітьми, у тому числі, і за допомогою КТ.

Постійний моніторинг і педагогічна підтримка діяльності студентів під час їхньої теоретичної і практичної підготовки показали, що послідовне і доцільне використання ними КТ у своїй освітній діяльності дозволило запобігти труднощів при їх застосуванні в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку.

3.3. Аналіз результатів педагогічного експерименту

Метою прикінцевого зрізу було виявлення ефективності реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Підсумкову діагностику на цьому етапі дослідження проведено з використанням завдань, аналогічних тим, що застосовувалися на констатувальному етапі дослідження. Це дозволило порівняти одержані дані до і після формувального експерименту та зробити відповідні висновки щодо якісних змін рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників.

Так середній показник рівнів готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників когнітивним компонентом склав: високий рівень сформованості знань про сутність і особливості використання КТ у освітньому процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей досягли 28% студентів ЕГ,

порівняно з 12% – КГ. Середній рівень виявлено в ЕГ у 51% студентів, в КГ – у 35%. До низького рівня віднесено 21% студентів ЕГ і 53% – у КГ.

Сформованість знань щодо форм і методів організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, оцінювання ефективності розроблених електронних навчальних матеріалів для дітей на високому рівні діагностовано у 31% студентів ЕГ і 15% – КГ.

Середній рівень виявлений у 49% студентів ЕГ та у 34% – КГ. До низького рівня віднесено у 20% студентів ЕГ порівняно з 51% у КГ.

Знання про можливості і способи застосування КТ у процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників продемонстрували на високому рівні 35% студентів ЕГ та 12% – КГ. Середній рівень знань зафіксовано в 56% студентів ЕГ та 39% – КГ. На низькому рівні залишилося лише 9% студентів ЕГ, порівняно з 49% – КГ.

Характерною закономірністю, яка простежується в результаті аналізу отриманих даних, є те, що майже не відбулося змін в уявленнях студентів КГ про можливості і способи застосування КТ у процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників. Їхні відповіді на запитання поверхові, одноманітні.

Для унаочнення представимо результати досягнень студентів КГ і ЕГ до і після експерименту за когнітивним компонентом на рис. 3.2.

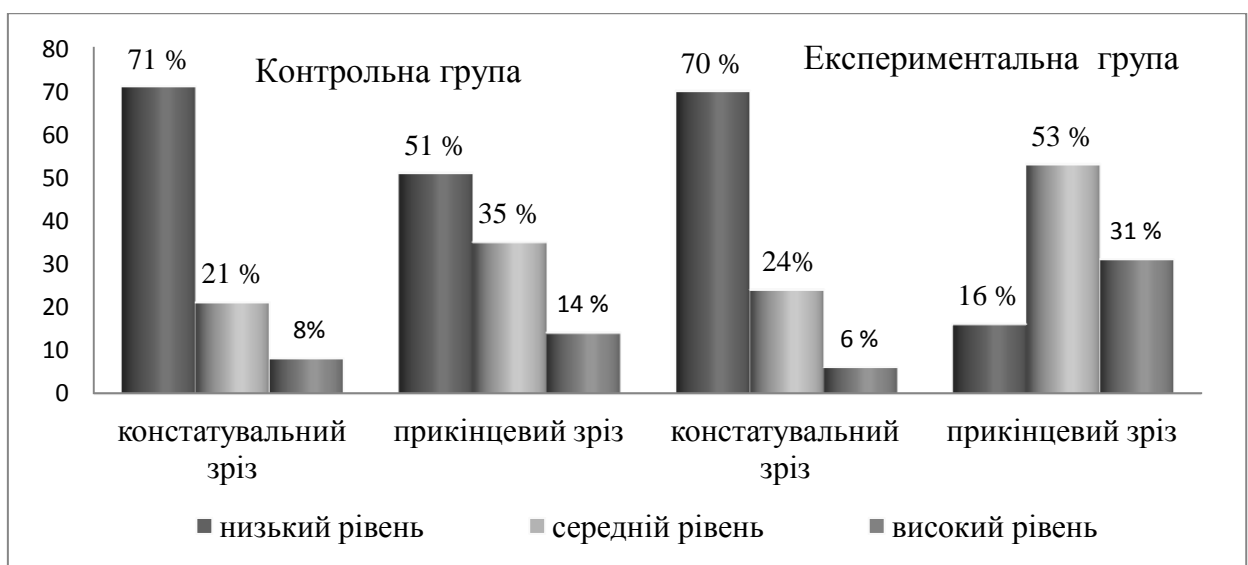

Рис. 3.2 Досягнення студентів КГ і ЕГ до і після формувального експерименту (за когнітивним компонентом)

В ЕГ, як видно з діаграми, помітно збільшилася кількість майбутніх вихователів, віднесених до високого рівня готовності (за когнітивним компонентом) – на 25%, середнього – на 29%, низького – зменшився на 54%.

У КГ високого рівня досягли 14% студентів, порівняно з 8% під час констатувального етапу, різниця складає 6%; середній – 35%, різниця з констатувальним етапом лише у 14%. Низький рівень залишився у 51% студентів.

В результаті прикінцевого зрізу в ході експериментальної роботи дослідження мотиваційного компоненту були отримані наступні данні. Наявність настанови на застосування КТ в організації процесу пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку на високому рівні показали 39% студентів ЕГ, порівняно з 12% – у КГ. Середній рівень спостерігаємо в ЕГ у 42% студентів та у 44% – КГ. Низький рівень діагностовано лише у 19% студентів ЕГ, що менше, ніж у КГ – 44%.

Відбулися позитивні зміни і щодо наявності бажання застосовувати комп'ютері технології у своїй освітній і майбутній професійній діяльності. Цей показник на високому рівні виявлено в 44% студентів ЕГ, 15% у КГ. Середній рівень продемонстрували 46% студентів ЕГ і 39% – КГ. Відмітимо, що низький рівень зафіксовано лише у 10% студентів ЕГ і у 46% – КГ.

Заслуговує на увагу той факт, що помітно збільшилася кількість майбутніх вихователів ЕГ, які виявили прагнення вдосконалювати організацію освітнього процесу сучасного ЗДО, використовуючи комп'ютер і КТ. Його на високому рівні продемонстрували 25 (31%) студентів ЕГ та лише 9 (11%) студентів КГ.

Середній рівень сформованості даного показника діагностовано у 48% студентів ЕГ та 30% – КГ. Низький рівень виявлено в 21% студентів ЕГ, порівняно з 59% – КГ.

Розподіл студентів за рівнями готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників до і після експерименту за мотиваційним компонентом подаємо на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Досягнення студентів КГ і ЕГ до і після формувального експерименту (за мотиваційним компонентом)

Аналізуючи представлені данні, констатуємо позитивні зміни щодо високого рівня досліджуваної готовності за мотиваційним компонентом в ЕГ віднесено на 32% більше, ніж до формувального експерименту, до середнього – на 30%; до низького на 62% менше студентів.

У КГ високого рівня досягли 12% студентів, порівняно з 7% констатувального етапу, різниця складає 5%, середнього – 38%, порівняно з 18%, різниця в 20%. На низькому залишились 50% студентів.

В ході експериментальної роботи в результаті прикінцевого зрізу досліджуючи операційний компонент готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників були отримані наступні данні див. рис. 3.4.

Високий рівень сформованості вміння організувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку було діагностовано у 36% студентів ЕГ, порівняно з 15% – КГ. Середній рівень наявності даного вміння продемонстрували в ЕГ 45% студентів, в КГ – 31%. Низький рівень показали 19% студентів у ЕГ, тоді як у КГ – 54% студента.

Наведені результати розподілу студентів за рівнями готовності за

операційним компонентом представлені на рис. 3.4 дають підставу говорити про позитивну динаміку розвитку уміння організовувати пізнавальну діяльність дітей дошкільного віку. Однак використані засоби не дозволили вплинути на всіх студентів і досягти позитивних результатів у більшості.

Більш істотні зрушення були зафіксовані у студентів щодо наявності вмінь застосовувати сучасні КТ з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку і створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ на високому рівні продемонстрували 45% студентів ЕГ, порівняно з 12% у КГ. Середній рівень умінь виявлено у 39% студента ЕГ та 24% – КГ. Низький рівень сформованості даних умінь присутній у 13 (16%) студентів ЕГ і у 51 (64%) – КГ.

Сформованість умінь працювати на персональному комп'ютері, здатність застосовувати КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у освітній та майбутній професійній діяльності на достатньому рівні продемонстрували 48% студентів ЕГ та 11% – КГ; середній рівень – у 41% в ЕГ, порівняно з 26% у КГ; низький – в 11% в ЕГ та 63% – у КГ.

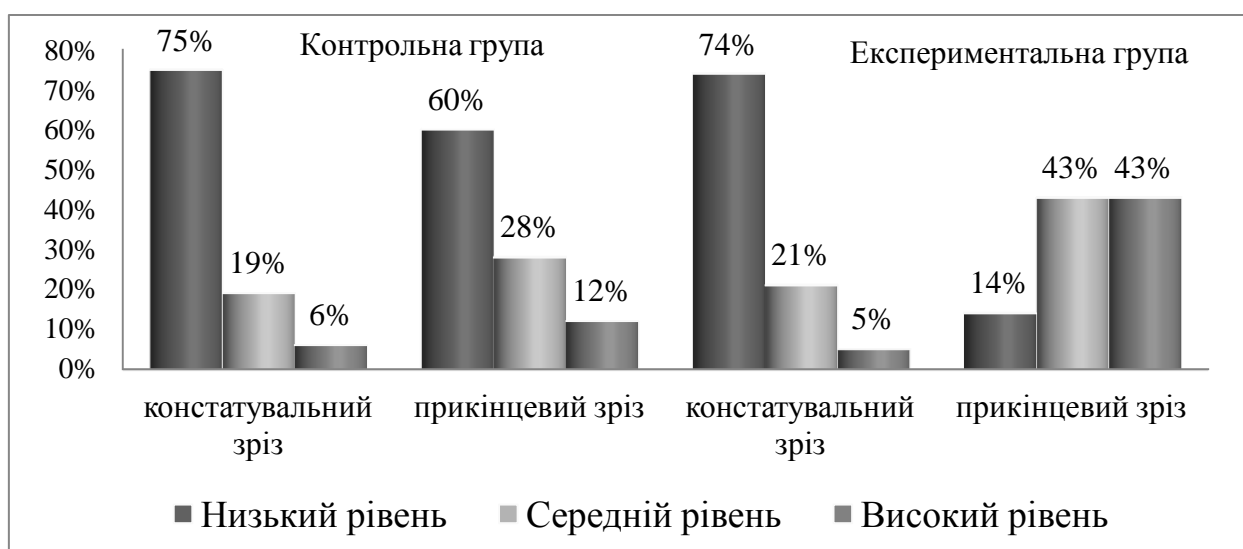

Рис. 3.4 Досягнення студентів КГ і ЕГ до і після формувального експерименту (за операційним компонентом)

З представленої діаграми видно, що високий рівень готовності за операційним компонентом у студентів ЕГ збільшився на 38%, середній рівень – на 22%, низький рівень зменшився на 60%.

Незначні позитивні зміни порівняно з констатувальним етапом відбулися і в КГ, в якій високий рівень зріс на 6%; середній на – 9%, а низький рівень зменшився в майбутніх вихователів ЗДО на 15%.

Загальні рівні готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників подано в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Рівні готовності майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (прикінцевий зріз)

Рівні готовності											
Контрольна група						Експериментальна група					
Низький		Середній		Високий		Низький		Середній		Високий	
абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
13	54	9	34	2	12	4	16	11	46	9	38

Як бачимо з таблиці, до низького рівня досліджуваної готовності в КГ віднесено 54%, в ЕГ – 16% майбутніх вихователів ЗДО; середній рівень продемонстрували 34% студентів КГ і 46% студентів – ЕГ; до високого віднесено 12% студентів у КГ і 38% – в ЕГ. Для унаочнення результатів прикінцевого зрізу представимо на рис 3.5.

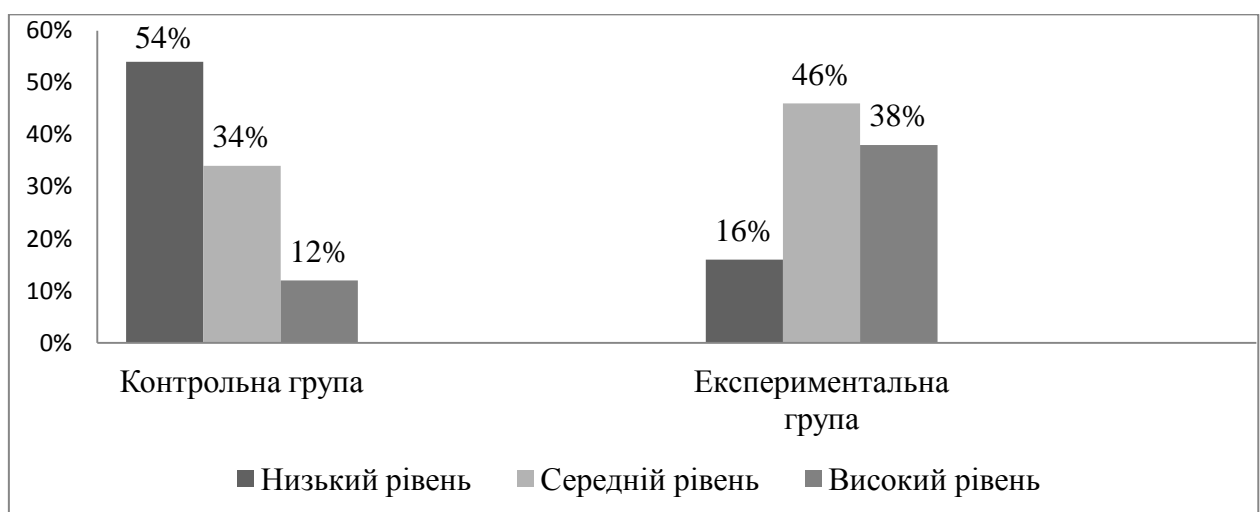

Рис. 3.5 Рівні готовності студентів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (прикінцевий зріз)

На рис. 3.5 бачимо, що результати отримані в ЕГ значно кращі, ніж у КГ. Так, до низького рівня досліджуваної готовності в ЕГ віднесено на 38% менше студентів, ніж у КГ; у той же час, до високого на 26% більше, ніж у КГ; до середнього – відповідно на 12% більше.

Зведені дані щодо рівнів готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників до і після формувального експерименту подано в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Рівні готовності студентів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (до і після формувального експерименту)

Експеримент	Рівні і показники					
	Контрольна група у (%)			Експериментальна група у (%)		
	низький	середній	високий	низький	середній	високий
до	74	18	8	74	20	6
після	54	34	12	16	46	38

Як бачимо з таблиці, кількість студентів готових до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників значно зросла в ЕГ після проведення формувального експерименту, порівняно з констатувальним зрізом. Так, до високого рівня досліджуваної готовності після проведеного формувального експерименту віднесено 38% студентів, порівняно з 6% студентами до проведення формуючої роботи; до середнього – 46% і 20%; до низького – відповідно 16% і 74% до проведення формувального експерименту.

Натомість, у КГ також відбулись зміни, але не суттєві. Так, до високого рівня готовності за результатами прикінцевого зрізу віднесено 12% студентів, порівняно з 8% на констатувальному етапі; до середнього – 34% і 18%; відповідно до низького – 54%, порівняно з 74%.

Висновки розділу 3

Для перевірки ефективності розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників проведено експериментальне дослідження за трьома послідовними етапами.

Педагогічний експеримент був організований упродовж 2018-2019 н.р. і охоплював теоретичну та практичну підготовку студентів. Він включав поетапне впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

На пошуково-розвідувальному етапі експериментальної роботи було проведено опитування студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та вихователів ЗДО з метою з'ясування їх відношення і обізнаності щодо можливостей і способів використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників. Встановлено, що опитувані припускають можливість упровадження КТ у освітній процес ЗДО у вигляді розвивальних ігор, презентацій, дитячих фільмів, відео-занять. Проте вони потребують додаткових знань і вмінь щодо їх використання в організації пізнавальної діяльності дітей.

Для збору емпіричних даних за кожним із зазначених компонентів і показників були використані відповідний комплекс діагностичних методик, а саме: тест КОЗ (за В. Синявським), опитування, тестові завдання, модифікований варіант методики В. Молодцева, методика А. Фідлера (модифікований варіант), карта мотиваційних виборів Є. Ільїна (модифікація автора), аналіз продуктів діяльності студентів (портфоліо, есе, розробка і захист навчальних проєктів тощо), спостереження за організацією студентами пізнавальної діяльності дітей у ЗДО. За результатами констатувального зрізу було виявлено три рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (високий, середній і низький).

Узагальнюючи результати констатувального зрізу, дійшли висновку, що в переважній більшості студенти КГ і ЕГ готовність до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників майже не різняться між собою. Вона сформована переважно на низькому рівні в 74% студентів, як у КГ, так і в ЕГ. Середній рівень готовності було діагностовано в 18% майбутніх вихователів ЗДО КГ та 20% – ЕГ. Високий рівень готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників виявлено у КГ у 8% студентів та в 6% – в ЕГ. Це підтвердило необхідність впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

На першому (інформаційному) етапі була реалізована умова – використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників; на другому (практично-діяльнісному) і третьому (дослідницько-творчому) етапі домінувала умова, що передбачала збагачення теоретичними знаннями та методичними розробками щодо використання КТ в майбутній професійній діяльності шляхом упровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного посібника «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО». Наскрізною на всіх трьох етапах була педагогічна умова – створення позитивної мотивації до використання КТ у майбутній професійній діяльності.

Практично-діяльнісний етап передбачав занурення студентів у самостійну навчально-дослідницьку діяльність задля оволодіння вміннями і навичками активізації дитячого пізнання за допомогою комп'ютерних програм Power Point, Microsoft Word, Microsoft Publisher, Windows Movie Maker, Scratch, Mozilla Firefox, Opera або Internet Explorer у вигляді розробки та захисту студентами навчального проекту.

Третій – дослідницько-творчий етап – передбачав апробування студентами набутого досвіду щодо використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників у процесі педагогічної практики. Під час практики студенти: створювали презентації і скрейч-проекти для дітей старшого дошкільного віку, організовували заняття з комп'ютерною підтримкою, складали портфоліо, організовували пізнавальну, експериментальну, ігрову, художню діяльність дітей, дитячі свята та розваги з використанням КТ. Наприкінці практики студенти готували відео-звіт з використанням програми Windows Movie Maker.

Реалізація педагогічних умов формування готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників – це цілісний процес, що потребує злагодженого функціонування всіх елементів змістової підготовки із цілеспрямованим використанням комплексу організаційних форм і методів.

Після завершення формувального експерименту було проведено прикінцеві зрізи. Результати дослідно-експериментальної роботи підтвердили дієвість впроваджених педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

Так, після формувального експерименту в ЕГ кількість студентів, віднесених до високого рівня зросла на 32%, а в КГ – лише на 4%, на низькому рівні в ЕГ залишилося 16%, що на 58% менше, ніж на етапі діагностики. У КГ ці зміни були в межах 20. Це підтвердило ефективність проведеної роботи.

Основні положення з другого розділу дослідження висвітлено в таких авторських публікаціях: [106, 107, 108].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичного пошуку та результатів експерименту уможливило такі висновки:

1. Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми в вітчизняних та зарубіжних наукових джерелах засвідчив, що підготовка майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників є цілеспрямованим процесом формування уявлень про можливості і способи використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників, навчання їх практичних умінь та навичок впровадження КТ у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Результатом підготовки виступає готовність майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників, яка є новоутворенням у структурі особистості, що забезпечує використання цих технологій у вирішенні завдань професійної діяльності. Готовність майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників виявлено через когнітивний, мотиваційний і операційний компоненти.

2. Визначено критерії, рівні та показники і схарактеризовано структурні компоненти готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників.

Оцінювання рівнів готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників відбувалося за критеріями обізнаності, схильності і спроможності. Відповідно до них показниками готовності майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників виступають: знання про сутність і особливості використання КТ у освітньому процесі ЗДО як засобу організації пізнавальної діяльності дітей; форми і методи організації пізнавальної діяльності дошкільників засобами КТ, оцінювання ефективності розроблених електронних навчальних матеріалів для дітей;

можливості і способи застосування КТ у процесі організації пізнавальної діяльності дошкільників; бажання застосувати КТ у освітній і майбутній професійній діяльності; прагнення вдосконалювати організацію освітнього процесу сучасного ЗДО, використовуючи комп'ютер і КТ; застосовувати сучасні КТ і з метою організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, створювати дидактичний матеріал для роботи з дошкільниками засобами КТ; працювати на персональному комп'ютері, застосовувати комп'ютерні технології при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у освітній та майбутній професійній діяльності. Готовність майбутніх вихователів до використання КТ в організації пізнавальної діяльності дошкільників проявляється на високому, середньому і низькому рівнях.

3. Визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників: створення позитивної мотивації до використання КТ у майбутній професійній діяльності; використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів готовності до використання КТ; збагачення теоретичними знаннями та методичними розробками щодо використання КТ в майбутній професійній діяльності шляхом упровадження в освітній процес ЗВО навчально-методичного посібника «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО». Реалізація виокремлених педагогічних умов у реальному освітньому процесі ЗВО здійснюється комплексно на всіх етапах дослідження.

4. Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку та перевірено їх ефективність.

За результатами експериментального дослідження доведено, що реалізація педагогічних умов забезпечила підвищення якості підготовки

майбутніх вихователів ЗДО до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників. Так, кількість студентів, які досягли достатнього рівня готовності до використання КТ в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників зросла, в ЕГ на 32%; середнього – на 26%. На низькому рівні їхня кількість зменшилася на 58%. Натомість у КГ якісні і кількісні зміни в рівнях досліджуваної готовності були менш відчутними: кількість студентів з високим рівнем підвищилася на 4%, середнім – на 16%; з низьким зменшилася на 20%.

Проведене дослідження не розкриває всіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективним напрямом подальших досліджень є вдосконалення змісту, форм й методів роботи щодо підготовки студентів до використання КТ у різних видах діяльності дошкільників в умовах дистанційної освіти; розробці дидактичних і технологічних засад інформаційно-педагогічного забезпечення цього процесу. Особливу увагу варто звернути на проблему творчого застосування вмінь у професійній діяльності вихователя дітей дошкільного віку, управління процесом самовдосконалення педагогічних умінь студентів з урахуванням сучасних вимог до фахівця дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М. : Издат. Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : [підручник] / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
3. Артемова Л. В. Пріоритети в підготовці педагогів дошкільного профілю / Л. В. Артемова // Дошк. виховання. – 2002. – № 2. – С. 7-9.
4. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [під ред. О. Л Кононко]. – К. : Світич, 2008. – 430 с.
5. Беленька Г. В. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці : монографія / Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова та ін. ; за заг. ред. І. І. Загарницької. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 310 с.
6. Бахіча Е. Е. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в полікультурному середовищі криму : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Бахіча Елеонора Екремівна. – Одеса, 2011. – 226 с.
7. Бирюкович А. А. Зрительно-моторная реакция детей 6 лет при игровых занятиях на компьютере / А. А. Бирюкович // Новые исследования в психологи и возрастной физиологии. – 1991. – № 1. – С. 124–128.
8. Богданова І. М. Модульний курс педагогіки : навчальний посібник / І. М. Богданова. – Одеса : Пальміра, 2007. – 232 с.
9. Богініч О.Л. Прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів / О.Л. Богініч // Проблеми вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти. – К., 2002. – Ч. I. – С. 95-98.
10. Богуш А. М. Пізнавальна діяльність, її сутність та види / А. М. Богуш // Професійна творчість: проблеми і пошуки : зб. наук.

праць. – К., Запоріжжя : Запорізький обл. інст. удосконалення вчителів, 1999. – Вип. 16. – Ч. 1. – С. 8–12.

11. Богуш А. М. Принципи модернізації вищої освіти у ХХІ столітті / А. М. Богуш // Науковий вісник ЧНУ ім. Ю. Федьковича : зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 299. – С. 22–28. – (Серія «Педагогіка та психологія»).

12. Большой психологический словарь / [под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко]. – 3-е изд. – М. : Прайм-Еврознак, 2002. – 672 с.

13. Бондар В. Управління формуванням професійної компетентності вчителя / В. Бондар, І. Шапошнікова // Освіта і управління. – 2006. – Т. 9. – № 1. – С. 20–27.

14. Боташева М. М. Особенности реакции сердечно-сосудистой и центральной нервной систем при систематических занятиях на компьютере в разных климато-географических условиях : дисс... кандидата биол. наук : спец. 03.00.13, 19.00.02 / Боташева Мадина Магомедовна. – Ставрополь, 2006. – 151 с.

15. Вишнякова С. М. Профессиональное образование : словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М. : НМЦ СПО, 1999. – 538 с.

16. Впевнений старт : програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (Наказ МОН від 23.11.2010 № 1111). – К. : 2010. – Режим доступу до програми : <http://www.kharkivosvita.net.ua/document/1632>.

17. Габдулисламова Л. М. Подготовка студентов педвуза к реализации дошкольной компьютеризации : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Габдулисламова Любовь Михаловна. – Уфа, 1999. – 228 с.

18. Гавриш Н. В. Організація самостійної пізнавальної діяльності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки [Електронний ресурс] / Н. В. Гавриш, Т. В. Лопухіна. – Режим доступу до статті : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/gavrish.pdf

19. Гурін Р. С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі

загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. С. Гурін. – Одеса, 2004. – 22 с.

20. Диканская Н. Н. Формирование готовности студентов педагогического факультета к использованию новых информационных технологии в профессиональной деятельности : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Диканская Надежда Николаевна. – Ставрополь, 2000. – 175 с.

21. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор. колектив; наук. кер. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2011. – 188 с.

22. Днепров А. Г. Защита детей от компьютерных опасностей / А. Г. Днепров. – СПб. : Питер, 2008. – 192 с.

23. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : автореф. дисс. на соискание учен. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / К. М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 32 с.

24. Дяченко С. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників : дис...кандидата. пед. наук : 13.00.04 / Дяченко Світлана Володимирівна. – Луганськ, 2009. – 225 с.

25. Дьяченко М. И. Психологическая готовность / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – М. : Наука, 1986. – С. 49–52.

26. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.

27. Евтихов О. В. Тренинг лидерства : [монография] / О. В. Евтихов. – СПб : Речь, 2007. – 256 с.

28. Енциклопедія освіти / [ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

29. Єрмакова С. С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів : дис... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Єрмакова Світлана Станіславівна. – Одеса, 2003. – 263 с.

30. Жаровцева Т.Г. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями : [монографія] / Т. Г. Жаровцева. – Одеса : ПНЦ АПН України – СВД М. П. Черкасов, 2006. – 367 с.

31. Залізняк А. М. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Залізняк Алла Миколаївна. – Умань, 2009. – 247 с.

32. Игра дошкольника / [под ред. С. Л. Новоселовой]. – М. : Просвещение, 1989. – 286 с.

33. Игровое обучение детей 5-7 лет : метод. реком. / Н. В. Иванова, М. А. Арсенова, М. А. Виноградова, Е. И. Тимошина. – М. : ТЦ Сфера, 2008. – 112 с.

34. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб : Издательство «Питер», 2000. – 502 с.

35. Иванова С. М. Вплив комп'ютерних ігор на формування елементів логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс] / С. М. Иванова. – Режим доступу до статті : <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/content/07ismaps.html>

36. Інформаційні технології [Електронний ресурс] / Вікіпедія : електрон. енциклопедія. – Режим доступу до енциклопедії : http://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційні_технології

37. Інформаційно-комунікаційні технології [Електронний ресурс] / Вікіпедія : електрон. енциклопедія. – Режим доступу до енциклопедії : http://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційно-комунікаційні_технології

38. Калиновская М. А. Негативное влияние компьютера на детскую психику [Электронный ресурс] / М. А. Калиновская // Numo.ru : метод. центр. – Режим доступа к ст. : <http://numi.ru/fullview.php?id=14647>

39. Карты ума. Mind. Manager / [ред. В. И. Копыл]. – Минск : Харвест, 2007. – 64 с.
40. Кикнадзе Д. А. Потребности. Поведение. Воспитание / Д. А. Кикнадзе. – М. : Мысль, 1968. – 150 с.
41. Кічук Н. В. Формування творчої особистості вчителя : [монографія] / Н. В. Кічук. – К. : Вища школа, 1994. – 156 с.
42. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ «МарТ», 2005. – 448 с.
43. Койчева Т. І. Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т. І. Койчева. – Одеса, 2004. – 20 с.
44. Койчева Т. І. Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти : дис... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Койчева Тетяна Іванівна. – Одеса, 2004. – 304 с.
45. Кошель А. П. Формування культури здоров'я майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу у процесі професійної підготовки : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Анна Павлівна Кошель. – Глухів, 2015. – 226 с.
46. Кошель В. М. Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Кошель Віталій Миколайович. – Глухів, 2016. – 252 с.
47. Кравчук О. В. Підготовка майбутніх учителів до застосування інформаційних технологій у процесі вивчення суспільствознавчо-природознавчих дисциплін у початковій школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Кравчук. – К., 2009. – 23 с.
48. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.

49. Крутій К. Л. Предметно-розвивальне середовище як чинник супроводу діяльності дітей / К. Крутій. // Дошкільна освіта. – 2008. – № 2(20). – С. 9–20.

50. Кузьміна Н. В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьміна. – М. : Высшая школа, 1990. – 119 с.

51. Кудикіна Н. В. Моделювання процесу формування пізнавальної активності особистості / Н. В. Кудикіна, Т. В. Потапова // Педагогічна освіта : збірник наукових праць. – К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. – № 4. – С. 21–26. – (Серія «Теорія і практика. Психологія. Педагогіка»).

52. Курлянд З. Н. Формирование и развитие профессиональной устойчивости учителя : дис... доктора. пед. наук : 13.00.01 / Курлянд Зинаида Наумовна. – Одесса, 1992. – 353 с.

53. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

54. Леонтьев В. Г. Мотивация и психологические механизмы ее формирования / В. Г. Леонтьев. – Новосибирск : ГП Новосибир. полиграф., 2002. – 264 с.

55. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї : монографія / А. Ф. Линенко. – О. : ОКФА, 1995. – 80 с.

56. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкільця : навч. посібник / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – Ч. 2. – 360 с.

57. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения / М. И. Лисина. – М. : Педагогика, 1986. – 143 с.

58. Листунов О. Д. Междисциплинарная интеграция в подготовке будущих учителей к профессионально-педагогической деятельности : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О. Д. Листунов. – Ижевск, 2003. – 18 с.

59. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.

60. Лупандин В. И. Математические методы в психологии : учеб. пособ. / В. И. Лупандин. – Екатеринбург : изд-во Урал. ун-та, 2009. – 175 с.
61. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / [укл. Л. А. Швайка]. – Харків : Основа, 2010. – 203 с. – (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»).
62. Михальська В. Р. Підготовка студентів педагогічного коледжу до управління навчальною діяльністю молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. Р. Михальська. – Вінниця, 2006. – 20 с.
63. Михальська В. Р. Підготовка студентів педагогічного коледжу до управління навчальною діяльністю молодших школярів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Михальська Вікторія Романівна. – Вінниця, 2006. – 222 с.
64. Могилёва В. Н. Психофизиологические особенности дошкольника и их учет в работе с компьютером : учеб. пособие для студ. образовательных учреждений сред. проф. образования / В. Н. Могилёва. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 240 с.
65. Мороз А. Г. Готовность к профессиональной деятельности как необходимое качество личности будущего учителя / А. Г. Мороз // Социально-педагогические проблемы воспитания ученической молодежи : тезисы. – Запорожье, 1990. – С. 34–35.
66. Моторин В. Об использовании компьютера в педагогическом процессе / В. Моторин // Детский сад и семья. – 2002. – № 6. – С. 42–50.
67. Немов Р. С. Психология : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений : в 3 кн. / Р. С. Немов. – 4-е изд. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 688 с. – (Кн. 1 : Общие основы психологии).
68. Нирмайер Райнер Мотивация / Райнер Нирмайер, Манюель Зайферт. – М. : ОМЕГА-Л, 2006. – 124 с.

69. Новые информационные технологии в дошкольном образовании / [Ю. М. Горвиц, Л. Д. Чайнова, Н. Н. Поддъяков, Е. В. Зворыгина и др.]. – М. : ЛИНКА-ПРЕСС, 1998. – 328 с.

70. Овчинникова М. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до варіативної організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках математики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М. В. Овчинникова. – Луганськ, 2003. – 22 с.

71. Організація та зміст навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах : лист МОН України від 06.06.2005. № 1/9-306 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до листа : <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-8a5828966372>

72. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [ред. З. Н. Курлянд]. – 3-тє вид. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

73. Петку Г. П. Педагогические условия познавательного развития старших дошкольников в режиссерской игре с применением компьютерных средств : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Г. П. Петку. – М., 1992. – 19 с.

74. Поддъяков А. Н. Исследовательское поведение. Стратегии познания, помощь, противодействие, конфликт / А. Н. Поддъяков. – М. : Просвещение, 2006. – 434 с.

75. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.

76. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум : навчальний посібник / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 352 с.

77. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України : від 25.06.2013 р., № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua//344/2013>

78. Про дошкільну освіту : Закон України // Голос України. –28. 09. 2017р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua.censor.net.ua/news/457217/novyui_zakon_pro_osvitu_nabuv_chynnosti

79. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. – Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.] ; наук. Кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦИФЕР-Україна», 2014. – 452 с.

80. Прокопенко В. І. Підготовка дітей шостого року життя до навчально-пізнавальної діяльності у школі (на матеріалі роботи навчально-виховного комплексу дошкільний заклад – загальна школа І ступеня – гімназія) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / В. І. Прокопенко. – К., 2002. – 20 с.

81. Проскура Е. В. Развитие познавательных способностей дошкольника / Е. В. Проскура. – К. : Рад.шк., 1985. – 128 с.

82. Психоаналитические термины и понятия : словарь / [под ред. Борнесса Э. Мура и Бернарда Д. Фаина]. – М. : Независимая фирма «Класс», 2000. – 304 с.

83. Психология детства : [учебник] / [под ред. Члена-корреспондента РАО А. А. Реана]. – СПб. : Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2003. – 368 с.

84. Равкин З. И. Стимулирование как педагогический процесс (основы общей теории) / З. И. Равкин // Проблемы педагогического стимулирования и методологии исследования истории советской школы : сб. ст. – Йошкар-Ола : Марийский гос. пед. ин-т, 1972. – С. 9–76.

85. Ребенок в мире поиска : программа по организации поисковой деятельности детей дошкольного возраста / [ред. О. В. Дыбина]. – М. : ТЦ Сфера, 2009. – 64 с.

86. Рогальська І. П. Підготовка педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах у контексті компетентнісного підходу / І. П. Рогальська // Освіта Донбасу. – 2009. – № 6 (137). – С. 72–75.

87. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб : Издательство «Питер», 2000 – 712 с.
88. Садова Т. А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок [Електронний ресурс] / Т. А. Садова. – Режим доступу до ст. : <http://vuzlib.com/content/view/331/84/>
89. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності : дис.... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Сазонова Анастасія Вікторівна. – Луганськ, 2007. – 240 с.
90. Санникова О. П. Эмоциональность в структуре личности : [монография] / О. П. Санникова. – Одесса-Киев : Принт, 1998. – 348 с.
91. Сисоєва С. О. Основы педагогічної творчості вчителя : навч. посіб. / С. О. Сисоєва. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.
92. Слостенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе / В. А. Слостенин // Советская педагогика. – 1981. – № 4. – С. 76–84.
93. Слостенин В. А. Психология и педагогика / В. А. Слостенин, В. П. Каширин. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 480 с.
94. Солпитер Джуди Дети и компьютеры, настольная книга родителей / Джуди Солпитер. – М. : Бинном, 1996. – 192 с.
95. Стрілець С. І. Зміст і навчально-методичне забезпечення педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / С. І. Стрілець, А. П. Кошель, В. М. Кошель. – Чернігів : ФОП Ремізова О. В., 2013. – 38 с.
96. Стробилюв О. І. Перспективи використання нових інформаційно-комунікаційних технологій / О. І. Стробилюв, О. А. Прохоров, О. В. Абрамян // Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах. – 2011. – № 1. – С. 279–282.
97. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка» / В. А. Суржанська. – К., 2004. – 20 с.

98. Суховірський О. В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. В. Суховірський. – К., 2005. – 24 с.

99. Узнадзе Д. Н. Психология установки / Д. Н. Узнадзе. – СПб. : Питер, 2001. – 416 с.

100. Українське дошкільня: [програма розвитку дитини дошкільного віку] / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 264 с.

101. Филатов А. К. Введение в цифровую запись и обработку звука (Из истории развития средств звукозаписи) / А. К. Филатов, К. В. Филатов // Музыка в информационном мире. Наука. Творчество. Педагогика : сборник научных статей. – Ростов/на Дону : Изд-во Ростовской государственной консерватории им. С. В. Рахманинова, 2003. – С. 182–198.

102. Философский энциклопедический словарь. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 1550 с.

103. Шмелев А. Г. Детская болезнь компьютерного всеобуча / А. Г. Шмелев // Информатика и образование. – 1987. – № 1. – С. 85–92.

104. Шостак М.С. Використання мережних освітніх технологій на уроках інформатики у початковій школі / М.С. Шостак, Н.М. Стрілецька // Теорія і практика сучасної освіти у ВНЗ 1-2 рівня акредитації.– Прилуки, 2017. –№ 6. С. 247-253.

105. Щетинина А. М. Формирование умственных действий у дошкольников : метод. пособ. для студентов и педагогов ДОУ / А. М. Щетинина, Н. П. Смирнова. – Великий Новгород : НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2000. – 116 с.

106. Ярошенко Є.О. До проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти / Є.О. Ярошенко, А.П. Кошель, А.В. Лашко // – Polish science journal Warsaw: Sp. z o. o. «iScience» (ISSUE 6(15), 2019) – Part 2 P. 94-99.

107. Ярошенко Є.О. Здоров'язберігаючі технології у корекційній роботі з дітьми дошкільного віку: метод, посібник / упорядники: Є.О. Ярошенко, А.В. Лашко, К.В. Мостовіч, Ю. М Хомовненко, Ф. В. Долуда – Чернігів, ФОП Баликіна О.В., 2019. – 116 с.

108. Ярошенко Є.О., Кошель А.П. «Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗДО».: навч. метод, посібник Чернігів: ТОВ «Чернігівська картонажно-поліграфічна фабрика», 2019 – 130 с.

ДОДАТКИ**Додаток А****АНКЕТА**

Шановні колеги! Для розробки методичних рекомендацій щодо використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дошкільників, необхідно з'ясувати Вашу думку з ряду окреслених питань. Просимо Вас відповісти на наступні питання:

1. Розглядаються під час педагогічної наради у Вашому ЗДО питання щодо вдосконалення навчально-виховного процесу засобами комп'ютерних технологій? _____
2. Чи вважаєте Ви можливим використовувати комп'ютер і комп'ютерні технології в організації педагогічного процесу сучасного ЗДО (якщо ні, то вкажіть чому)? _____
_____
3. Плануєте Ви використання комп'ютеру в навчанні та вихованні дітей дошкільного віку (якщо ні, то вкажіть чому)? _____
_____
4. Чи плануєте Ви заняття з використанням комп'ютера як «технічного інструменту навчання»? _____
5. Ознайомлені Ви з методикою організації занять дітей з комп'ютером? _____
6. Чи ознайомлені Ви з класифікацією комп'ютерних ігор, що розроблені для дітей дошкільного віку? _____
7. Методика організації комп'ютерних ігор для дошкільників Вам відома? _____
8. Можете Ви скласти схему-аналіз комп'ютерної гри для дошкільників? _____
9. Які комп'ютерні ігри Ви найчастіше використовуєте на заняттях з дошкільниками? _____
10. Чи знаєте Ви основні критерії оцінки ефективності існуючих навчальних електронних матеріалів для дітей дошкільного віку? _____
11. З якими труднощами Ви зустрічаєтесь при проведенні занять з використанням комп'ютера і комп'ютерних технологій? _____
12. Чи знаєте Ви основні показники оцінки діяльності дитини на комп'ютері? _____
_____

13. Можете Ви поділитися своїм досвідом організації занять дітей з комп'ютером? _____

14. Використовуєте Ви комп'ютерні програми при розробці й оформленні навчальних матеріалів для дітей дошкільного віку (якщо так, які)? _____

15. Чи користуєтесь ви послугами Інтернету (якщо так, які питання вирішуєте)? _____

16. Консультуєте Ви батьків з питань безпечної діяльності дитини за комп'ютером (якщо так, з яких питань)? _____

17. Цікавиться Ви досвідом інших вихователів, методистів, психологів, педагогів, щодо проблеми використання комп'ютера в навчанні дошкільників? _____

18. Цікавить Вас література з питань використання комп'ютерних технологій? _____

19. Як Ви вважаєте, якими знаннями і вміннями повинен володіти сучасний вихователь, щоб застосовувати комп'ютерні технології у педагогічному процесі ЗДО? _____

20. Що заважає Вам застосовувати комп'ютер у професійній діяльності? _____

21. З якими проблемами Ви стикаєтесь, застосовуючи комп'ютерні технології? _____

22. Чи маєте Ви бажання розширити знання щодо можливостей застосування комп'ютерних технологій? _____

23. Чи подобається Вам використовувати комп'ютерні технології у своїй професійній діяльності? _____

24. Чи допомагає Вам застосування комп'ютерних технологій спростити і полегшити роботу? _____

Дякуємо за відповіді!

Шановні батьки!

Просимо Вас допомогти нам у дослідженні проблеми підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників і відповісти на питання анкети, щодо організації пізнавальної діяльності дітей у родині засобами комп'ютерних технологій. Анкета анонімна, результати аналізу в дослідженні будуть представлені в узагальненому вигляді.

1. Чи вважаєте Ви можливим здійснювати навчання і виховання дитини з використанням комп'ютера і комп'ютерних технологій?

- Так
- Ні
- Не можу відповісти

2. Чи потрібно навчати дітей роботі на комп'ютері?

---

3. На Вашу думку, з якого віку потрібно навчати дитину роботі на комп'ютері _____

4. Чи вмієте Ви працювати на комп'ютері?

- Так (дуже добре)
- Так (трішки)
- Ні

5. Чи є у Вас вдома комп'ютер ?

- Так
- Ні

6. Виявляє Ваша дитина пізнавальний інтерес до комп'ютера?

- Так, постійно
- Час-від часу
- Ні

7. Дозволяєте Ви своїй дитині грати на комп'ютері?

якщо так, чому _____
якщо ні, чому _____

8. Чи знаєте Ви з які-небудь комп'ютерні програми (ігри) для розвитку дітей дошкільного віку

- Так, знаю та використовую
- Так, знаю, але не використовую
- Ні, не знаю

9. Які комп'ютерні ігри є у Вашої дитини?

---

10. Які улюблені комп'ютерні ігри Вашої дитини?

---

11. Як Ваша дитина грає в комп'ютерні ігри?

- завжди самостійно
- потребує допомоги та супроводу
- тільки з допомогою дорослих

12. Чи є у Вашої дитини облаштоване ігрове місце з комп'ютером?

- Так
- Ні

13. Чи обговорюєте Ви з дитиною комп'ютерні ігри, в які вона грає?

- Так
- Іноді
- Ні

14. Який час проводить Ваша дитина перед комп'ютером? _____

15. Як Ви відноситеся до того, щоб ознайомлювати дитину з комп'ютером у ЗДО?

---

16. Ваші пропозиції щодо організації пізнавальної діяльності дітей засобами комп'ютерних технологій у ЗДО.

---

17. Чи потребуєте Ви консультації спеціаліста з питань щодо:

- організації ігрового місця з комп'ютером удома _____
- використання комп'ютерних ігор для дітей _____
- санітарно-гігієнічні вимоги до організації роботи на комп'ютері _____
- профілактики роботи за комп'ютером _____
- ваш варіант _____

Дякуємо за відповіді!

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ

1. Пізнавальний розвиток це:
  - a) процес зміни морфологічних і функціональних ознак організму, основою якого є біологічні процеси, зумовлені спадковими генетичними факторами, умовами зовнішнього середовища і вихованням;
  - b) процес розвитку когнітивної сфери дитини (сприйняття, уваги, уваги, пам'яті, мовлення, мислення);
  - c) розвиток відчуттів і сприймання, формування уявлень про властивості предметів (форму, колір, розмір, положення у просторі тощо).

2. Дайте визначення поняття пізнавальна діяльність

---

3. «До процесів пізнавальної діяльності відносять» (оберіть чотири правильні відповіді з семи можливих):
  - a) мислення;
  - b) характер;
  - c) волю;
  - d) пам'ять;
  - e) увагу;
  - f) сприйняття;
  - g) емоції.

4. Доповніть фразу «пізнавальна діяльність містить такі компоненти»:
  - a) мета;
  - b) мотив;
  - c)
  - d)
  - e)

5. «Об'єктом пізнавальної діяльності дошкільників (за Д. Ельконіним) виступають» підкресліть правильну відповідь::
  - a) початки наук;
  - b) стосунки;
  - c) предмети.

6. Пізнавальна активність - це:
  - a) риса особистості, що виявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності, передбачає, прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на

засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності;

b) інтелектуальне почуття, що є передумовою виникнення пізнавального інтересу і реалізується в дослідно-творчій та пізнавальній діяльності дитини;

c) своєрідна емоційна й усвідомлена спрямованість особистості на об'єкти реальної дійсності з метою їх пізнання.

7. Дослідницька діяльність - це:

a) особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, що виникає в результаті функціонування механізмів пошукової активності і що будується на базі дослідної поведінки;

b) діяльність, у процесі якої дитина вчиться, пізнає довкілля;

c) форма психічної активності суб'єкта, що спрямована на пізнання і перетворення світу і самої людини.

8. Закінчте формулювання: поведінка, спрямована на пошук і придбання нової інформації із зовнішнього оточення називається _____

---

9. Дайте визначення поняттю «експериментальна діяльність» _____

---

10. До структурних компонентів діяльності експериментування відносяться:

a) проблемна ситуація;

b)

c) висування гіпотез;

d)

11. Закінчте формулювання: цілеспрямована взаємодія вихователя і дітей, у процесі якої здійснюється формування в дітей знань, способів діяльності, емоційно-ціннісного і творчого ставлення до оточуючої дійсності, відбувається загальний розвиток – це _____

12. Організація пізнавальної діяльності дошкільників – це _____

---

13. Доповніть твердження «дитина наприкінці дошкільного віку повинна бути компетентною у ряді сфер життєдіяльності, а саме»:

a) сфера «Природа»;

b)

c)

d)

14. Тип проекту, що спрямований на збирання інформації про який-небудь об'єкт або явище:
- дослідницький;
  - творчий;
  - ознайомлювально-орієнтований.
15. Метод проектів – це _____
-
16. До держаних документів, що орієнтують на використання комп'ютерних технологій у вихованні і навчанні дошкільників відносять _____
-
17. Вставте пропущені за змістом слова (комп'ютерні технології в ДО, комп'ютер як технічний засіб навчання, інформаційні технології)
- .....комплекс навчально-методичних матеріалів, технічних, інструментальних засобів обчислювальної техніки, а також система наукових знань про їх роль і місце в навчальному процесі, форми і методи їх застосування для вдосконалення праці педагогів і дітей;
  - .....це система методів і способів збору, накопичення, зберігання, пошуку, обробки, аналізу, видачі даних, інформації та знань на основі застосування апаратних і програмових засобів у відповідності з вимогами, які пред'являють користувачі;
  - ....технічний пристрій (обчислювальна машина) з дидактичним забезпеченням, що використовується в навчально-виховному процесі для пред'явлення і обробки інформації з метою її оптимізації.
18. Комп'ютерна грамотність це –
- спільна діяльність педагога і дитини, зорієнтована на засвоєння знань, умінь і навичок, способів пізнавальної діяльності;
  - знання, вміння і навички використання комп'ютерних технологій;
  - психічне утворення, що виявляється у високому рівні розвитку знань, навичок, умінь, професійно важливих якостей особистості, які забезпечують її успіх у певній професійній діяльності.
19. До основних показників готовності дитини до роботи за комп'ютером, відносять:
- набирає прості команди комп'ютера (за зразком);
  -
20. Під час ігор на комп'ютері в дошкільників формуються вміння і навички, а саме:
- отримувати інформацію;
  -
  -
  - будувати експеримент;
  -

21. Використання комп'ютера як засобу пізнавальної діяльності старших дошкільників відбувається:

- a) на комп'ютерних заняттях;
- b) під час експериментальної діяльності;
- c) під час оформлення альбому дитячих малюнків;
- d)

22. Дайте визначення поняттю «комп'ютерний ігровий комплекс» _____

---

23. Учені які виступають за використання комп'ютерних технологій у роботі з дітьми (викресліть зайве): Ю. Горвиць, О. Днепров, Є. Зворигіна, Н. Кирста, Н. Лисенко, С. Новосьолова, М. Степанова, Л. Чайнова.

24. Дайте визначення поняттю «ігрова комп'ютерна програма» _____

---

25. Вставте пропущені за змістом слова (адвентурна гра, рольова гра, гра стратегія)

- a) ....головна мета цієї гри – управління ресурсами, корисними копалинами, військами, енергією чи іншими подібними складовими;
- b) ....візуальна гра, оформлена як мультиплікаційний фільм, однак з інтерактивними властивостями – можливістю управляти перебігом подій;
- c) ....завданням героїв цієї гри є спільними зусиллями дослідити віртуальний світ для виконання визначеної на початку гри мети. Метою може бути відшукування певного артефакту, людини.

26. Оберіть того, хто на Вашу думку, займається організацією комплексної експертизи навчальних ресурсів для дітей дошкільного віку:

- a) директор;
- b) батьки.
- c)

27. Дайте визначення поняттю «якість електронних ресурсів» _____

---

28. Обмеження в часі для проведення занять у комп'ютерній залі з дітьми старшого дошкільного віку складає:

- a) 30-45хв.
- b) 20-25хв.
- в) 5-10хв.

29. Кімната релаксації – це _____

30. Комп'ютер як технічний інструменту навчання – це _____

Основні компоненти студентського портфоліо

Назва папки		Зміст папки
<i>dopomizni_materialy</i> -допоміжні матеріали та файли		
<i>avtorski_prava</i>		каталог літературних джерел з посиланнями на розробників матеріалів, що були використані при створенні презентацій, гри, публікацій, відео
<i>Internet_resurs_vuxovatel</i>	<i>knuzku</i>	електронні книжки, статті
	<i>malunki</i>	папка із різноманітними малюнками, картинками-анімаціями, фотографіями
	<i>video</i>	папка із зображенням відеороликів, мультфільмів, дитячих фільмів
	<i>myzuka</i>	папка із різноманітними звуками, музикою, що використовуються при розробці проекту
<i>metod_komplix</i> – методичні матеріали		
<i>plan_proektu</i>		план реалізації проекту
<i>metod_materialy</i>		нормативні документи, на які спираються студенти, що працюють над проектом
<i>didakt_materialy</i>		роздавальні дидактичні матеріали до студентських розробок (план-конспект заняття з використанням комп'ютера як ТІН)
<i>uchnivski_priklady</i> – студентські розробки		
<i>prezentacia_uchnivska</i>		презентація (у вигляді занять, дослідів, розваг тощо), створена за допомогою програми PowerPoint
<i>scratch_proekt</i>		гра для дітей, створена за допомогою програми Scratch
<i>publikacia_uchnivska</i>		публікація (газета для батьків і дітей, книга казок тощо), створена за допомогою програми Microsoft Publisher
<i>video_uchnivske</i>		відео (альбом дитячих малюнків) створене за допомогою програми Windows Movie Maker)
<i>dokument_vuxovatel</i>		оформлення документації вихователя (журнал вихователя, календарне планування, характеристика на дитину тощо), написання електронного повідомлення (консультування батьків, обмін досвідом) за допомогою програм Microsoft Word, або Microsoft Publisher

ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЕКТУ

<u>Автор навчального проекту:</u>
Прізвище, ім'я та по-батькові: Марія К., Олена У.
Назва навчального закладу: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
<u>Опис проекту:</u>
Назва проекту: Пори року
Ключове питання: Чому пори року змінюють один одного?
Тематичні питання: Які бувають пори року? Як сонечко впливає на зміну пір року? Чи усюди на землі відбувається зміна пір року?
Стислий опис: презентація розроблена для дітей старшого дошкільного віку, у ході презентації діти дізнаються характерні особливості кожної пори року, вплив сонця на зміну пір року, довідуються чи усюди на Землі відбувається зміна пір року.
Державні освітні стандарти та навчальні програми: Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», Базовий компонент дошкільної освіти.
Навчальні цілі та очікувані результати: ознайомити дітей із впливом сонця на зміну пір року, розвивати в них під час показу пам'ять, увагу, мислення, виховувати почуття любові до довкілля. Після перегляду презентації дошкільники будуть знати: характерні особливості кожної пори року, мати елементарні уявлення як Сонце впливає на зміну пір року.
Діяльність дітей: діти переглядають слайди, відгадують загадки, відповідають на запитання.
Орієнтовний час, необхідний для реалізації навчального проекту: 20 хв.
Вхідні знання та навички: діти знають, які бувають пори року (зима, весна, літо, осінь), мають уявлення про погодні явища характерні для кожної пори року.
<u>Матеріали та ресурси:</u>
Друковані матеріали: Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посібник / [ред. Н. В. Гавриш]. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 496 с. тощо.
Ресурси Інтернету: Соренкова Г. Времена года / Г. Соренкова. – Режим допуску до книги : http://razym.ru/index.php?do=search тощо.
Ключові слова: зима, весна, літо, осінь, сонечко, земля, Африка, Північний полюс

Протокол опитування

№ п/п	Дата, час, місце,	Питання	Результати бесіди		
			Не знають відповідь	Не повна відповідь	Повна правильна відповідь
1.		Що таке робочий стіл?			
2.		Які об'єкти є на робочому столі Вашого комп'ютеру?			
3.		Як відкрити об'єкт?			
4.		Чи можна створити папку у папках «Мой компьютер», «Корзина», «Сетевое окружение»?			
5.		Чи можна створити папку на робочому столі у папці «Мои документы»? та ін.			
6.		Яке значення має кнопка <i>Пуск</i> на <i>Панелі задач</i> ?			
7.		Як створити папку?			
8.		Як створити документ?			
9.		Як скопіювати документ?			
10.		Як перемістити документ?			
11.		Яке призначення має програма <i>Microsoft Word</i> ? Як її можливо використовувати при організації пізнавальної діяльності дошкільників?			
12.		З яких елементів складається вікно програми <i>Microsoft Word</i> ?			
13.		Які є панелі інструментів?			
14.		Як увімкнути потрібну панель інструментів?			
15.		Як задати розмір шрифту?			
16.		Що таке абзац у текстовому			

		документі?			
17.		Як зберегти документ під новою назвою?			
18.		Як перевірити правопис?			
19.		Як пронумерувати сторінки документу?			
20.		Як оформити текст у рамку?			
21.		Як розмістити текст у декілька колонок?			
22.		Як задати нумерацію списку?			
23.		Які способи створення таблиць Вам відомі?			
24.		Як додати стовпчик до таблиці?			
25.		Які типи діаграм Вам відомі?			
26.		Як створити діаграму?			
27.		Яке призначення має програма <i>Microsoft office Power Point</i> . Як її можливо використовувати при організації пізнавальної діяльності дошкільників?			
28.		Що таке «презентація»?			
29.		Охарактеризуйте поняття «гіперпосилання»?			
30.		Як вставити у презентацію малюнок, таблицю, діаграму, кліп?			
31.		Як настроїти анімацію?			
32.		Яке призначення має програма <i>Microsoft Office Publish</i> . Як її можливо використовувати при організації пізнавальної діяльності дошкільників?			

33.		Яке призначення має програма Windows Movie Maker? Як її можливо використовувати при організації пізнавальної діяльності дошкільників?			
34.		Яке призначення має програма Scratch? Як її можливо використовувати при організації пізнавальної діяльності дошкільників?			
35.		Що таке Інтернет?			
36.		Що таке електронна пошта?			
37.		Які програми підтримки електронної пошти?			
38.		Що таке електронна адреса?			
39.		Як приєднати файл до електронного листа?			
40.		Як зберегти файли які прикріпили до листа на робочому столі?			

Методика А. Фідлера (модифікований варіант)

Шановні студенти!

Оцініть рівень свого інтересу до використання КТ згідно наведених нижче проявів. Вам необхідно надати відповідь на кожен із 10 пунктів шкали. Чим ближче до правого або лівого визначення в кожній парі Ви поставите знак «+», тим більш або менше виражений прояв.

№	Позитивна відповідь на питання (+)	Шкала вираження прояву					Негативна відповідь на питання (-)
		2	1	0	-1	-2	
1.	Вмію працювати на комп'ютері						Не вмію працювати на комп'ютері
2.	Маю бажання використовувати КТ у своїй освітній і майбутній професійній діяльності						Не маю бажання використовувати КТ у своїй освітній і майбутній професійній діяльності
3.	Отримую емоційне задоволення використовуючи КТ						Відсутнє емоційне задоволення при використанні КТ
4.	Часто використовую КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у своїй освітній діяльності						Рідко користуюсь КТ при вирішенні пізнавальних і практичних завдань у своїй освітній діяльності
5.	Використовую КТ при підготовці до практичних занять						Не використовую КТ при підготовці до практичних занять
6.	З легкістю користуюсь незнайомими комп'ютерними програмами						З острахом використовую незнайомі комп'ютерні програми
7.	Усвідомлюю можливості використання КТ у процесі професійної діяльності майбутнього фахівця з						Не знайомий зі способами і правилами використання КТ у процесі професійної діяльності майбутнього фахівця з дошкільної

	дошкільної освіти						освіти
8.	Прагну застосовувати сучасні КТ у майбутній професійній діяльності (активізації пізнавальної діяльності дітей, робота з батьками, профорієнтація)						Не бажаю застосовувати сучасні КТ у майбутній професійній діяльності (активізації пізнавальної діяльності дітей, робота з батьками, профорієнтація)
9.	Є бажання розширити знання у сфері застосування КТ (у своїй навчальній і майбутній професійній діяльності)						Не цікавлюсь новими знаннями у сфері застосування КТ (у своїй навчальній і майбутній професійній діяльності)
10.	Планую удосконалювати педагогічний процес ДНЗ засобами КТ						Не маю бажання вдосконалювати організацію педагогічного процесу сучасного ДНЗ використовуючи комп'ютер і комп'ютерні технології

Дякуємо за надані відповіді!

ТЕСТ «КОМУНІКАТИВНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ»

(за В. Синявським, Б. Федорищеним)

Мета: визначити рівень комунікативних та організаційних здібностей.**Інструкція:** студент має дати відповідь «так» чи «ні» на кожне запитання.

1. Чи багато у тебе друзів, з якими ти спілкуєшся постійно?
2. Тобі часто вдається схилити друзів до прийняття твоєї ідеї?
3. Чи довго ти тримаєш образу?
4. Чи важко тобі орієнтуватися у складній ситуації?
5. Чи охоче ти заводиш нові знайомства?
6. Чи подобається тобі займатися громадською роботою?
7. Чи правда, що приємніше проводити час з книгою, ніж в компанії?
8. Якщо на твоєму шляху до мети виникає перепона, ти легко долаєш її?
9. Чи легко ти встановлюєш контакт з людьми, які набагато старші від тебе?
10. Чи подобається тобі вигадувати та організовувати зі своїми друзями ігри та розваги?
11. Тобі важко увійти в нову компанію?
12. Ти часто дієш за правилом «Не роби сьогодні того, що можна зробити завтра»?
13. Чи легко ти встановлюєш контакт з незнайомими людьми?
14. Чи прагнеш ти добитися, щоб товариші діяли за твоїм планом?
15. Чи важко тобі прижитися в новій компанії?
16. Ти не конфліктуєш з товаришами через їхнє недотримання обіцянок?
17. Чи стараєшся ти використати першу ліпшу нагоду, щоб познайомитися з новою людиною?
18. Ти часто береш на себе ініціативу у вирішенні складних питань?
19. Чи дратують тебе оточуючі, чи хочеш ти в такому випадку побути на самоті?
20. Правда, що зазвичай тобі важко зорієнтуватися у незнайомій обстановці?

21. Чи подобається тобі постійно знаходитись серед людей?
22. Чи дратуєшся ти, якщо не вдається закінчити розпочату справу?
23. Чи виникає у тебе відчуття незручності, ніяковіття, якщо приходитья проявляти ініціативу, щоб познайомитися з новою людиною?
24. Правда, що ти втомлюєшся від частого спілкування з друзями?
25. Чи подобається тобі брати участь у колективних іграх?
26. Часто ти проявляєш ініціативу під час вирішення питань, що стосуються твоїх друзів?
27. Правда, що ти ніяковієш серед малознайомих людей?
28. Правда, що ти рідко прагнеш довести власну правоту?
29. Чи вважаєш ти, що оживити малознайому компанію доволі нескладно?
30. Чи береш ти участь у громадській роботі своєї групи?
31. Чи намагаєшся ти обмежити спілкування лише кількома друзями, яким ти найбільше довіряєш і симпатизуєш?
32. Правда, що ти намагаєшся відстояти власну думку, якщо вона не була прийнята друзями?
33. Чи вільно ти почувашся в компанії незнайомих людей?
34. Чи охоче ти берешся до організації та проведення заходу для своїх друзів?
35. Чи правда, що ти почувашся ніяково, коли потрібно виступати у присутності великої кількості людей?
36. Ти часто запізнюєшся на побачення, зустріч?
37. Правда, що у тебе багато знайомих?
38. Часто ти опиняєшся в центрі уваги своїх товаришів?
39. Часто ти ніяковієш у присутності малознайомих людей?
40. Правда, що ти почувашся ніяково в оточенні великої групи своїх товаришів?

1	5	9	13	17	21	25	29	33	37
2	6	10	14	18	22	26	30	34	38
3	7	11	15	19	23	27	31	35	39
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40

УКД 373.2.015.31:613(072)

ББК 411.354я72

З 46

Науковий керівник:

Кисла О. Ф. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г.Шевченка.

Рецензент:

Кошель А. П. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г.Шевченка.

Бурдюг С. А. – вихователь-методист ЗДО №9 «Журавлик» Прилуцької міської ради Чернігівської області.

Здоров'язберігаючі технології у корекційній роботі з дітьми дошкільного віку: метод. посібник/ Упорядники: Мостовіч К. В., Лашко А. В., Ярошенко Є. О., Хомовненко Ю. М., Долуда Ф. В. – Чернігів, ФОП Баликіна С.М., 2019. – 116 с

Методичний посібник призначений для розширення, узагальнення та систематизації знань про здоров'язберігаючі технології (кольоротерапія, пісочна терапія, сміхотерапія, музикотерапія та інші). У посібнику викладено важливість використання здоров'язберігаючих технологій у корекційній роботі з дітьми дошкільного віку, концепти, різноманітні вправи, а також методичні рекомендації щодо особливостей проведення оздоровчих технологій в дошкільному навчальному закладі.

Посібник адресований студентам вищих педагогічних навчальних закладів, батькам, вихователям дошкільних навчальних закладів.

Методичний посібник

Здоров'язберігаючі технології у корекційній роботі з дітьми дошкільного віку

Підписано до друку 07.06.2019 р. Формат 60x90/16

Обсяг 7,25 друк. арк

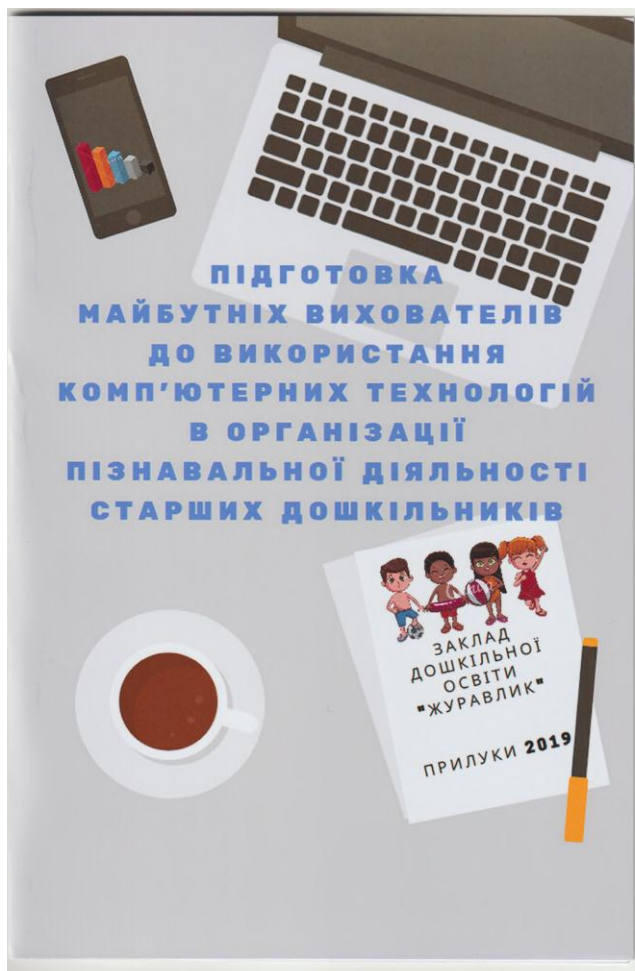
Наклад 22 прим. Зам. № 179

ФОП Баликіна С.М.

м. Чернігів, пров. 1-го Травня, 2

Тел.: 068-152-87-63

0462print@ukr.net

Рецензенти:

Міненко А. О. – доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Олексієнко В. В. – директор закладу дошкільної освіти № 26 м. Чернігова

Кошель А. П., Ярошенко Є. О.

«Використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку»: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, вихователів дітей дошкільного віку та батьків. Чернігів: ТОВ «Чернігівська картонажно-поліграфічна фабрика», 2019 – 130 с.

У навчально-методичному посібнику представлено системне узагальнення матеріалів щодо застосування персонального комп'ютера вихователями під час реалізації освітнього процесу за варіативною складовою «Комп'ютерна грамота» Базового компоненту дошкільної освіти. Описано орієнтовну структуру заняття з комп'ютерної грамоти для дітей дошкільного віку із застосуванням комп'ютерної техніки, систематизовано критерії освітньо-виховних досягнень. Розміщено інформацію щодо роботи з персональним комп'ютером для роботи з дітьми дошкільного віку. Подано методичні поради для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», викладачів закладів вищої освіти, вихователів дітей дошкільного віку та батьків.

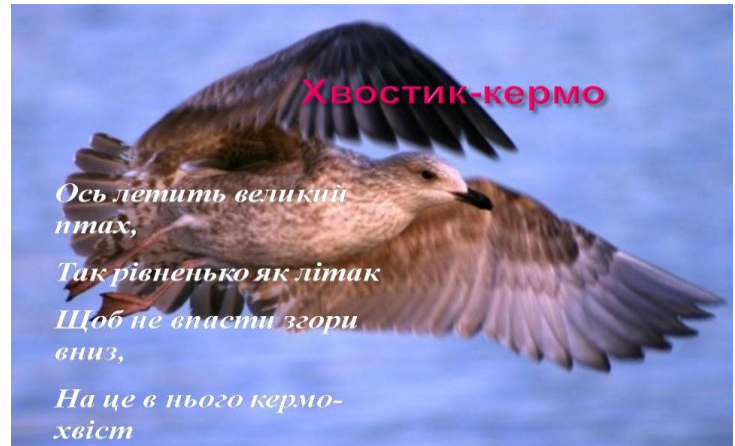
© Кошель А. П.

© Ярошенко Є. О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5		
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	10		
1.1. Аналіз науково-педагогічної літератури щодо проблеми підготовки майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників	10		
1.2. Інформаційно-комунікативна компетентність фахівця дошкільної освіти	14		
1.3. Особливості використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку	21		
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	37		
2.1. Сучасний стан використання комп'ютерних технологій в закладах дошкільної освіти	28		
2.2. Орієнтовна структура занять з комп'ютерної грамоти для дітей дошкільного віку з застосуванням персонального комп'ютера.....	50		
2.3. Критерії освітньо-виховних досягнень з комп'ютерної грамоти дітей дошкільного віку.....	56		
2.4. Особливості організації роботи з планшетним персональним комп'ютером	58		
		РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	70
		3.1. Залежність від електронних гаджетів дітей дошкільного віку.....	70
		3.2. Приклади занять освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»	80
		3.3. Приклади занять освітня лінія «Дитина у природному довкіллі».....	86
		3.4. Приклади занять освітня лінія «Комп'ютерна грамота».....	89
		Глосарій (тлумачний словник).....	98
		СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	121
		ДОДАТКИ.....	119

Приклади студентських презентацій, комп'ютерних дидактичних ігор
(скрейч-проектів), публікацій.

Запрошуємо до світу казок, білчин, віршів

Оповідання

Білка

На горобині, що росла коло огорожі, небачено звідки з'явилася білка.

Розпушивши хвоста, сиділа вона в розвильці стовбура та гляділа на плоди горобини, які гойдалися під вітром на тонких гілках.

Білка побігла по стовбуру й повисла на гілці, гойднулася — перестрибнула на огорожу. Вона тримала в роті гілочку горобини. Швидко побігла по огорожі, а потім сховалася за стовпчик, виставивши свій пухнастий білячий хвостик.

«Опахало» - згадав я. Так називають мисливці білячий хвостик.

Білочка стрибнула на землю та їй не стало видно, але мені стало весело. Я зрадів, що подивився на білку й згадав, як називається її хвостик, дуже гарно — опахало.

Вірші

Корівонька

Он корівонька пішла

Пастись на травичю,
Нам корівонька дала
Молока дійницю.

Конячка

Я люблю конячку сиву,
Причешу їй гарно гриву,
Грибінцем пригладжу хвостик
І поїду верхи в гості.

Басня

Павич

Зібралися птахи собі царя вибирати. Розпустив павич свій хвіст і став у царі викликати-ся. І всі птахи за його красу вибрали його царем. А сорока й каже:

- Росповіси нам, павич: коли ти царем будеш, як ти будеш нас від ястреба захищати, коли він за нами поженеться?

Павич не знав, що відповісти та всі птахи замислилися, чи добрий буде цар павич? Та вирішили царем його не брати, а взяли орла.

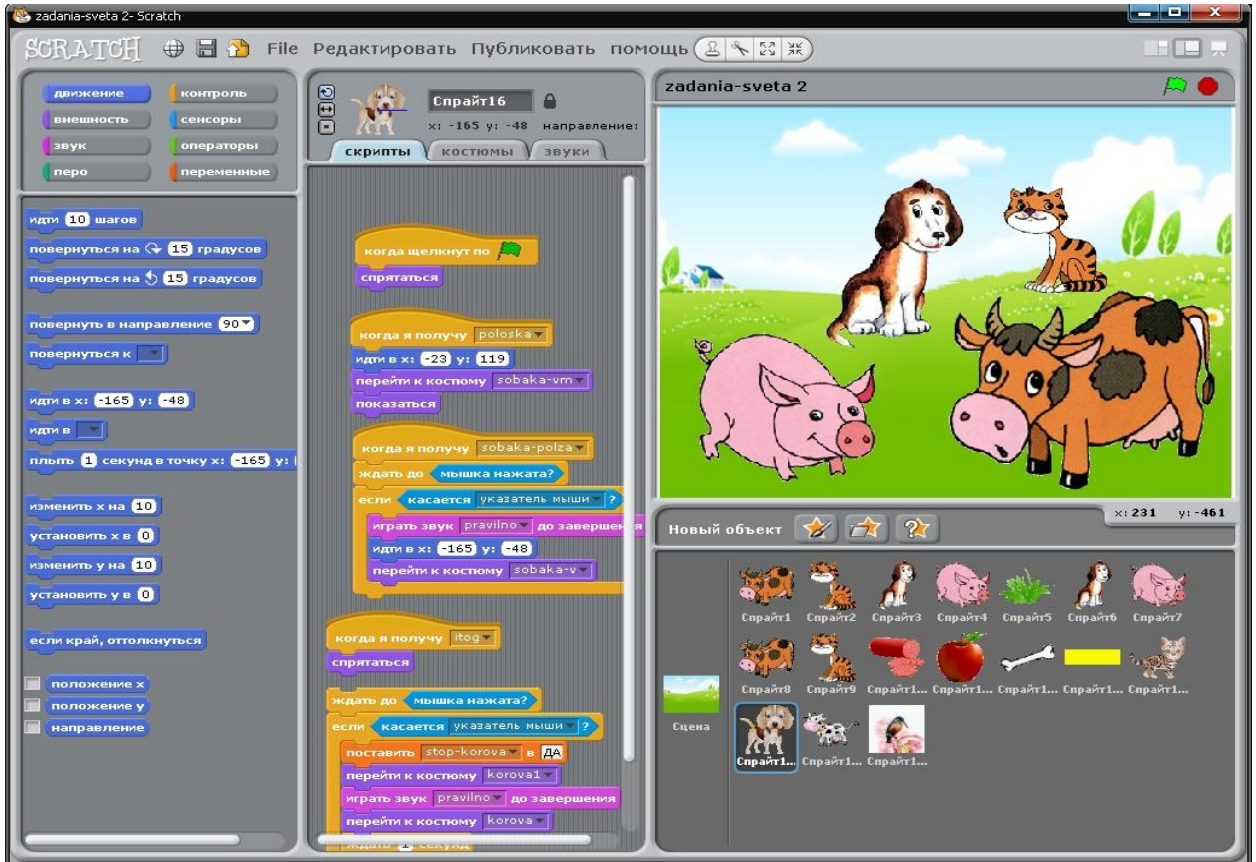
Оповідання

Як киця спілкується з людиною?

В основному киця розмовляє мовою жестів. Найголовніший показник настрою—хвіст. Він високо задертий в знак вітання, а якщо ще й легенько здригається, це означає що новий знайомий киці сподобався. Якщо киця схвилювана, вона нервово б'є хвостом себе в боки або махає ним догори та донизу. Якщо хвостик вертиться або ж розпушений, то це означає попередження перед захистом. Ну а коли хвостик «калачиком» згорнутий—киця задоволена, їй добре і настрій - хоч куди!

Домашні тварини (скрейч-проект)

Подорож у місто професій (скрейч-проект)

